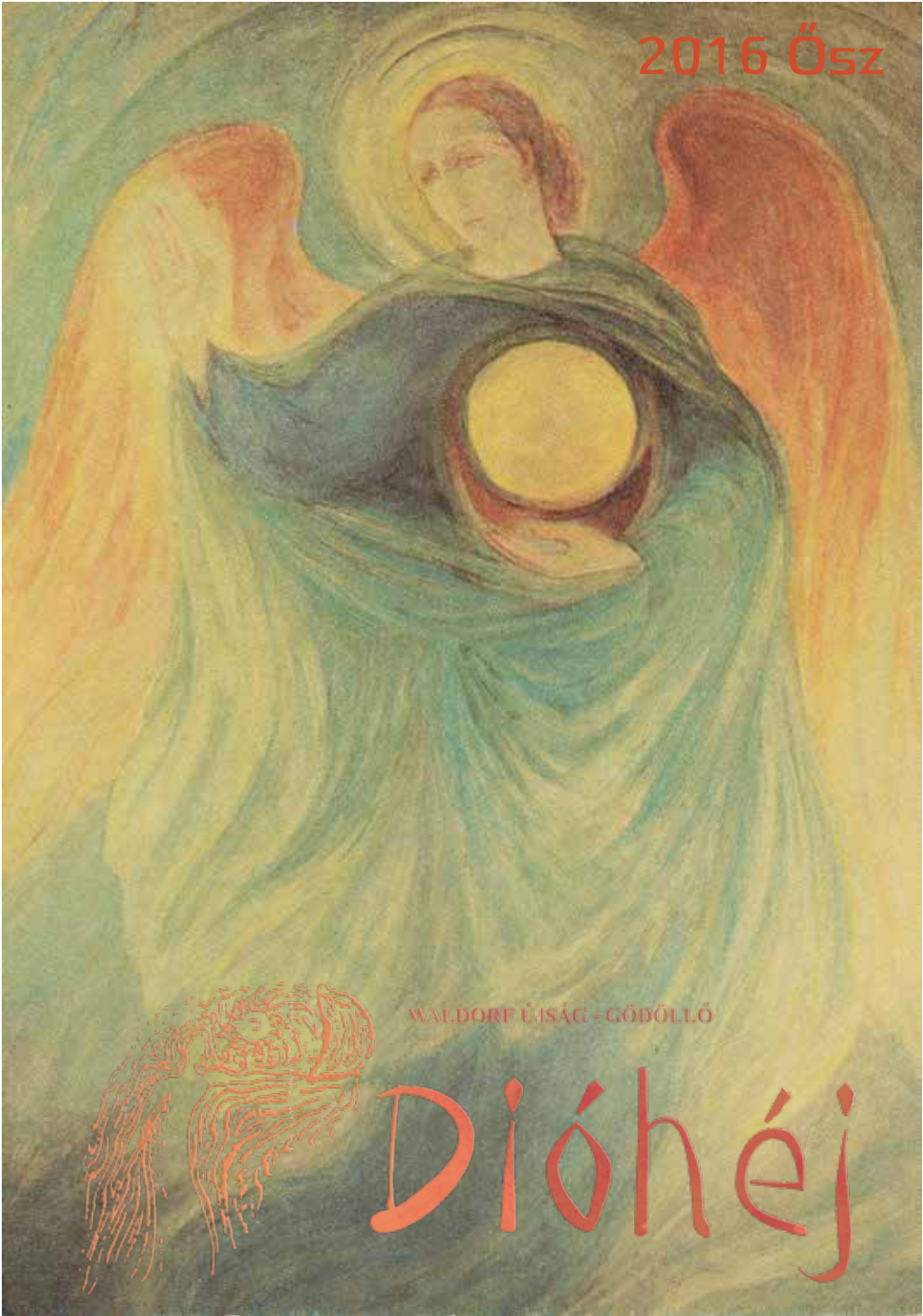

2016 Ősz

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

TARTALOM

Beköszöntő
Mihály és Szűz Mária

Kőhalmi Ákos:
Üdvözlét 2016 szeptemberében

Hab a tortán, vagy lételem?
Kuntz Orsolya fordítása

Planicska-Altdorfer Eszter:
Zene és ritmus a kezdetektől

Farkas-Molnár Judit:
**Waldorf-pedagógia
és hangszerválasztás**

Segítség kamaszkor!
Györgypál Ildikó írása

Forgács Erzsébet:
**Individuális és szociális
az ünnepek tükrében**

Az álomtól a megvalósításig
bemutatjuk Kovács Gabriellát

**Kulcskérdés számomra:
bármit is csinálok,
hiteles és önazonos maradni**
beszélgetés Bognár Szilviával

Új családok bemutatkozása
Nagy és Papp család

Ötödikesek növénytan epocha versei

**Fogalmazások a hatodikos Róma,
a hetedikos csillagászat és a
nyolcadikos történelem epochából**

**Római hírmondó
hatodik osztályosok rövid hírei**

Városi Mihály-nap – vajon érdemes?
Kecskés Judit írása

Skarka Cecília:
**Falak és Hidak
Tudósítás a Waldorf-szülők
konferenciájáról**

IV. Néptánc Gála és Színpadavató
Benderné Jelinek Eszter beszámolója

Egy régi álom valóra vált...
Kemenceépítés képekben

**Tari Henriette
könyvajánlója**

**Kuntz Orsolya
ősz konyhája**

Pesei Rozália:
**Gyógynövények
a mindennapokban**

Kézműves rovat
Mirus Katrintól

**Szülőnek lenni
az Óbudai Waldorf Iskolában**
Skarka Cecília beszélgetése

**Mihály-napi körkép
külföldi Waldorf-iskolákból**
Kiss Nóri nyolcadikos diák írása

BEKÖSZÖNTŐ

Mihály és Szűz Mária

Láttál már tiszta, magasztos őszi éjszakákon csillagszikrákat az égen felvillanni? Mint az emberi lélek reménye tűnnek fel, és mint az emberi szív döntése merülnek alá, erőt sugározva. Hullócsillagnak nevezik az emberek. Aki azonban szereti az angyalát és gyermekkortól fogva szívét soha nem engedte át a félelemnek, jobban tudja. Ő a tiszta őszi éjjeleken ott fent a csillagokban a nagy harcost, a földön Szent Györgynek nevezett, egekben lakó Szent Mihályt látja. És ők látják az ő arany bölcsességtől fénylő orcáját, amely erős és tiszta, égi igazságosságban edzett.

És harcra kész kezével rácsap Szent Mihály a kardra, amely a mászó, tüzet okádó, kapáló, maró tisztátalant fogja majd eltávolítani. És a csillagok megremegek, és gyémántos szikrák ugranak szerte-szét, amikor Szent Mihály a kardjára csap.

Láttad már sötét, téli időben a Hold keskeny sarlóját a puha, fehér felhők fölött? Olyan suhogás van körülötte, mintha a széles, gyönyörű égi mező füve susogna. Vágyakozás – messze, messze el – ragadja el az ember szívét, aki felnéz a téli égbolt sarlójára. Aki azonban szereti az angyalát, és gyermekkortól fogva őrzi szívében a tisztaságot, jobban tudja azt. Ő ott fent, a keskeny ezüst sarlón az égi Szűz Máriát látja állni. És tudja, hogy ő királynő. Mivel lemosolyog azokhoz, akik a földön vágyakoznak és nélkülöznek. És rózsás kezeiből égi búzamatot ajándékozik, ami esőként a földre hull. Imára kulcsolt kézzel ajándékozik. A mélységekért imádkozik, hogy jól lakhassanak és jók legyenek, és megtölti mindazon csodával, amit az ég még rejteget.

És egyszer csak meg fog történni. Egy ősszel majd, ha a nyírfa nem siratja leveleit, ha a nyír-falomb örömmel hull a földre. Akkor majd egyszer a Hold fölött egy lépcső jelenik meg, melynek fokai mind tejes kövek. És ezen a fehér lépcsőn, áldó kezekkel megváltást integetve, fog majd Mária lefelé lépkedni az arany égi termény-bála- asztalhoz, mintha lábai szétterülő galamb-szárnnyakon lépkednének.

A Hold sarlója nem lesz már elárvult. Ének hangzik majd fel belőle, olyan, amelyet még sohasem hallottak sem az égen, sem a földön. Szent Mihály fog akkor majd a holdsarlón állni. Mint égi kovács a kardját átkovácsolta egy líra keretévé, és az emberek bátor gondolataiból feszített rá húrokat. A sárkánylegyőző énekelni fog és játszani, és mint égi hangok játékosan tevékenykedik majd hivatalában.

Erő van dalában. Régi idő vigasztalásáról és beteljesedéséről fog énekelni és a legmagasabb fény közeli kiadásáról, melyben Mária mosolya enyészett el.

És a nyírfa utolsó ízéig megborzad az örömtől, amikor ez az ének felhangzik. És az ősz olyan lesz számára, mint a tavasz.

Néhány ember nem fogja ezt látni, néhányan nem fogják hallani. Aki azonban szereti angyalát és szívében hűség lakik, az jól tudja és jobbat akar.

Nyersfordítás egy lengyel legenda nyomán

PEDAGÓGIA ÉS MŰVÉSZET

ÜDVÖZLET 2016 SZEPTEMBERÉBEN

Rudolf Steiner 1919-ben alapította az első Waldorf-iskolát Stuttgartban. Csaknem 100 éve alapították az első Waldorf-iskolát. A gödöllőit – az országban másodikként – 25 éve. Bizony, 1991-ben álltak először szépen karéjba az akkori „nagyvodások”, hogy elsősök lehessenek. Ott sorakozott a kis Planicska Eszti, hogy iskolába lépjen – s éppen az előző tanévben fejezte be ugyanő a 8. osztály vezetését. Megemlítem Keresztes László nevét is, aki Esztinek a tanítóbácsija volt. Ma már tudjuk, mekkora tett volt, amit akkor ő véghezvitt. És azoké a szülőké, akik akkor az iskolát megalapították. Külön üdvözljük Ruszkay Andrea nénit, aki e jeles évfordulón lesz első osztályos osztálytanító.

A Waldorf-iskola „szabad iskola”, és ez az iskola csaknem 100 éve „jelzi”, hogy fő célja, hogy szabad akar lenni. Konkrétan deklarálja ezt: legyenek az emberek egyenlők a törvény előtt, legyenek egymással testvériesek a javak elosztásánál és legyenek szabadok a gondolkodásukban! Azt is mondja, hogy az emberek az életük során fontos fejlődési szakaszokon fognak átlépni. Először kisbabák, majd kisgyerekek és aztán nagy gyerekek lesznek, kamaszodni fognak, ifjúvá serdülnek és csak ezután lesznek majd felnőttek. Igazából nagyon könnyen felfoghatók és elfogadhatóak ezek az alapvetések.

Azt gondoljuk, hogy a világ szép és jó és igaz. Ősi bölcsesség ez. Akkor jövünk rá, hogy milyen fontosak ezek a gondolatok, amikor kifordítjuk őket a sarkukból. Ha beletörődünk abba, hogy az emberek nem

egyenlők a törvény előtt, ha nem segítünk a rászorulókon és nem is gondolkodhatunk szabadon. „Két láb rossz, négy láb jó” – írja Orwell. Igen ám, de mi van a tyúkokkal? Embert – és tyúkokat – próbáló időkét élünk.

Feltesszük a kérdést: „Miért is vagyunk itt?”, azaz „Mi végre vagyunk itt?” Szép az idő, lehetnének máshol is. Fontos-e, hogy itt legyünk? Jó-e ez a válasz? Fontos, mert kötelező. Szeptember van – évnyitó! A „Mit keresünk mi itt?” –akkor már jobb kérdés. „Keresünk” valamit. Az mégis egy aktívabb tevékenység, mint a „kötelezőség”.

„Keresünk” valamit, amit máshol nem találunk. Kerestük-e máshol? Lehet, de lehet, hogy csak elképzeltük, milyen lehet most máshol.

A gyerekek is keresnek folyton valamit. Ha találnak egy szép kavicsot, falevelet, nagyon tudnak örülni. Nagy kincs az ilyesmi, sokáig őrizgetik, dobozba teszik, elrejtik – jaj, anya meg ne találja, ha takarít. „Mi ez a sok vacak?” – kérdik, mielőtt jobb esetben enyhe lelkiismeret-furdalástól gyötörtetve dobja a kukába az anyák. Sokszor nem is derül ki a „gaztett”, csak jó sok idővel később. Pedig valakinek fontos volt. Másnak meg nem. Valakinek kincse volt, neki fontos volt.

Mi, felnőttek is „keresünk”. Nem is játszanék itt e szó felnőttekre vonatkozó földhözragadt, elcsépelt jelentésével. „Havi kétszáz fixszel az ember könnyen viccel” dalolták régen. Mi is keresünk –

van „keresetünk”, anélkül nem megy. Keresgélünk a táskánk aljában (szemüveget általában), polcokon is (kocsikulcs, sörnyitó?). „Ide tettem, nem láttad?” stb.

De mit keresünk itt? Az évnýtítót?

Azt remélem, hogy itt valami fontosat, magasztosat keresünk. Itt kell lennie valami kincsnek! Nekünk fontos, mi keressük. A gyerekeink számára keresünk valami fontosat. Talán a nemrég kidobott kavicsgyűjtemény miatti lelkiismeret-furdalásunk is benne van? Nem is tudjuk pontosan, mit találhat itt a gyerek, de bízunk benne, hogy itt megtalálja. És annak együtt fogunk örülni. Ő örül, mi meg vele.

Nem tudjuk dobozba zárni persze, de nem is romlik meg. Szép lesz az, amit itt találunk, ne dobjuk ki!

Őrizzük életünk végéig!

Találkozik a gyermeki és a felnőtt lélek. Nem szeretnénk, ha mások, akiknek ez nem érték, kidobnák. Kell tudni a mi kincsünkről mindenkinek, hogy ez egy fontos, értékes holmi. Őriznünk kell, ha jön a

„nagy porszívó”, ami mindent beszippant. Ott kell állnunk, figyelni kell. Mindent jól odaszögelni, elé állni, virágot a kézbe. Sok virágot, sok kézbe. Ha szeretnénk, hogy a gyerek okos legyen, nekünk is okosnak kell lennünk. Ha bátor embert akarunk nevelni, bátornak kell lenni. Ha nekünk fontos, hogy majd ő tegyen valamit a viláágért, nekünk is tenni kell valamit. Ők minket néznek. A kincskeresésben együtt vagyunk benne.

„Minden állat egyenlő”, de vannak, akik egyenlőbbek? A hangos többség szava nem mindig igaz. „Aki túl hangosan beszél, általában nincs igaza.” – mondta édesanyám. A Waldorf-iskolák és a hozzá hasonló iskolák száma évről-évre folyamatosan nő világszerte – ez jó érzés, mégis kevesen vannak. Mi mégis itt vagyunk évről-évre. Gödöllőn 25 éve.

Magasztos pillanathoz, magasztos gondolat illik. Karácsonykor bekopogtat József és Mária. A kisdéd is születőben. Van-e bátorságunk beengedni? „Ezernyi okot tudok felsorolni, hogy miért ne segítsek” – írta gúnyosan Esterházy Péter,

aki itt hagyott minket a nyár közepén. Elég bátrak vagyunk-e? Elegen vagyunk-e?

Hány ember kell, hogy meg tudja változtatni az emberek – a nép – gondolkodását? Én mindig arra jövök rá, hogy legtöbbször elég egy. Ott van a kisdéd. S ne feledjük, a „jó fogadós” milyen bátor volt, pedig a nevét se tudjuk. Sorolhatjuk a rossz „egyembereket” is – most nem fogom: rossz fogadósok.

Mindig reméljük – remélem –, hogy ebben az iskolában neveljük a bátor szülők gyermekeit, akik tudnak is, mernek is tenni valamit. Kellenek ezek az okos és bátor emberek a világnak. Okosaknak kell lennünk és bátraknak. Az okos tudja, mi fontos, képes egyedül jó döntést hozni. A bátor nem fél attól, amitől nem kell, de fél attól, amitől kell. Nem hagyja magát félrevezetni, becsapni. Átlát a szitán, végső esetben talán látja a „szitát.” „Ebben a korban élünk”, „ilyen ez a kor”, mondogatjuk, és gyerekeink – s ezt tudjuk – még „ilyenebb” korban fognak élni. Iparágak alakulnak, hogy becsapjanak, és óriási hatalmak alakulnak, hogy féljünk. Idő kell, és sok okos és bátor ember a gyerek körül.

– „Hát maga szandálban jön? Maga tudja...” – Matula bácsi volt a nagy tanító.

Egyszer – az iskola történelmi időszámitásának kezdetén – fiatal és erős osztálytanítóként a tanévnitó előtti napon néhány kedves szülővel dolgoztunk az osztályteremben. Láttam, hogy fáradtak, de mégis jókedvűek. Szerintem ők is ezt látták rajtam. Mikor befejeztük a munkát, kezet fogtunk, búcsúzkodtunk.

– Nagyon köszönöm, hogy ennyit fáradoztatok – mondtam.

– Nem fáradozás ez – válaszolta egyikük –, hanem lehetőség.

Nem sok iskola van, amelyik „lehetőséget” ad a szülőknek, hogy tehessenek valamit gyermekükért, hogy részt vehessenek ötleteikkel.

Visszatérve a „lehetőségre”. Már leírtam pár napja az előbb elmondott történetet, s képzeljétek, megismétlődött. Néhány szülővel dolgoztam a teremben, s egyikük is így búcsúzott. Pár napja, néhány szülővel.

Azért közöttünk is vannak néhányan, akik szívesebben találnak kifogást. „Ezernyi

okot tudok felsorolni, hogy miért ne segítsék!” Felőttkorban azért már legalább akkora öröm ajándékot adni, mint kapni.

A Waldorf-iskolában megdicsérik az ügyeseket. Nem szidjuk a lustákat. Most se teszem.

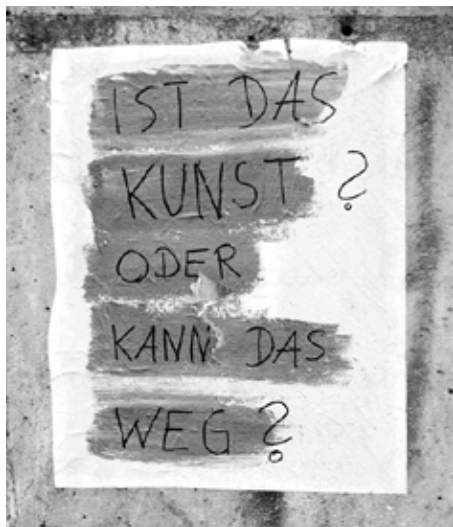
Kedves szülők, kedves tanárok, kedves gyerekek! A Waldorf-iskolák évnitői óriási nagy dolgok. Érezzük ennek a magasztosságát, mélységét és magasságát! Merjük elhinni, hogy hatalmas tett! Legyünk ennek az okos és bátor közönségnek boldog tagjai!

Kóhalmi Ákos

HAB A TORTÁN VAGY LÉTELEM?

Andre Bartoniczek, 2016. szeptember

100 éves a Waldorf-pedagógia! A 2019-es nagy jubileum az alapító motívum felé fordítja a tekintetünket, mely a Waldorf-iskolával egy átfogó kulturális impulzust kívánt elindítani. Mi kell ahhoz, hogy egy eszme valóban impulzussá válhasson?

A képen látható felirat: Ez művészet vagy ki lehet dobni?

Képzelnék csak el: egy 11. osztályban négy héten át elmaradna a matematikaóra – mely kolléga vagy szülő ne ismerné a rémületet: a vizsgák egyre közelednek, nélkülözhetetlen anyag pótolhatatlanul elvész, a probléma azonnali orvoslását követelők egyre hangosabbak, iskolai földrengés fenyeget.

És most jöhet a következő kérdés: Vajon mi történne, ha az euritmiaórák maradnának el ugyanígy? Az olvasóra bízom, hogy a tiltakozó tömegek óriási dühét élénken maga elé képzelje. Néhány évvel ezelőtt tanúja voltam egy vitának, melyben gimnazista diákok azt követelték, hogy csökkentsék a művészeti órákat a vizsgák szempontjából fontos és emiatt hasznosnak tartott tárgyak javára – néhány iskolában ez a 12. évfolyamon már meg is valósult.

Tényleg mindig épp a művészetek azok, melyek a szűkös anyagi helyzet miatt a legtöbbször hátrányt szenvednek, vagy az órarendben már egyébként is csekély jelentőséggel bírnak. Kimondatlanul nem volt mindig is kicsit az az érzés bennünk, hogy ez csak ráadás, ami örömet ad és valahogy az élethez tartozik, de végül is azért nem létfontosságú?

„Létezik egy, a miénkkel párhuzamos kulturális univerzum, és ez időnként sok galaxisnyi távolságra fénylik...”, írta a Süddeutsche Zeitung évekkel ezelőtt (1999. 01. 02.), és bizonyára átélünk már néhány színházi előadást, operabemutatót vagy kiállítást, mely ezt a benyomást erősítette bennünk. Ha alaposabban megfigyeljük, társadalmunk bizonyos gyanakvást tanúsít a kulturális élet hasznosságával szemben. S míg az ókori Athén polgárai ingyen járhattak színházba – sőt kíváncsi volt, hogy minden egyes polgárnak alkalmá nyíljon a társadalmi és politikai

élet központi kérdéseivel szellemi síkon foglalkozni –, addig a mai színházaknak meg kell küzdeniük a támogatásokért.

Részeckszegysítésra, genetikára, technikai újításokra milliárdokat költünk, míg a művészeknek és a kultúratudománnyal foglalkozóknak – egy egészen kis elitet kivéve – újra és újra igazolniuk kell magukat és aggódniuk kell anyagi forrásaikért.

Tanulságos az a történet, mely a Salzburgi Ünnepi Játékokon játszódott le. 2011 júliusában e fényes esemény köszöntőbeszédének megtartására egy olyan ember kapott felkérést, aki egy erkölcsi intézményt testesít meg, és akinek hangját az egész világon meghallják: Jean Ziegler, az ENSZ élelmzésügyi különmegbízottja. Azután áprilisban hirtelen jött a hír: Ziegler megbízását visszavonták. A hivatalos indoklás szerint Ziegler túl közel áll Muammar al-Gaddafihoz, és szeretnék megóvni a személyét emiatt esetlegesen érintő támadásoktól.

E magyarázat azonban csupán mellébeszélés. Sokkal hihetőbb az a feltételezés, miszerint az ünnepi játékok fő szponzorai – a Nestlé és a Credit Suisse – gyakoroltak nyomást. Ziegler beszéde arról szólt volna, hogy a nyugati nagykonsernek együttesen felelősek a világon naponta éhhalált szenvedő 37.000 emberért: földünkön minden 5. másodpercben egy tíz év alatti gyermek hal éhen, miközben a világ mezőgazdasága a föld lakosságának kétszeresét tudná ellátni élelemmel. Képzeliük el ezt a beszédet vörös szőnyegekkkel, pezsgősvödrökkel és előkelő személyzettel a háttérben! A beszédet Ziegler helyett Joachim Gauck tartotta – a demokrácia áldásairól szólt.

A világméretű gyermekhalálozás napi katasztrófájának és egy előkelő művészeti fesztivál pompájának kontrasztja talán erősnek tűnhet, kicsiben azonban újra és újra szembesülünk vele. A kulturális életet nem ritkán a mindennapok valóságán díszelgő tejszínhabnak érezzük.

Ezeket a mindennapokat döntő módon határozza meg az oktatási rendszerünk; és újra itt a kérdés: vajon teljesen véletlen, hogy éppen ez a társadalom az, amely a PISA-tesztrel és a felsőoktatásnak a Bolognai folyamatban megvalósuló új – súlyos társadalmi következményekkel járó – célkitűzéseivel kívánja egyre fokozottabb eredményességre ösztönözni a szellemi életet?

Gondolatok – érzések – gének

A Waldorf-iskola alapítását – amely egy forradalmi időszak közepén történt – történelmi kulturális impulzusként értelmezték.

Feladatául tűzte egy szabad szellemi élet elindítását, továbbá azt, hogy nevelő művészeként a társadalmi élet egészét áthassa és ösztönözze.

Hogy áll a helyzet ma? Van-e a Waldorf-pedagógiának elképzelése arról, hogy mit jelent a kultúra az emberi élet valósága számára? Amennyiben pedig a pedagógia kulturális impulzussá akar válni: tudjuk-e vajon, hogyan válhat a kultúra impulzussá? Egy élmény erejéből kell megszületnie bennünk a bizonyosságnak, ahogy ez Rainer Maria Rilkének megadtott, mikor egy Apolló-szobor előtt állva hirtelen megfogalmazódott benne: „Változtasd meg élted!”

A 2014-ben, Drezdában rendezett németországi Waldorf-konferencián a neurobiológus és pszichiáter Joachim Bauer nyitó előadásában nagy személyes csodálatát fejezte ki egy rejtélyes ténnyel kapcsolatban: a tanárnak a diákhöz fűződő lelki kapcsolata az utóbbi fizikai testében bekövetkező változásokhoz vezet.

Hogyan magyarázható az, hogy valami, ami testileg egyáltalán nem létezik, behatol az anyagba és átformálja azt? „Hogyan vezérlük kapcsolataink és életmódunk génjeinket?” – ezt az alcímet viseli

a szerző „A test emlékezete” c. könyve. Bauer nem fejtette ki megfigyeléseit – pedig ezek kulcsfontosságúak az alábbi kérdés szempontjából: miért lehet hatással a kultúra a valódi életre? Végeredményben arról van szó, hogy egy belső, szellemi tevékenység hogyan tükröződik a külső, anyagi valóságban.

Elcsendesedni – befelé figyelni

Most pedig, kedves olvasóim, szeretnék Önökkel elvégezni egy kísérletet. Olvassák el, kérem a következő mondatot: „Nem fáradni, de a csodának, csendben, mint egy madárnak, a kezed odanyújtani.” Most pedig hasonlítsuk ezt össze azzal a benyomással, ami akkor alakul ki bennünk, mikor a sorokat eredeti formában olvashattuk, ahogy a költőnő, Hilde Domin valóban lejegyezte őket:

Nicht müde werden
sondern dem Wunder
leise
wie einem Vogel
die Hand hinhalten.

Nem fáradni,
de a csodának
csendben,
mint egy madárnak
a kezed odanyújtani.

Miben más ez? Talán Önök is hasonlóan élték meg: az első változat esetében a szavakat egyben átolvassuk, első pillantásra megértjük a tartalmat, ami tulajdonképpen nagyon homályos, majdhogynem banális. Egészen másképp történik ez az eredeti változatnál: a sorugrások révén újra és újra meg kell állnunk, figyelemmel időzünk minden egyes mondatrésznél, hogy azután megújulva lépünk a következő szavakhoz. Hirtelen beszélni kezdenek a sorok: az első sor nem kijelentés, hanem inkább mint egy felszólítás, saját benső erőink ösztönzőjeként hat, majd a nyelv lassan, tapogatózva halad tovább, hogy végül azután a középpontban, csu-

pán egy rövidke szó segítségével elérje a legcsendesebb, egyben a legerősebb pillanatot. Ekkor valóban csend lesz, ezen a ponton az aktív hallgatás állapotába kerülünk, magunk is intenzív módon vagyunk jelen. A „csoda” szó most valódi értelmet nyer: érzékelünk valamit, ami egyáltalán nincs itt. Azt kérdezhetnénk magunktól: tulajdonképpen hogyan érzékelhetjük a csendet? Fokozottabban önmagunkba tértünk, kiterjesztettük érzékelésünket, s most kifelé fordulunk és a külvilág felé mozdulunk: itt nincs mit kikényszeríteni – a madár azon nyomban elrepülne –, nem foghatjuk meg, a magunk részéről csupán annyit tehetünk, hogy megnyílunk, felkínálva magunkat a találkozásnak, tapogatózva, lépésenként kutatva.

Egy fontos élmény: az emberben megtörténik mindaz, amit olvas. Itt van a híd: az olvasás szellemi folyamata a valóságban nem csupán passzív információ-felvételként vagy az intellektuális reflexió kognitív folyamatoként jelenik meg, sokkal inkább egészen a testi folyamatainkig hatolóan, egész emberi valónkkal, azaz akarati tevékenységünkkel, légzésünkkel, véráramunkkal és izmaink megfeszülésével a szellemi tevékenység részeseivé válunk. E folyamatok részleteire és sajátos feltételeire itt nem térhetünk ki – de talán e fenti kis verspélda segítségével megsejthetjük, hogy szellemi és testi folyamataink sokkal közvetlenebbül kapcsolódnak egymáshoz annál, mint ahogy ennek rendszerint tudatában vagyunk.

A vers révén egy plasztikus, alakító folyamatot élünk át, és felismerjük az erőt, melyet fizikai létezésünk „építőmestereként” értelmezhetünk: egy élő szervezetet, mely már szellemi, azonban közvetlenül az emberben működő anyagi folyamatokba hat, s amelyet Rudolf Steiner „éter-” vagy „képzőerő-” testnek nevez. Csak ha megtanuljuk észlelni ezeket a plasztikus erőket saját benső tevékenységeinkben,

akkor tudjuk majd megérteni, hogyan jön létre valójában a kapcsolat művészi tevékenység és külső „valóság” között – és akkor nem lesz már kérdés, hogy a látszólag „haszontalan” tantárgyak oktatása miért nem luxus, hanem az egyén életére nézve, és éppen a munka világa szempontjából is miért olyan értékes.

Ami igazi, az láthatatlan

Az Upanisadok ősi írásaiban fennmaradt egy párbeszéd, mely szintén tartalmazza azt, amiről itt szó van. A mester és a tanítvány közötti beszélgetés során a mester felszólítja a tanítványt:

- Hozz egy fűgét arról a fáról!
- Íme, itt van, Mester.
- Hasítsd ketté!
- Kettéhasítottam.
- Mit látsz benne?
- Egészen finom magvakat, Mester.
- Hasíts ketté egyet ezek közül a magvak közül!
- Kettéhasítottam, Mester.
- Mit látsz benne?
- Semmit sem látok, Mester.
- *Ez a finom szubsztancia, fiam, amelyet szabad szemmel már nem is látsz, ez a fűgefa lényege, ebből növekszik a fa. Higgy nekem, gyermekem: mindennek, ami létezik, ugyanilyen finom szubsztancia a lényege. Ez a Brahman és az atman. Ez vagy te is, gyermekem.*

A jelenkor embere rögtön vitába szállna a „Mesterrel”: Ez a kép nem jó. Használj mikroszkópot és azzal majd meglátod a kis részecskéket!

Ez azonban egyáltalán nem fedi a tényeket, csupán elcsúsztatja a képet, hiszen még mindig nincs válasz a kérdésre: mi az, ami azokat a részecskéket a maguk genetikai egységében valójában összetartja? A költővel, Hilde Dominnal együtt mondhatjuk: az erőt, mely ezeket a magocskákat összerendezi, sohasem fogod látni, hiszen ez nem látható – ezt csupán

saját szellemi tevékenységében találhatod meg.

Az élet történéseire vetett elfogulatlan tekintet újra és újra felfedezi: a legnagyobb teljesítmények, melyek utóbb kifejezetten konkrét, lényeges eredményeket hoznak – mint a fügefát az indiai példázatban –, sokszor egy igen finom, szinte láthatatlan, gyakran badarságnak és hamis ábrándnak bélyegzett kezdeti momentumból származnak. Gyakran csupán másodpercekig tartó élmények voltak azok, melyek később egész gépcsarnokok fejlesztéséhez és építéséhez vezettek.

A világszerte példaértékűvé vált, nincstelen emberek számára kishiteket folyósító Grameen Bank abból az egyetlen pillanatból jött létre, amikor Muhammad Yunus közgazdászprofesszor egy nehéz anyagi helyzetben lévő asszonnyal való véletlen találkozása során felismerte a mai gazdaság alapproblémáját. Az egész bankvilág kinevette őt – s végül az ő bankja lett az, amelyik a létező legmagasabb hitelviszafizetési-arányt érte el. A történelem legnagyobb következményekkel járó újíto fejlesztései kreatív emberektől indultak el.

Sokat nyernénk azzal, ha társadalmunk a kultúra e láthatatlan erejéről új ismereteket szerezne, s ezáltal bizalomra ébredne iránta. Ezért van hát, hogy a Waldorf-pedagógia számára a művészetek oly nagy jelentőséggel bírnak – nem pedig azért, hogy hivatásos művészeket képezzünk, vagy az önmegvalósítás kis műhelyeit hozzuk létre, melyekben az emberek elmenekülhetnek a kemény életvalóság elől. Ezért fontos számunkra, hogy támogassuk a kreatív alkotó erőket, melyekből azután működő gazdasági rendszerek születnek, amelyek táplálják a gyermekeket, s nem hagyják, hogy éhen haljanak.

Forrás: <http://www.erziehungskunst.de/artikel/was-will-waldorf/sahnehau-be-oder-existenzgrundlage-waldorfpädagogik-und-die-kunst/>

A szerzőről: Andre Bartoniczek a Stuttgart-Uhlandshöhe-i Waldorf-iskola felső tagozatán tanított németet és történelmet.

Jelenleg a mannheimi Akademie für Waldorfpädagogik tanára.

Irodalom:

J. Bauer: *Das Gedächtnis des Körpers*, Frankfurt 2004.

Upanisadok, Chandogya-Upanisad 6. 12. 1-3,

R. M. Rilke: *Archaikus Apolló-torzó* (Tóth Árpád ford.)

R. Steiner: *Theosophie*, Dornach 1978.

P. Spiegel: *Muhammad Yunus – Banker der Armen*, Freiburg 2006.

Kuntz Orsolya fordítása

... A ZENE AZ KELL, MERT KÖRÜLŐLEL...

*„A zene nemcsak, hogy a lelket formálja, hanem közösséget teremt,
a szociális életet mozdítja előre”.*

Gajdos András

Pedagógia és művészet rovatunkban már több „waldorfo” tárgyat, témát, pedagógiai sajátosságot is igyekeztünk mélyebben bemutatni. Írtunk már ebben a sorozatunkban többek között a kertművelésről, kézművességről, Bothmer-gimnasztikáról, természet-tudományok tanításáról, drámáról, fejlesztőpedagógiáról.

Ezúttal egy olyan tantárgyat választottunk ki, ami minden általános iskolában van, nálunk mégis egy kicsit más. Az első cikkben elsősorban az első négy évfolyam sajátosságait járjuk körbe, a második cikkben pedig a hangszerválasztással kapcsolatban felmerülő kérdéseinkre kaphatunk válaszokat. Következő számunkban folytatjuk a „waldorfo” zenetanítás bemutatását az ötödik-nyolcadik osztályos sajátosságokkal.

ZENE ÉS RITMUS A KEZDETEKTŐL

A zenének különleges szerepe van a Waldorf-élet mindennapjaiban. Azon jelenségek és egyben tevékenységek egyike, amelyek a Waldorf-óvodában és Waldorf-iskolában a leginkább körülveszik az embert, a gyermeket. Az óvodában és az első néhány évfolyamon szinte minden tevékenység énekkel kezdődik és énekkel zárul, s gyakran még magát a tevékenységet is kíséri a zene, ugyanakkor része ünnepeinknek is. A zene és a ritmus magzatkorunktól kíséri minket a mindennapi életben is. Hangja és ritmusa van a természetnek. Életünk kezdetén és végén: a hang az első, amit érzékelni tudunk, s az utolsó kapocs a léleknek a test halála után.

Következzék egy rövid áttekintés a teljes igénye nélkül a Waldorf-iskolák első négy évfolyamáról (mely egyébként nem alkot különálló egységet a többi évfolyamtól).

Az iskolában az első néhány évben a mindennapok természetes eleme az éneklés, a zene, a hang.

Ezzel a természetességgel vezetjük be a gyermekeket is a zenetanulásba. Első osztályban olyan zenei tevékenységbe vesszük bele, amely magával ragadja őket. A körjátékokban önfeledten, élvezettel vehetnek részt a gyerekek, miközben éneklésük a maga legtisztább természetességében, pusztán a használat által csiszolódik, fejlődik. Ezzel együtt hallásuk is. Egygyé olvadunk az éneklésben, a Csön-csön gyűrű várakozásában. Ebben az életkorban még semmilyen formában nem fordítjuk a gyermek tudatos figyelmét saját éneklésére, hanem a megfigyelésére, ellenőrzésére. Spontán énekel, utánzásal követi és tanulja meg a dalokat.

Első osztályban pentaton furulyán, ideális esetben mellette a lírán is elkezdnek játszani a gyerekek. A hangszeren szintén kórusban, utánzás által tanulnak, a közösség egységének megtartó erejét használva a fejlődésre.

Második osztályban a gyermek a világgal alkotott egységéből egy kettősségbe lép. Történetekben állatmesék és szentek legendáit hallgatja.

A zenetanulásban amellett, hogy folytatjuk a körjátékokat, felelgetős dalok éneklése közben megtanulnak váltani az éneklés és hallgatás közt. „Hová mész, falevél?” „Oda, hova visz a szél.” Egyszer én jövök, egyszer hallgatók. Így tudatosabb figyelem lép a zenélésbe, miközben a teljes odaadással éneklésből megtanulnak a gyerekek kilépni, egyfajta távolságtartással egy ideig csak hallgatni azt, aminek eddig aktív résztvevői voltak. Ezzel továbbra is marad az egyszólamúság, mely az első éveket jellemzi, kezdetlegesen mégis kimozdulunk belőle.

A dalok továbbra is szabadon szólnak, inkább dallamíveket követnek éppúgy, ahogy a népdalok is. Nem ritmizáljuk őket, s nem kell igazodnunk mérőhöz. Egyszerűen csak szállnak, s a dallam szárnyán szállunk mi is. Ezek az ívek vezetnek bele a zenélésbe.

A harmadik osztállyal a gyerekek lassan a Rubikonba lépnek. Nagy váltás, hogy ráébrednek különállóságukra, hogy az eddig

„gondolkodás nélkül” követett felnőttekkel nem kell feltétel nélkül együttműködni, a tevékenységeket saját akaratból követik majd. Ettől kezdve távolságot tartanak majd attól a világtól, amivel eddig teljes egységben éltek. Ezáltal fokozatosan képessé válnak arra, hogy különálló szólamot énekeljenek, s hogy egyéni hangszereken játszsanak. Az eddigi egyszólamúságból átlépünk egy kezdetleges többszólamúságba; ennek első lépése, hogy már kánonban is éneklünk. Ehhez meg kell érni, meg kell tudni tartani önmagunkat, saját szólamunkat. Természetesen fiatalabb gyerekek is képesek kánonban énekelni. Azonban a Rubikon az az életkor, melyben a gyermek lelkiileg készen áll erre a kihívásra, ill. ez a kihívás támogatja őt abban, hogy gyakorlattá váljon az önálló, másoktól független megnyilvánulásra.

Óvodában és az iskola első éveiben mindvégig pentatóniában mozgunk, félhangokat nem énekeltetünk, ehhez még nem érett a gyerekek füle s lelke. Harmadikban kilépünk a pentaton hangzásvilágból,

a teljes oktávot használni kezdjük. A pentaton furulyát leváltja a C-furulya.

Kezdünk ritmusosabban zenélni, a dalokat ritmizáljuk, de még ösztönösen, a dal lüktetését követve, nem intellektuálisan. A ritmust a zene részeként használjuk.

Másodikban a dallamot már vájtfüllel is meghallgatván, a gyerekek figyelmét a hangok magasságának különbségére is ráirányítjuk egy-egy gyakorlat erejéig. Harmadikban ezt már a szolmizációs jelek használatával tesszük.

Negyedik osztályban a többszólamúság újabb fokra lép, quodlibeteket énekelünk, ahol már két külön dal és dallam szól, segítvén az önállóság, a saját szólam megtartását. (Az ötödik osztályban majd egyazon dalnak több szólamát is könnyedén megtartják már.) Belép a ritmus, kíséret formájában és önálló gyakorlatokban is. Az énekszólamok mellett a kéz, a láb is egy-egy ritmusszólamot vihet; erre a megosztott figyelemre alkalmasak, éhesek gyerekek. A mérő már fontos szerepet játszik, szolgálja a gyerekeket, ha gyakorolnak igazodni hozzá, s egyúttal egymáshoz. A törtek bevezetése után a ritmusértékeket is bevezetjük, megnevezük, kottát írunk velük. Szintén ebben az évben ugyanis megismerkedünk az ötvo-nalas kottával és az ABC-s hangokkal.

A C-furulyán képesek önállóan játszani, több szólamban is, megtanulnak kottából játszani, s megismerkednek egy-egy módosított hanggal. Mindvégig hangsúlyt fektetünk a belső hallás fejlesztésére. Míg első osztályban észrevétlenül, épp csak abban jelenik meg, hogy az énekeket mindig ugyanabban a hangmagasságban kezdjük el, ill. hogy a dalokat magunkban is „elénekeljük” együtt, később tudatosabb formát ölt a fejlesztés.

Játékokban, feladatokban vezettük rá a gyerekeket, hogy a hangmagasságok különbségére, tisztaságára figyelme legyen.

A dalok témájukban egyrészt követik az évkört, évszakhoz, valamint a Waldorf-iskola ünnepeihez kötődnek. Ilyenkor fontos, hogy már az együtt éneklés, a tanulás is az ünnep, az időszak része (nem azért tanulunk meg dalokat, hogy adott alkalmon majd el tudjuk énekelni). Advent idején beburkol minket az áldott, meghitt hangulat, minden közös énekléssel megelevenedik a betlehemi történet, s körülveszik az osztályt az angyalok. (Igazán!)

A dalok tematikáját tekintve első osztályban gyerekdalok, természetéről, kerti, otthoni tevékenységekről szóló dalok követik egymást, valamint a körjátékok egyszerű dalai. Második osztályban az első osztályosat bővítve szentekről szóló, legendákat vagy gondolataikat megéneklő dalok mellett a legkülönbözőbb állatokról énekelünk. Harmadikban a bibliai témájú énekek kísérik a tanévet, nemcsak magyarul, hanem héberül is. S belépnek más népek dalai, és magyar népdalok is. Ez negyedikben jelentősen kibővül, sok népdalt tanulunk mindenféle nyelveken, s a magyar népdalok mellé beléphet a néptánc, melyben erőteljesen megjelenik az ének és a ritmus együttműködéséből létrejövő zene.

Az első négy év megalapozza az önálló és közösségi zenélést, és remélhetőleg a zene szeretetét, s hogy mint eszközt az önkifejezésre bármikor elővegyék a fiatal emberek. Ehhez eszközöket adunk nekik a hangszerrel való együttműködéstől a kottairás és -olvasás alapjain át a tisztán hallás és éneklés képességéig a lehető legtöbb területen.

Planicska-Altdorfer Eszter

WALDORF-PEDAGÓGIA ÉS HANGSZERVÁLASZTÁS

„Zene nélkül nincs teljes ember.”

Kodály Zoltán

A kisgyermek mint egy érzékszerv él a világban, nyitott lény. Teljesen természetesen csatlakozik az őt körülvevő folyamatokhoz, s mivel nem ismeri határait még, eggyé válik azzal. Belső átélése segíti az őt körülvevő világ megismerésében. Így ismerkedik, tapasztalja meg a zenét is. Ezért nagyon fontos, hogy milyen zenével kínáljuk meg gyermekeinket.

A zene jelenléte a Waldorf-pedagógiában természetes közegként nyilvánul meg, ahogy jó esetben a mindennapi életünkben is. Jelen van a főoktatásokban, az ünnepeken, majdnem minden szakórán, főként az első 2-3 tanévben. Megjelenik művészetként, nevelési eszközként, a természet hangjaként, énekszóban, ritmusban, versben, mesében, bármiben szinte. Tehát a zene szinte egész nap körülveszi a gyermekeket.

„A zene már felépítésében is a „legemberszabásúbb” művészet, hiszen hármasságában (dallam, harmónia, ritmus) az emberi lélek három tevékenysége (gondolkodás, érzés, akarat) tükröződik.” (Gajdos András: Az ember énekel)

A legfontosabb hangszer az ember, így az énekehangunk. Az első két évben ezzel dolgozunk elsősorban. Körbe vesszük a zenével a gyerekeket, egyféle burkot képzünk köréjük. A zenét egészként adjuk, mutatjuk számukra. Steiner kvinthangulatúnak jellemzi ezt az időszakot. A gondolkodás, érzés, akarat még egységben van jelen, így a dallam, harmónia, ritmus is együttesen jelenik meg a dalokban, játékokban. A dalokhoz, énekléshez mozgás is társul legtöbbször, pl. körjátékok, ez segíti a gyermekekben a belső nyugalmat

megteremteni, ami a zene befogadásához szükséges.

A zenei nevelésre jellemző az egyszólamúság, az alaphang-nélküliség. A gyermekeknek a légzés minősége az elsődleges, így a ki- és belégzés határozza meg elsősorban a ritmust, természetesen a képek által adott hangulatok mellett. Megjelenik elsőben a pentaton furulya, jó esetben a gyermeklíra, ami ezeket a folyamatokat segíti.

A zene szerepe 3.-4. osztályban megváltozik. A Rubikon időszakában a gyerekek szellemi-lelki fejlődése lehetővé és szükségessé is teszi, hogy a zenét az elméleti oldaláról közelítsük meg. Ebben az időszakban fontos a kottairás-olvasás alapjainak lerakása. Eddig mi vettük körül zenével a gyereket, most a gyermek kezd alkalmazkodni a zenéhez. A belső zenei középpont megszületésének segítése a fontos.

Az egyéni hangszer választását a Waldorf-pedagógia ebben vagy ez időszak után javasolja elsősorban.

Ekkor kezd a gyermek individualizálódni, és ebben az egyéni hangszer gyógyító hatása lehet. A gyermek eltolja a világot magától, megkérdőjelezi tanítóját, és ezzel párhuzamosan a hangszerrel való kapcsolata egy párbeszéd kialakulását jelentheti, ami segítheti őt a nehézségeiben. Ezért fontos, hogy milyen hangszerrel találkozik a gyermek. A zene már nemcsak kívülről hat rá, hanem bensőjében is megszületik, ekkor kezd el igazán „zenélni” a gyermek. Temperamentuma kezd meg erősödni.

A hangszerválasztásnál 9-10 éves korban tehát a temperamentum, a testi adottságok, az egyéni adottságok, tehetségek figyelembevétele is szükséges. Fontos lehet, hogy egy gyermek mely hangszerhez vagy hangszercsaládhoz vonzódik, és miért; ez a későbbiekben segítheti az öngyógyító folyamatokat. Ha már egyértelmű a választás a gyermekben, jó, ha ránézünk, hogy a hangszerhez megvannak-e a fizikai adottságok. Például egy pici, vékonyka testű gyermek még nem tud megfújni bármilyen fúvós hangszert,

értelmes és szükséges is furulyán kezdenie. Vannak hangszerek, amihez vékony, hosszú ujjak ideálisak, és van, amihez kicsit tömörszebbek ajánlottak. Van olyan hangszer, amihez a jó, kifinomult hallás fontos hosszabb távon, és van, ahol adóttak a hangmagasságok, könnyebb rajtuk játszani egy aktuálisan kevésbé erős zenei képességgel rendelkező gyermeknek.

Tehát sok összetevője lehet a választásnak. Ideális esetben a szülő a gyermekkel, az osztálytanítóval és a zenetanárral együtt segítheti a gyermek számára leginkább illő hangszer megtalálását.

A temperamentumok természetesen nem önmagukban jelennek meg, mai korunkban kettő vagy három temperamentum is keveredik már egy emberben. A temperamentumokhoz kötődő hangszerajánlásokat és lehetséges hatásukat Dominik Petri antropológus zenetanár tanítása szerint írom le a teljesség igénye nélkül. Elsősorban felhívva a figyelmet arra, hogy milyen módon hathat egy-egy hangszer, hangszercsalád az emberre. Milyen sokat adhat, milyen utat járhat be a gyermek egy jól választott hangszer, hangszeres tanulás által.

A szangvinikus gyermek sok minden után érdeklődik, de rövid ideig. Gondolatai hol itt vannak, hol ott, szereti a változatosságot. Légies a járása, szinte röpköd, hangulata derűs, vidám, belső öröme sugárzik. Nehezen koncentrálni, felszínes, nem bírja a monotonitást. Természetének ajándéka, hogy a jelenben él, nem ragaszkodik a régi dolgokhoz. Tempója gyors.

Olyan hangszer segítheti őt, ami gyorsan mozog, fent is van, lent is van, nem kell sokat gyakorolni ahhoz, hogy megszólaljon egy dallam, könnyen megszólaltatható és megszületik a hang. Egy ilyen hangszerral tud "találkozni", mert hasonlóak, hamar megértik egymást.

Hangszerei elsősorban a fafúvós hangszerek: furulya, kiemelten a fuvola. A fuvolát viszonylag könnyű megszólaltatni, magas regiszterben szól, „ugrálni” lehet rajta, dallamot játszik. Az oboa, klarinét, szaxofon, fagott. Ezekben már más temperamentumok is tükröződnek. Például az oboa megszólaltatásához nagy erő kell, így szükséges a kolerikusság is, és kitarítás kell a szép hang megszületéséhez.

A szangvinikus gyermeknek fontos, hogy ő játszassa a dallamot, de jó, ha ezt akár többekkel együtt, például egy zenekar tagjaként teheti. Így szívesen zenél zenekarban.

Gyógyító ereje: levegővel szólaltatják meg a hangszert, meg kell tanulni a helyes légzést: beszívni, megtartani és megfelelően kifújni. Sőt a légzést (nyelv, ajak) összehangba hozni az ujjak mozgásával.

Mindez befelé figyelmet, koncentrációt igényel. Így kívülről befelé visszük a figyelmet.

A melankolikus gyermek mindennek a mélyére lát, mindent magára vesz, nagyon érzékeny, komoly, nagy erővel van megáldva, empatikus. Folyamatosan azt éli meg, hogy nehéz a világ. A múltat nehezen engedi el, és aggódik a jövő miatt. Mély lelki életet él, mindent végiggondol, és végig is visz, alapos. Tempója lassú.

Hangszerei a vonós család tagjai: hegedű, cselló, nagybőgő, de leginkább a brácsa. A brácsa középregiszterben szól, a szív hangszerének is nevezik. A vonós hangszerekhez kifinomult hallás szükséges és az, hogy előre hallja, mi és hogy fog megszólalni, ez a mély lelki minőségéhez kapcsolódik. A hegedűhöz már a szangvinikusság: a magas, könnyed hangok, és a kolerika: az erő, akarat is kapcsolódik a melankólia mellett.

Gyógyító ereje: mély lelkiségét megélheti, a hangokat meg kell formálni, dolgozni kell velük. Figyelmét emellett nemcsak magára, hanem kifelé is fordítani kell, koncentrációját kifelé kell vinnie. A zenekari játék is segíti a másokra figyelést.

A kolerikus gyermek nagyon erős, cselekedetekben él, mindig tudja, mit akar, megy előre. Képes vinni előre a többieket, buzdít, de időnként olyan, mint egy vulkán: kitör, és letarol. Nem bírja a monotonitást, vannak céljai, szilárd és határozott. A jelenben él, de már a jövő felé tekint. Tempója sietős, gyors, határozott.

Hangszerei: ütős és rézfúvós családok. Erősen a dob, ami figyelemfelkeltő; fontos számára, hogy mindenki hallja. Középpontban a ritmus áll, pontosnak kell lennie, nagy figyelmet igényel. A rézfúvósok: trombita, kürt, szaxofon, harsona, tuba. Ezek megszólaltatásához már komoly erő és akarat szükséges. Nagyon hangos hangszerek, a zenekarból is kiszólnak, ahogy megfújják őket.

Gyógyító erejük: amit magukkal hoznak az életbe, azt a megfelelő pillanatban kell adniuk – nem korábban és nem később. Kifelé és befelé egyaránt kell figyelmüket irányítani. Mivel nagyon hallhatóak, nagyon jól kell játszaniuk a hangszereiken. Zenekarban a karmesterre és a többiekre is kell figyelniük, erejüket jól kell használniuk.

A flegmatikus gyermek nem túl érdeklődő, nehéz mozgásba hozni és nehezen veszi a változásokat.

Nagyon jól bírja a monotonitást, türelmes, pontos. Nagyon szereti a szépet, az egészet. Zenével megszólítani nehéz, inkább a többieken keresztül kapcsolódik. Tempója nyugodt.

Hangszerei a harmónia hangszerei: orgona, hárfa, gitár, zongora. A hangképzésre nem kell figyelnie, nem kell megerőltetnie

magát és megszólal a hangszer. Például orgonánál kihúz egy regisztert, lenyom egy akkordot, és az egész templom megtelik hanggal. Ezekhez a hangszerekhez nyugalom, türelem szükséges, és ugyanakkor nyugalmat is árasztanak alapvetően. Ide tartoznak még az ütős hangszerek közül a dallamhangszerek: vibrafon, metallofon, cimbalom.

Fontos megjegyezni, hogy ezeket a hangszereket főként a nagyobbaknak és elsősorban második hangszernek ajánlják. Testük alapvetően nagy, nehéz átjátszani a hangszer magát, sokévi tanulás után lesz birtokában a gyermek a hangszernek.

Gyógyító erő: a temperamentumnak megfelelően ezekkel a hangszerekkel is burkot lehet képezni az ember, a tér köré.

A partitúrát kell átlátnia, szinte ezt szóltatja meg többségében, ők maguk a zenekar. A zenekar nagy segítség minden esetben. A gyerekeknek a Waldorf-pedagógiában a középtagozatban a zenei órákon, vagy órák mellett ezért is javasolják az osztályzenekart, ahol a gyerekek saját hangszereikkel vesznek részt, és megtapasztalhatják egyéni hangszereiket a közösségben is. Nagyon sokat lehet ebből is tanulni amellet, hogy élményekkel gazdagodhatnak a gyerekek. Emellett sokat csiszolhat az egyéni és az osztályközösségen is ez a lehetőség.

Befejezésül, ahogy kezdtem is, itt újra megjegyzem, hogy a legfontosabb hangszer az emberi hang, ami mindig "kéznel" van, így a kórusmunka is idetartozik számomra. Fontos, hogy megtapasztalhasák a gyerekek, de mi, felnőtt emberek is a "saját hangszerünk" használatát közösségeinkben.

Farkas-Molnár Judit

SEGÍTSÉG, KAMASZKOR?!

Élhetnénk remeteként: elvonulhatnánk az erdő állatai közé, beköltözhetnénk egy barlang mélyére vagy építhetnénk kunyhót a hegy tetejére, közel Istenhez. Foglalkozhatnánk szellemi dolgokkal a nap 24 órájában, Istenhez egyre közelebb kerülve, de sosem tudnánk továbblépni a fejlődés felsőbb fokára, ha teljesen kizárnánk életünkéből az emberi kapcsolatokat.

Az önismeret elengedhetetlen a fejlődéshez és önmagunkat a másokkal való kapcsolatban ismerhetjük meg igazán. Az önmagunkról ápolts és dédelgetett illúzióinkat (tűrelmes vagyok, kedves, megértő, megbízható, igazmondó, őszinte stb.) mások segítenek felszámolni, ők szembesítenek félelmeinkkel, sarkallnak a holtponton való elmozdulásra, éppen úgy, ahogy mi is inspirálunk, kínzunk, továbblépésre kényszerítünk másokat.

Sokat foglalkoztat az a gondolat, hogy a felnőttvilágban miért van olyan sok önbizalom-hiányos, kamaszkori tüneteket

mutató ember. Miért vannak/vagyunk megrekedve egy régen átlépett állapotban, miért szorongunk, vagdalkozunk, védekezünk, játszázunk és bántunk meg másokat. Azt gondolhatnánk, hogy felnőttkorára a tapasztalatok révén már elég önismerethez jut az ember, hogy ilyen helyzetekben elcsípje önmagát, a félelmeit, a hazugságait, a játszmaát.

Hol veszítjük el azt az önbizalmat, ami kisbabaént még jellemző ránk: bátrak vagyunk, nem akarunk megfelelni senkinek, kiköveteljük a figyelmet, élvezzük, hogy körülöttünk forog a világ.

Az önmagunkra való ébredés hosszú folyamatában valahol kamaszkor körül nagyon védtelenné válunk, és elhisszük a külvilág képét saját magunkról.

Ez a kép lehet pozitív is, de sokan még felnőtt korukban sem lépik túl az ekkor szerzett sérüléseiket és ez befolyásolja az önképüket.

Ilyen problémával küzdő felnőttként vajon jobban megértjük-e sebzett gyerekünket vagy félelmeinket és aggodalmainkat rájuk vetítve teljesen képtelenné válunk a segítségnyújtásra? Ilyen belső lelkiállapottal meg tudjuk-e teremteni a kamaszkorhoz szükséges elfogadó, nyugodt és támogató légkört, vagy saját kamaszkorunk démonjai legyőznek bennünket?

Naponta szembesülök azzal, hogy milyen mély karcolásokat tudnak ejteni egymás lelkén a kamaszok; amit a társak, barátok mondanak, az kétszeresen hat, szokimondásuk néha kegyetlenül őszinte, kószolgatják egymást. Önbizalom hiányában álvagányok és álszerények ülnek a padokban.

Ezt az időszakot az eltahósodás időszáknak is nevezzük, mert a kamaszok csak ebben az álarcban tudják elviselni a védtelenné válást: mikor már nincs meg a gyerekkor védelme, de még saját páncéljukat, önképüket nem kezdték el megformálni.

Ez a kép lassan formálódik, és minden ezzel kapcsolatos vélemény és élmény mélyen hat a meztelen lélekre. Persze, pont ilyenkor kapják meg, hogy milyen lusták és nevetlenek, szemtelenek és durvák, ilyenek meg olyanok. Pusztán önvédelemből kezdik nem meghallani a felnőttek kritikáit, erre még érzéketlenséggel is vádoljuk őket.

Ha mi, felnőttek rendben lennénk önmagunkkal, akkor stabilan állnánk a viharos kamaszkori érzelmek hullámain, nem sodorna magával ez a felfokozott állapot és talán példát is tudnánk mutatni higgadt, szeretetteljes, nyugodt és támogató jelenlétünkkel. Ehelyett mi is ajtókat csapkodunk, felemelt hangon vitázunk, fenyegetünk, hatalmi játékból megpróbáljuk lenyomni kamaszkodó gyerekünket, mert – valljuk be – rettenetesen fáj, hogy az a tündéri, bájos kisgyerek így eltávolodott

tőlünk és van az életének egy része, amely felett már nincs hatalmunk többé.

A 13-14 éves ifjú saját belső világa partján áll. Önálló szeretne lenni, de érzi, hogy nem az. Ébredezni kezd az öröklött tulajdonságoktól és neveléstől mentes születés előtti világból hozott független lélek. Ez hol büszkeséggel, hol félelemmel tölt el bennünket. Van itt valami csodálatos, de ismeretlen. Míg mi ezt kívülről látjuk, addig ő belülről érzékeli és ugyanúgy fél és örül egyszerre. A lélek sebezhető, nincs más védelme, mint az ellenkezés. A kamasz a környezetétől igényelt szabadságkérdésben igen nagy „zajjal” takarja el valódi önmagát. Érzelmek hevesek és csapongóak. Folyamatos hullámvasutazás velük az élet. Egyetlen tartós lelki motívuma maga a változás. Elgondolhatjuk, hogy milyen szenvedést jelent ez az ő számára. Folyamatosan próbára teszi a környezetét és önmagát. Oda szeretné adni magát valami komoly belső lelki elvárásnak, de nem tudja, hogy minek, ezért időlegesen szimpátiáiban éli ki magát (zene, divat, viselkedési minták, klikkek). Egy ismeretlen cél felé menekül állandóan és ez a cél, mivel még ismeretlen, nem ad stabilitást, pedig valahol létezik.

Miként tud az iskola, a szülő, a felnőtt társadalom segíteni az önbizalom megizmosításában, a belső stabil part, az önazonosság megtalálásában?

Felnőtteknél az önismeret rögzös útján lehet eljutni igazi önmagunkhoz, de egy ilyen munka a kamasztól még nem elvárható. Sőt, megijedne, ha lelki viharait tudatosan kellene átélnie. A külvilág iránt kell őket érdeklődővé tenni, ez a kihívás.

Jól tudjuk, hogy egy kamasz csak azzal hajlandó foglalkozni, ami őt érdekli, aminek köze van hozzá. A Waldorf-pedagógia úgy próbál segíteni, hogy külső képeket keres a belső változásokhoz. Olyan eseményeket, példaképeket mutat meg, amiken keresztül saját érzelmeit átélheti

és példát találhat a belső feszültség feloldására. Kolumbusz Kristóf alakja – aki szakított kora autoritásával és nekivágott az ismeretlennek – a kamasz számára nemcsak egy külső kép a történelem poros polcáról, hanem belső valóság. Naponta átéli Kolumbusz küzdelmét, mikor át szeretné vinni akaratát, álmait a szkeptikus, aggóató, néha szigorú környezetével szemben. Leonardo da Vinci, Galileo Galilei, Luther Márton, Magellán, Kepler, Helen Keller mind a bátorság, eltökéltség, kitartás, újítás, nagyszerűség példái, akik a jövőt vetítik előre.

Önmagát is ilyennek látja: eltökéltnek és meg nem értettnek, aki az ismeretlennek vág neki már-már vakmerően környezeté kishitűségével szemben, nagy bizalommal a szívében.

Igazán figyelemreméltó törekvés. Számomra is példaértékű. Mi, felnőttek sem hagyhatjuk abba a törekvést és nem kerülhetjük ki az önismereti munkát a magunk és gyermekeink érdekében. Nem egy felnőtt kiadású kamaszra van szükségünk, hanem valakire, aki felnőtt a feladathoz. Ha saját önévelésünk által félre tudjuk tenni aggodalmainkat, szembe tudunk nézni félelmeinkkel és el tudjuk engedni irányításmániánkat, akkor ez a belső lépés hat a kamaszra.

Az önismeret elvezet az emberismerethez, amely segít mások elfogadásában, és ez az igazán jól működő szellemi közösségek alapja. Jó munkát mindenkinek!

Györgypál Ildikó

Az alkotó Györgypál Ildikó

INDIVIDUÁLIS ÉS SZOCIÁLIS AZ ÜNNEPEK TÜKRÉBEN

*„Gondolkodásom fényét
Bensőmben erőteljesen felszítani,
S a világ szellemének
Erőforrásából merítve
Átélték értelmét megérteni:
Ez nyári örökségem,
Őszi nyugalmam, téli reménységem.”*

(R. Steiner: A lélek kalendáriuma)

Az évek örök körforgását a világegyetem törvényszerűségei szabályozzák. Az innen ható erők nemcsak a Föld képét változtatják át évszokról-évszakra, hanem az ember lényiségét is formálják. Ahogyan az emberiség lelkülete is nagy változásokon ment át a hosszú évezredek során, úgy változik az egyes ember, az egyén is az évkörök ismétlődésével.

Külső és belső fény szociális és individuális egymásra ható dinamikájában fejlődik Énünk életutunkon. Az evolúció ebben az értelemben azt szolgálja, hogy emberként tudatára ébredjünk, hogy nemcsak természeti és társadalmi lények vagyunk, hanem mindenek előtt szabad Ének is. De hogyan nyilvánul meg ez a szabad Én, és miként ismerhető fel? Steiner megfogalmazásában:

„...ha az emberi lélek tükrében az egész közösség tükröződik, és a közösségben minden egyes tagjának ereje él.” Ám manapság az ember a szociális káosz és a szociális ínség végleteit éli, melyet a korunkra jellemző intellektualizmussal próbál orvosolni. Pedig szociális területen csak teljes emberi szívvel lehet működni. Ahol a szív meg tud nyilvánulni, ott a hő – mint szeretetminőség – is jelen van egyfelől, másfelől pedig az akarat,

melyet Joseph Beuys a gondolkodás hő-jellegének új formájaként jellemez. Joseph Beuys (1921–1986) német képzőművész, aki kibővített művészetfogalommal közelít korunk problémáihoz, és az 1970-es években vezeti be a „szociális plasztika” fogalmát.

Értelmezésében a szociális művészet olyan antropológiai művészet-megközelítés, mely az ember méltóságát tartja szem előtt. Rudolf Steiner szociális hármas tagozódását követve kifejti, hogy „az ember nemcsak testi lény, hanem és főként szellemi lény is, ezzel pedig hordozója mindama lehetséges belső minőségnek, melyeket az emberi méltóság fogalmával szokás összefoglalni – lásd először is az akarati szándékot; érzemvilág, lelki élet, gondolkodás és e gondolkodás magasabb formáit, az inspiráció, imagináció és intuíció, mely fizikai megformáláshoz vezet, amikor mindez a természettel összekapcsoltnak kerül bevetésre.” E szerint a társadalom tekinthető szobornak, amelyen mindannyian munkálkodunk. Ennél fogva mindenki lehet művész, és minden művészet. „Az ember maga válik a világ teremtményévé, és csakugyan át is éli, miként folytathatja a teremtetést.”

Ebben a beuysi értelemben is nagy jelentősége van a Szadai Meseház Waldorf Óvoda udvarán készült kemencének, melyet a nyáron építettek meg a szülők önerőből, lelkes összefogással, „kiszabadítva a művészetet, a művészi képességeket a szokványos művészeti alkotás zárt világából, az egész élet alapjává téve azt.”

Az együtt alkotás közösségteremtő folyamatában maga a kemence is mélységes

lelki-szellemi szimbólum. Meleget sugároz, belsejében a fűtőanyag átalakul, de csak akkor, ha ezt valaki kívülről beindítja. Az ember ad az anyagnak energiát, meleget, és az anyag ezt továbbadja a környezetének. Az egészben a burkolat, a formai elem a leglényegesebb. Egy másik, rejtett síkon az ember is felfogható egy ilyen kemencének, amelyet külső erő táplál.

Beuys mindig hangsúlyozta, hogy ez az erő kívül esik a fizikai világon. A kemence a ház és a család lelkének összetartó jelképe, ami valamiképpen az ősökkel is kapcsolatot mutatott. A kemencekuckóba, a kemencesutba húzódtak be a gyerekek és az öregek, mintha átjáró lett volna a túlvilágra, ahonnan a gyermekek nemrég érkeztek és ahová az öregek készülődtek. Az első kihullott tejfogot is a kemencesutba dobták, mintegy áldozatképpen a túlvilági erőknél, hogy a vasfogak egészségesen fejlődjenek.

A kemence mint a „házlélek” a mikrokozmosz-makrokozmosz analógiában a soha ki nem alvó tűznek is a képe, ezért meséink, mondáink is őrzik szentséges jellegét. A nép hitében szinte élőlényként jelenik meg. Erre utal a mondás, hogy „kemence van a házban”, ha olyasmiről beszéltek, amit nem szerettek volna illetékelnek fülébe juttatni.

A kemence alakja és szülő, teremtő természetét szerint a női princípiumnak is archaikus képe. Ezt fedezhetjük fel az ősök Boldogasszony-bálványaiban a kemence-bálványok esetében.

Boldogasszony az életadás erejét hordozza. A kemence befogadó jellege a sütőlapát férfi-minőségével együtt képes az átalakítandó étel „megteremtésére”,

hogy nyílásán keresztül megszülethessen a táplálékunk.

A kemence nemcsak hőt, fényt is sugároz a köré gyülekezőknek. Akik „egy kemence mellett fűtöznek”, azokat hasonló szándékok, célok vezérelnek. Az egymás mellett megélt közös fűtőzés, és a közös szellemiségből való táplálkozás emelheti ma is a kemencét szakrális helyszínné, mely lelkünk templomának egyfajta testet öltött kifejezőjeként jelenik meg a tér vertikális és horizontális metszéspontjában, új kapcsolatot teremtve a kozmosz szellemi tartalmával.

A pillanatnyi szociális kérdések szükség-szerű megoldása akkor fog felderengeni, amikor az emberi lelkek felveszik a szellem tudatát, azt a szellemi tudatot, ami a természeti tudat átalakításából áll, abból, hogy a tavaszi-nyári tudat öntudattá, őszi-téli tudattá alakul.

Mélyebb értelemben nem a szociális probléma intellektuális tartalma, hanem a szociális problémához szükséges erő függ attól, hogy megfelelően nagyszámú ember tudjon belső világába ilyen szellemi impulzust felvenni. A szociális impulzusok iránti érzéseket valóban csak lelkületünk ilyen belső elmélyítésével nyújthatjuk az emberiségnek.

”Csakis a szervezett közösség válik alkotó erővé. Az ember egymagában elvész, míg a közösségben minden törekvés megtalálja a maga helyét, és együttesen hozzájárulnak minden egyén felemeléséhez, valamennyi közösség együttes tevékenysége pedig közelebb viszi az emberiséget Istenhez.” (Liviú Rebrenau)

Forgács Erzsébet

ARCOK

AZ ÁLOMTÓL A MEGVALÓSULÁSIG

Bemutatjuk Kovács Gabriella művész-tanárunkat

Közösségünk nagyon sokszínű, szülői körünk tagjai a legkülönbözőbb pályákat, életutakat járják be. Sok alkotóművész is van közöttünk, egyikük Kovács Gabriella, aki mindekeleltől mives nemezportékáiról, műalkotásairól ismert, de bármit is ad ki a kezéből, az műremek. Az idei tanév elejétől tanárként is jelen van iskolánkban, hogy szaktudását megoszthassa diákjainkkal is. Hogyan érzi magát ebben az új szerepben, milyen életút vezetett el idáig – kérdeztük őt többek között, hogy közelebbről megismertessük olvasóinkkal szeretetteljes, kreatív egyéniségét.

Velük könnyebb dolgom van, a kezdetektől lazább a hangulat. A hetedikesek is a kezdetektől szépen, pontosan dolgoznak, mindenki teszi a dolgát, és most már a hangulat is oldottabb köztünk a kezdeti félénkség után.

Mit csináltak a gyerekekkel? Hogy találtad ki, hogy mit csináljatok?

A hetedik osztállyal a lábbeli lesz az idei évi nagy munka, arra készülünk elő. Katrinnal fogunk majd összedolgozni abban, hogy a nemez és a bőr találkozása megjelenjen majd ebben a lábbeliben (Katrinnal bőrizik a másik csoporttal). Először egy nemez mintalapot készítettünk, méghozzá nem is akármilyet. Az intarziás nemezlap technikája alapján dolgozunk.

Év eleje óta tanítasz itt az iskolában, elvállaltad a nyolcadik osztály és a hetedik osztályegyk felének kézimunka tanítását. Hogy érzed itt magad?

Nagyon jól! Már 6 hét van mögöttem. A nyolcadikosokkal már eleve valamennyire ismertük egymást, mert a lányom abba az osztályba jár.

Ezt ismerhetjük a fa-, kőintarziákról, vagy a kazah és a kirgiz nomád nemezszőnyeg-készítésből egyaránt. Közösen megterveztünk egy mintát, amiben anynyi mintaelem van, ahányan vannak a csoportban. A lapot mindenki egyénileg készítette el. Utána a közösen tervezett mintát mindenki kivágta a saját lapjából, azután cserélgettük a mintaelemeket.

Így mindenkié egy többszínű, intarziászerű kép lesz, ami hordozza a többi csoporttársának az elemeit (színeit) is. A közös kép készítését már korábban is csináltam másik csoporttal, méghozzá egy olyan csoporttal, aminek a tagjai előtte nem ismerték egymást, így ez egy összerázó projekt lett. Arra gondoltam, hogy ebben az osztályban ez jó kezdet lesz, és egyelőre úgy tűnik, hogy be is vált, jól tudnak együttműködni.

Mi történik a nyolcadikban?

A nyolcadikosokkal varrni fogunk, a varrógép használata, az emberi test arányai, saját ruha készítése a fő elem ebben az évben. Átnéztem az iskolában rendelkezésre álló anyagokat; nagyon sok anyag van, de elég szegényes a minta- és színkínálat. Sokféle fehér vásznat találtam, ezért az első 2-3 alkalommal festettünk (shiboriztunk). Eleinte csak kis anyagokat festettünk, de elég hamar rájöttek a technikára, és egyre tudatosabban alkalmazták a látszólag véletlenszerűen alakuló elemeket. A legvégén mindenki méretre szabott egy anyagot, amiből később majd táskát és párnát fogunk varrni, és erre már tudatosan tervezték meg a mintát.

Megvizsgáltuk, hogyan is működik egy gép, mi a története (történelemből is most foglalkoznak a találmányokkal, az ipari forradalommal). Most a varrógépeket szelídítgetjük. Van, aki már sikeresen varr, befűzi a szálát alul-felül. Minden órán egyre közelebb kerülünk ahhoz, hogy mindenki elsajátítsa ezt a képességet. Olyan, mint ha biciklizni tanulnánk, azután már csak használni fogjuk ezt a tudást a szépséges varrott tárgyakhoz, ruhákhoz.

Hogyan készültél a tanításra?

Katrinnak nagyon sokat köszönhetek. Nyáron együtt kitakarítottuk a kézimunka-termet, és közben nagyon sok mindent elmondott, hogy mi hogyan szokott lenni, miket javasol. Pl. a varrással kapcsolatban, hogy milyen módon vezessem be a gyerekeket ebbe a rengetegbe, vagy egyszerű, pici dolgokban is, mint pl. a takarítási rend kialakítása. Amikre muszáj figyelni, mert ezek nélkül káosz kerekedik. Én elmondtam az ötleteimet, hogy mi mindent szeretnék csinálni a gyerekekkel, ő pedig elmondta, hogy ezek közül melyekben vannak buktatók, vagy mit csináljak másképp. Ez nagyon hasznos volt, mert nekem a gyerekekkel kapcsolatban nincs tanítási tapasztalatom.

Lehellet és Ildikóval is egyeztettem röviden, elolvastam a kerettantervet (amit korábban szülőként, bevallom, hogy nem tettem meg), annak alapján kigyűjtöttem, hogy mikkel fogunk hetedik-nyolcadikban foglalkozni más tárgyakból, és ezekhez kerestem kézimunka-ötleteket. Az osztálytanítók ebből sok mindent csinálnak az osztállyal, amiket nem szeretnék ismételni. Így maradt a két vezérszál, a lábbeli és a varrás, és ezt a két fő projektet visszük végig. Év közben persze még az ünnepekhez kapcsolódó apróságokat is készítünk a különböző (cipőkészítő, varrás) munkafázisok között.

Egyelőre úgy tűnik az eddig eltelt idő alatt, hogy sokkal több időre van szükség egy tevékenységhez, mint ahogy eredetileg terveztem, tehát kevesebb dolgot fogunk tudni majd várhatóan megvalósítani év végéig, mint ahogy eredetileg gondoltam.

Említetted, hogy ezzel a korosztállyal még ilyen rendszerességgel nem volt tanítási tapasztalatod. Milyen pedagógiai tapasztalataid voltak eddig?

Főleg felnőtteket tanítok. Gyakorló nemeseknek tartok mesterkurzust, itthon és külföldön is tanítottam már. Kezdő csoportokat is tartok, oda is főként felnőttek jönnek. De volt már olyan, hogy egy-egy felnőtt csoportba vegyült egy-két 12 év körüli vagy nagyobb gyerek.

Egyszer volt egy kamasz csoportom (9-14 év közöttiek) a Muzában egy pályázat keretében, amit több művésszel együtt csináltunk, és ott volt kifejezetten nemeszelési alkalom is. Annak a projektnek a végén volt egy záró tábor, aminek én voltam a táborvezetője. A különbség most az, hogy eddig kortól függetlenül csupa olyan emberrel foglalkoztam, aki azért jött oda, mert nagyon szeret kézműveskedni és ebben motivált. Itt pedig olyan gyerekeket is meg kell mozdítanom, akiknek egyébként nem jutna eszükbe, hogy a kezükkel dolgozzanak, és ez különbség. De egyelőre nem érzem ennek a hátrányát egyik osztályban sem.

Sok éve jelen vagy itt szülőként két osztályban is, és most a másik oldalra is kerültél, tanárként. Milyen érzés bepillantani az iskolai életnek ebbe a részébe is?

Mivel kis óraszámban tanítok és a fő foglalkozásom is időigényes, így nem járok konferenciákra, így nem látok bele mindenbe. De azért több dologról tudok, mint azelőtt. Számomra megnyugtató szülőként látni, hogy belülről ez hogyan működik. Hogy tényleg minden tevékenység mögött, amit a pedagógusok csinálnak az órákon, van olyan tartalom, ami nem véletlen, hanem a tanítás, a nevelés része. Ezt persze eddig is tudtam, de jó most a mindennapokban is látni ezt, hogy minden kis elemnek van háttere.

Többször említetted a nemezt. Tudom, hogy más technikákban is otthon vagy, de a fő profilod a nemez. Hogyan találtál a nemezre? Hogyan találtad meg önmagad ebben, milyen út vezetett idáig?

Nyolcadikos pályaválasztásom körül gondolkodtam először ezen, hogy merre menjek tovább. Akkor már körvonalazódott, hogy ez valami művészettel kapcsolatos dolog lesz. A Képzőművészeti Szakközépiskolába felvételiztem. Eredetileg az volt az álmom, hogy az szeretnék lenni, aki a mesekönyveket illusztrálja és a rajzfilmeket rajzolja, de azt sem tudtam, hogy azt hogy hívják, és hogy hol lehet ilyet tanulni. Elkerültem ismerőskön keresztül Fábían Dénes festőművész műtermébe, ahol sokakat megismertem (pl. a férjemet, Balla Verát stb.) Én Kerepesen nőttem fel, Gödöllővel addig nem nagyon volt kapcsolatom, de az újonnan szerzett barátaimon keresztül azóta is az életem része. Közben a Kisképzőbe jártam, üvegtervező szakra. Láttam egy amerikai üvegtervezővel egy dokumentumfilmet, és nagyon megtetszett benne, ahogy a forró üveget fújják, formázzák. Négy évig voltam üvegszakos, és nagyon szerettem. Amikor negyedik lettem, addigra már nagyon érdekelt az irodalom, és elkanyarodtam egy picit a drámák felé. Így a Képzőművészeti Egyetemre már a díszlet- és jelmeztervező szakra jelentkeztem. Diploma után dolgoztam a Mafilmnél a filmgyárban és

más filmgyártó cégeknél, külföldi játékfilmekben, reklámfilmekben. Terveztem az Operaháznak, a békéscsabai színháznak, a bábszínháznak Szombathelyen. Nagyon szerettem ezt a munkát. Ami nagyon nehezen ment nekem nagyon fiatalként, hogy egy díszlettervezőnek alapvetően főnöknek kell lennie. Olyan műhelyeket kell igazgatnia, mint pl. egy lakatasműhely, ahol nagyon régóta dolgozó szakmunkások vannak, akiket egy adott munka idejében a tervező irányít, meg kell mondania, hogy mit kell csinálniuk (szakrajzok, szín- és formai tervek) és számon is kell kérni rajtuk, ha valami nem úgy és akkorra készült el, mint kellett volna. Ez nem ment könnyen 22-23 évesen. Viszont a felelősség az enyém volt. Most már nem okozna ez problémát, de akkor nagyon nehéz volt még.

A diplomával egy időben kezdtem el szövést tanulni Rónai Éva kárpitművésztől; olyan kárpitszövési technikákat, amivel komoly képeket lehet kialakítani. Néhány évig kárpitokat szőttem, közben elkezdtem szőnyegeket is tervezni. A szőnyegeket én terveztem meg, a fonalakat is megfestettem hozzá, a szőnyeget szövő nő kivitelezte a pontos szakrajzok szerint.

Így volt néhány megrendelésem családházakba, főleg magánszemélyeknek. Ezzel párhuzamosan kb. 18 évvel ezelőtt kezdtem el nemezelní. Az első kis labdát, karkötőt stb. egy gödöllői barátnőmtől tanultam, és utána kezdtem el otthon tovább kísérletezni ezekkel a technikákkal. Akkoriban még nem lehetett hozzájutni ilyen információkhoz (szakkönyv, internet stb.), mint most. A Magyarországon akkor nemezelésben jártas tanárokat nem ismertem. Mások is akkor kezdték kikísérletezni a saját világukat, nem nagyon volt még kihez tanfolyamra menni. Kevés lehetőség volt tanulásra ezen a területen. Magamnak kellett mindent végigcsinálni, aminek így utólag nagyon örülök, mert rá tudtam jönni olyan

dolgokra, amik most előnyt jelentenek számomra a szakmában. Amikor pedig lettek már ilyen fórumok, ahol lehetett volna tanulni (pl. nemzetközi nemeztalálkozó a Várban a Mesterségek Ünnepe stb.), akkor született Maja, így nem tudtam elmenni. Van egy fogorvos barátnőm, aki nagyon lelkes kézműves, ő hozott nekem képeket a kiállításokról, bemutatókról, de másként nem tudtam kapcsolódni akkor sem ehhez a körhöz, maradt az egyéni út. Egyre nagyobb képeket kezdtem készíteni, és egyre kevésbé ültem le a szövőszék mellé. A szövés nagyon időigényes, egy négyzetmétert egy évig is sző a készítője. A gyerekek mellett nehezen haladtam.

A nemezelés is munkaigényes, de rövidebb időben kivitelezhető. Ha emlékszel, annak idején volt járókánk, de nem a gyerekek voltak benne, hanem nekem volt ott egy kuckóm, hogy a lányom ne mászhasson bele, és ott nemezeltem. Még teljesen eszköztelenek voltunk a mai technikákhoz képest, de így is lehetett dolgozni. Nagy lépés volt, amikor kikerültem a járókából és lett nemezelőasztalom. Régen Budapesten és most Gödöllőn is a nappaliban dolgozom. A gyerekek soha nem bántották a készülő munkákat, pedig azok igen érzékenyek még a kezdeti fázisban, van, hogy hetekig csak óvatosan lehet őket kerülgetni. Valahogy látták, hogy ez milyen sok munka, és tiszteletben tartották; mondjuk egymás építőkocka-várát sem rombolták le.

Hogyan alakult ki a saját technikád? Mi az, amit másképp csinálsz, mint mások?

Egy idő után elkezdtem a magam útját járni. A díszlet-, jelmeztervezés kapcsán tagja voltam művészeti szervezeteknek; ezeknek a szervezeteknek a művész képviselői jelentkezhettek művészeti vásárra, akkor még ez kritérium volt. Elkezdtem járni az Iparművészeti Múzeum karácsonyi vásárára. Oda vittem nagyobb munkákat is, de külön ezekre az alkalmakra készítettem kisebb használati tárgyakat

is, amiknek nagy sikere volt. Akkor még nem volt ott nemezes konkurenciám, még nagyon kevesen művelték ezt a szakmát Magyarországon. Még szinte mindenkinek el kellett magyaráznom, mi ez az anyag, és hogyan készül. Most mársokan ismerik, készítőik, vásárlók egyaránt és ez nagyon jó. Azért lett ez azóta ilyen népszerű anyag (ruhákban, használati tárgyakban és művészeti szinten is), mert hihetetlenül magával ragadó, rengeteg féle módon megmunkálható. Egyszerűen csodaélményt ad, hogy szinte a semmiből, szöszökből egy saját akaratumk szerint alakítható anyagot hozhatunk létre. Ez sok embert magával ragad, és ezért népszerű, ami nagyon jó. A nemezelésnek sok olyan felhasználási módja van, ami a hétköznapi életben is nagy örömet okoz (ruha, sál, kesztyű, mamusz stb.). Teljesen természetes anyag, a szőrt adó állatokat (juh, alpakka, teve, kecske) sem kell bántani érte.

Egyszer csak észrevettem, hogy rengeteg fonalam van még a szövős korszakomból, és elkezdtem azokkal dolgozni. Fonalat már az ázsiai népek is nemezeltek a gyapjúba, kontúroztak vele, vagy megint mások szöveget írnak a fonalakkal, előszállal. Én azzal kezdtem el kísérletezni, hogyan lehetne a felületet úgy megmunkálni, hogy ne egységes, nagy színflekkeket kapjak, hanem hogy fonalakkal még mozgalmassabbá tegyem a felületeket.

Magam festem mindig a gyapjút, és a fonalakat is többnyire, amiket használlok. A bedolgozott színek rétegek közti árnyalataival és az azok felett használt fonalakkal is még külön „festek” gyakorlatilag a felrakás során. De míg egy festő látja a készülő képet, én fejfelé dolgozom, csak a végső gyúrások után látom magam is, hogy mit is alkottam. Ennek technikai oka van, fordítva kell gondolkodni, fejben előre látni a képet. Nagyon izgalmas metódus. Amit mások is csinálnak, hogy különböző anyagokat társítanak egymással,

az is egy nagy csoda. Bármilyen anyagot be lehet gyönyörűen nemezelní, aminek a szerkezetén a gyapjúszálak átmásznak. Ezt én is szívesen használom olykor.

Meseszép dolgokat adsz ki a kezedből. Mi az, amire igazán büszke vagy?

Nincs egy konkrét ilyen dolog. Igazából mindegyiket nagyon szeretem, amit készíttettem. Persze vannak kevésbé sikerült vagy jobban sikerült alkotások, de igazából, ami elégedettséggel tölt el, és megnyugtat, az az, hogy tudom, hogy bármit meg tudok csinálni, amit akarok. Ha van egy megrendelésem, akkor a tervezéstől a kivitelezésig bármit meg tudok csinálni. Újdonság mostanában, hogy kísérletezem a sablonhasználattal, egy kicsit másként, mint eddig. Érdekel, hogy egy üreges tárgyat hogyan lehet térbe kihozni. Az, hogy úgy érzem, hogy képes vagyok bármit megcsinálni – ebben látom azt, hogy az az út, amin elindul az ember 14 évesen, hova vezet. Az üvegtervezés szakon megtanultam műszaki rajzot rajzolni, kitalálni egy tárgyat, kiszámolni, hogy az hány köbcentis legyen. Ezt a matematikái,

tervezői gondolkodást ott megtanultam. Aztán ezt persze díszlettervezésnél más anyagokkal (vassal, fával) is alkalmaztam. Így megtanultam azt a fajta gondolkodást, ami az álomból a kivitelezhető tárgyig vezet. Most a gyapjún alkalmazom, de gyakorlatilag ugyanezt műveli minden mestere. Amikor most a gyerekeim lassan pályaválasztás előtt állnak, ilyen szempontból azért nincs bennem aggodalom vagy izgalom, mert tudom, hogy bármerre mennek, minden lépcsőfok építeni fogja a következőt.

Sokféle kiállításon, tárlaton mutatkozol be folyamatosan.

Ez úgy alakult, hogy tíz és fél éve Gödöllőre költöztünk, és itt volt már akkor egy művészeti csoport, a GÖMB, aminek nagyon sok régi waldorfo művész szülő is tagja volt. Oda hívtak engem is, amikor ideköltöztünk. Így a második kiállításuktól kezdve folyamatosan én is részt veszek az alkotócsoport munkájában. Havonta egyszer találkozunk, készülünk a felkérésekre, kitaláljuk a tematikát, az év során arra készülünk, arról a témáról beszélgetünk.

„Csudafa” – Gödöllői Városi Könyvtár

Ezek alapján készül mindenki belül arra a műre, amit a kiállításra készít majd. Ez egy közös projekt.

Régen a kárpitjaimmal is szerepeltem kiállításokon, de igazán a GÖMB csoporttal kezdtem aktívan kiállítani. Később először Szadára hívtak a Székely-kertbe egy önálló kiállításra, 2010-ben.

Akkor egy év alatt kellett felkészülnöm egy konkrét anyaggal. Megtölteni egy teret egyedül, ez nagy kihívás és szép lehetőség is. Azóta már több önálló kiállításom is volt, de párban Szentiványi-Székely Enikővel (szintén szülőtársunk, textilművész) együtt is volt két közös kiállításunk.

Azt érzékelem, hogy te elismert szaktekinetly vagy. Így van ez? Kikkel vagy kapcsolatban?

Ahogy elkezdtem egyre több helyen megmutatni, hogy miket csinállok (kiállításokon, vásárokon, honlap, Meska és Etsy oldal stb.), egyre több helyre hívtak, például külföldre is, tanítani. Így jutottam el Dublinba mesterkurzust tartani. Azóta az írek is jöttek többször is Magyarországra. Két nyári tábort is csináltunk itt, ahol tanárként én is ott lehettem. Tavaly Amerikából jött egy csoport nemezes, akiket két napig én is tanítottam más hazai nemezesek mellett. Külföldi szakemberek is megkeresnek pl. a facebookon. Tavaly részt vettem életem első kurzusán, amit egy német nemezes hölgy tartott; úgy tűnik, a vele való munka hosszú távú kapcsolattá alakulhat a jövőben. Néhány nevesebb hazai szakemberrel is jó kapcsolatom van azóta, pl. Pócs Judittal, Huszti Kingával, Szaniszló Judittal, Robert Vandával, és persze a gödöllői nemezes barátnőimmel, waldorfos anyukatársaimmal: Monostori Judittal, Demeter Krisztinával, Komáromi Beával, Dercsenyi Gabival is.

Egy művészember hogyan szerzi az inspirációt? Hogyan jön, hogy mit szeretné csinálni?

Azt gondolom, hogy nincs az a nagy mesebeli ihlet. Hamis kép, hogy valami kívülről álló dolog fog történni ahhoz, hogy legyen ihletem. Akkor történik meg ez a csoda, amikor az ember elkezdi valamit csinálni. Ha most elkezdenék írni pl. egy könyvet, és arra várok, hogy majd mikor jön valami ihlet, akkor hiába várnék, el kell kezdenem írni. Szerintem minden alkotó tevékenységénél úgy van, hogy mindenki a saját életén keresztül meríti közvetlenül vagy közvetve ihletet. Ahogyan én látom a világot, az én saját szűrőmon keresztül megélem, ami velem történik, az számít, abból merítek az alkotáshoz. Ha már benne vagyok egy folyamatban, ami jelen esetben 18 éve tart, akkor a legjobb ötletek sokszor a leg-

hétköznapi pillanatokban jönnek: mosogatás, kertészkedés, autóvezetés.

És tele vagy ötletekkel, igaz?

Igen, tele vagyok ötletekkel. Van egy vázlatfüzetem, ill. már több is, amikbe rögtön leírom, lerajzolom, ami eszembe jut. A tervek kis része valósul csak meg, egyrészt mert nincs annyi idő, másrészt mert nem minden alkalmas még a megszületésre. Nagyon ritkán, de megcsinállok régebben kitalált dolgokat is. Ez a fajta jegyzetelés, vázlatozás fontos, mert így nem szállnak el ötletek, gondolatok.

Min dolgozol most?

Jelenleg egy magánmegrendelőnek készítek párnákat. Egy faliképet már készíttettem nekik, és most 10 párnát kértek még hozzá. Ez időben elég nagy feladat, már csinálom egy ideje. Van egy másik megrendelésem két toszkánai tájképpel készített díszpárnára is. Közben készülök már egy kicsit fejben az Iparművészeti Múzeum karácsonyi vásárára is. Tudom, hogy a közeljövőben milyen workshop-jaim lesznek, amikre valami újítással kell készülnöm, amik engem is előrevisznek a későbbiekben.

Hogy jutottatok el a Waldorf-pedagógiához?

Te elég fiatalon kezdted, és tőled hallottunk először róla. Neked köszönhetjük, hogy mélyebben beleláttunk ebbe, ill. a nővérem két nagyobbik gyereke is idejárt. Számomra ők nagyon megnyugtató előképek, ahogyan láttam őket felnőni. Úgy érzem, hogy nem is lehetnénk máshol. A saját iskoláinkból, gyerekkorunkból maradt emlékek, a rendszer, ahogy mi jártunk annak idején óvodába, iskolába, az meghatározó emlék. És ha ez az emlék negatív, akkor semmiképpen nem szeretnénk azt a saját gyerekünknek. Szerintem ez nagyon sok szülőnél így van.

Hogy tudtátok ezt a fajta szellemiséget átvenni?

Az is fontos nekünk, hogy életünk egyik fázisa sem köthető ahhoz, hogy intézményi szinten elköteleződünk. A munkánk sem olyan, hogy egy nagyon szigorú rendszerben kell léteznünk: mindketten vállalkozóként dolgozunk, a magunk urai vagyunk. Ez nagyon nehéz, de nagyon nagy szabadságot ad. Azt, hogy olyan dolognak kelljen megfelelni, azt tenni és gondolni, ami nem az enyém, amire nem mondhatok nemet, azt én nem engedem be az életembe. A Waldorf-pedagógia is szabadon hagy. Mi nem így nevelkedtünk, ezért nekünk nagyon sok mindent tudatosan kellett úgy csinálni, amit a Waldorf-pedagógia helyesnek tart, pl. a gyerekekkel kapcsolatban. Van, amit sikerült és van, amit nem. Ez egy út, egy folyamatos törekvés. Ha nem sikerül, akkor itt senki nem koppint a fejünkre, abból nem lesz semmi baj, viszont segítséget kaphatunk hozzá.

Hogyan tekintesz vissza erre az útra?

Szerintem ez egy nagyon nehéz választás. Nagyon sok feladatot ad itt szülőnek lenni, főleg abban, hogy folyamatosan kontroll alatt kell tartani azt, amiben korábban kondicionálódtunk. Itt egy új dolog kapcsán, a saját szűrőnkön keresztül azokat kell beengedni az életünkbe, amit helyesnek tartunk. Pl. saját magamtól folyamatosan készülnék a gyerekemmel, mondjuk, egy matek csillagpróbára, és az egy munka, hogy tudatosan odafigyeljek erre, hogy ne csináljam ezt. Ez egy komoly feladat, kibírni, hogy ne csináljam.

Mégis ezt a nehéz utat választottad.

Igen, és látom az eredményét. Látom, hogy van olyan dolog, amiben érdemes volt kitartani évekig, hogy ne piszkáljuk vele a gyerekeket, pl. a házi feladat megírása, rendrakás, és elkezdtek maguktól megírni ezeket.

Persze fontos, hogy látják, hogy mi is lehet teszünk a kötelezettségeinknek. Vagy hogy rendben létezni mennyivel jobb, és

ha anya már nem takarít a szobánkban, akkor bizony nekünk kell.

Mik a terveid?

Nem nagyon van arra időm, hogy kitáláljam, mit szeretnék csinálni, mert folyamatosan kell csinálni valamit. A saját munkámban van sok olyan, ami idő hiányában nincs kidolgozva, ott még nagyon sok mindent szeretnék megcsinálni. A tanításban nem tudom, mert ez egy kísérlet, meglátjuk, hogy hova futja ki magát. Jelenleg beugrós vagyok az eddigi kézimunka-tanár helyén. Ez most még egy kicsit káosz, mert eddig sem volt nagyon időm, és most még beprésem ezt a két iskolában töltött időt az eddigi tevékenységeim közé. Vannak dolgok, amik így kiestek, és ez eddig a munkám rovására ment. Ezt majd valahogy ki kell találnom, hogy együtt hogy működjön. De látom azt, hogy én is profitálok ebből.

Mik az álmaid?

Van egy helyiség, ami 10 éve arra vár, hogy az én műhelyem legyen. Régi nagy álmom, hogy elkészüljön. Minden szempontból mérföldkő lenne az életünkben, családlag is és szakmailag is. A napirendem megváltozna, nem kellene mindig elpakolni és visszapakolni, sokkal több időm lenne

dolgozni. Amíg a gyerekek kicsik voltak, addig kényelmes volt, hogy mindig ott voltam velük, de most már nagyobbak és nem kell, hogy folyton ott legyek velük. Eltűnhetnék a műhelyemben akkor is, ha otthon vannak, és épp nincs közös dolgunk. Ez egy nagy álmom. Mire gondolsz még?

Utazni, kiállításon részt venni...

Utazni nagyon szeretek, de ritkán van rá lehetőségünk. Nagy vágyunk, hogy Olaszországba újra eljussunk, ahol Kecsvivel már jártunk, de most a gyerekeknek is szeretnénk megmutatni.

De ilyenek, gondolom, mindenkinek vannak. A kiállításokra külön nem vágyom, mert nagyon nehéz munka a szervezés, rendezés, meghívó, és nagy anyagi befektetés. Amikor már kész van, akkor persze nagyon jó, így, ha felkérnek ismét, hát igyekszem felkészülni.

Az interjút készítette: Kecskés Judit, lejegyezte és formába öntötte: Fábíán Zsuzsa

Ha szeretnétek többet látni Gabi munkáiból, itt találhatjátok: www.kovacsgabriella.hu vagy a facebook oldalán.

Kulcskérdés számomra: bármít is csinálok, hiteles és önazonos maradni

Beszélgetés Bognár Szilviával

Sokszínű szülői körünkben van egy országos híré előadóművész is, Bognár Szilvia, aki végtelen szerénységével, őszinte odafordulással igyekszik a legjavát adni nekünk, amit csak tud. És ez nem más, mint – a szülői szerepvállaláson túl – színvonalas, értékhor-
dozó koncertek rendezvényeinken, legyen az Waldorf Bál, Pán klub, Bazár vagy a városi Mihály-nap. Hogy milyen út is vezetett el ideig, mi mindennel is foglalkozik és mit jelent Waldorf-szülőnek lenni – kérdeztük meg Szilvit gondolatairól, érzéseiről, múltjáról és jelenéről, hogy közelebből megismertessük olvasóinkkal a színpadon sugárzó, bájos lényét.

**Mélyen megragadott az első találkozá-
sunk alkalmával, az Elsős hívogató nyitó
előadásán a csillogó szemetek, ragyogó
arcotok Zolival. Azóta eltelt közel négy
év. Még mindig úgy csillog a szemed,
lelked belül, ha belépsz az iskolába?**

Abszolút tud így csillogni, minden hízel-
gés nélkül Jankát a legjobb helyen érzem
itt. Nagyon szeretem ezt az iskolát és ezt
a közösséget is. Elsősorban a tanárainkat,
a mindig aktív szülők egy részét ismerem,
ill. a saját osztályunkat.

Magát a Waldorf-iskolát nagyon vártam, és
már a hívogató napon – mert voltunk más-
hol is elsős hívogatón – teljesen egyértel-
mű volt számunkra, hogy ide jövünk. Az,
ami belőletek áradt, amit megmutattatok
magatokból, az annyira szép volt, nyitott,
őszinte és színvonalas, ami bennünket
teljesen meggyőzött. Persze idővel voltak
csalódásaim is, amikor azt éreztem, hogy
ennek másképp kellene működnie – nem
pedagógiai jellegűek, azok nem voltak
egyáltalán. Mondjuk, van, amiben – pl. a

matek és a nyelvek – még várakozó állásponton vagyok. Ugyanakkor azt is látom, hogy Janka ma a Mikulással kelt, és ez olyan jó, hogy majdnem tízévesen még ebben él.

A másik nagy kérdőjelem igazából a Szitár-rendszer volt, illetve hogy mennyire tudunk véghezvinni az iskolában folyamatokat, terveket. E téren, úgy érzem, nagyon nagy előrelépések történtek. Igen komoly munkának tartom azokat a lépéseket, amik tavaly történtek: mind a felméréseket, mind a fejlesztésre és az új fenntartói formára való törekvést. Tagja lettem az ÚFF munkacsoportnak is, noha nem látom, mennyire tudom ezt majd aktívan vállalni a sok elfoglaltságom mellett, de nagyon szeretném.

Erős affinitás van benned a közösségi dolgok iránt.

Egy külön örömforrás volt számomra, amikor idejöttünk, a közösségi élmény is, amit egy szülő itt megélhet.

Természetesen ez is idillikusabb volt kezdetben, de szerintem azok a családok, akik ide járnak, még mindig egyívásúbbak, jobban egy irányba tartanak, mint más iskolákban. Furcsa kettőséget érzékelek: mindnyájan megyünk a magunk útján, bizonyos pontokon nyitunk, csatlakozunk. Gyekszünk tiszteletben tartani egymást, többségében az alapvető nevelési elveket is, de keveset beszélünk erről. Például az iskola szellemiségéről, hogy milyen értékeket képviselünk, miért járnak ide a gyerekeink, miért jó ez, ehhez nekünk otthon mit jó hozzátenni, hogyan tudjuk őket egy irányba segíteni stb. Mert a sokféleség sem baj, csak azt gondolom, hogy amikor értékközvetítésről van szó, akkor fontos, hogy hol vannak ezek a vonalak, amik között a gyerekek haladnak. És ha az iskolában máshol vannak, mint otthon, akkor az számára nehezen értelmezhető. Úgy látom, hogy az emberek egy része azért van itt, mert ez egy alternatív iskola, és nem azért, mert ez egy Waldorf iskola. Ugyanakkor a Szitár-rendszerben az egyes családok anyagi helyzetének feltárása, megbeszélése olyanfajta nyitottságot, intimitást kíván meg, ami már nem megvalósítható.

Nekem az egyik legnagyobb kérdőjel a fejemben, hogy hogyan érezhetjük magunkénak jobban az iskolát és az egész iskolai közösséget, hogyan tudunk jó szívvel aktívabbak lenni és részt venni mindenben úgy, hogy ne azt érezzük, jaj, már megint egy újabb feladat következik. Nyilván van, akinek fokozottabb igénye van a közösségi létre vagy akár egy beszélgetésre, van, akinek egyáltalán nincs. Talán a legnagyobb nehézség, hogy az embereknek nincs idejük egymásra. Ha lenne, akkor nagyobb lenne ez a közösségi élmény. Mindemellett hangsúlyozom: ami a mi iskolánkat jellemzi, az még mindig jóval több, a pozitív törekvések is meghatározóbbak, mint másutt.

Az óvodában némileg más erőterbe kerülünk, olyanfajta bevonódást, olyan intenzív jelenlétet kívánt meg tőlünk és olyan élesnek éreztük az egyes törekvések közti különbségeket, hogy végül – egyéb okok miatt is – azt mondtuk, mi ezt nem tudjuk vállalni, eljöttünk. A gyerekek egyébként nagyon jól érezték ott magukat. Most a Szent János utcai óvodába járnak és hála Istennek, nagyon jó helyen tudom őket itt is.

Különböző programjainkon is megismerhettük már tőled, de honlapodon böngészve, felvételeidet hallgatva is látszik, hogy nagyon sokféle zenei formációban játszottál már és játszol ma is. Hogyan éled ezt meg, és mi az, ami ezek közül a szívedhez a legközelebb áll?

Én nagyon élvezem ezt a sokszínűséget, sok mindenre ad lehetőséget, magamban is, tanulás szempontjából is, zenei és emberi találkozások területén egyaránt. A lényeg számomra az, hogy amiket csinálok, azok valahol összeérnek. Arra igyekszem odafigyelni, hogy mindig önazonos maradjak. Amikor pl. az *Animában* vendégszerepelek 20 év után, akkor is maradjak az, aki egyébként a *Sator* quartettben középkori himnuszokat énekel, majd népzenei bandával, máskor a saját világzenei csapatával szerepel.

Ugyanakkor mindenkinek van egy saját világa. Van két zenekarunk Zolival, a párommal: *Bognár Szilvia és zenekara*, valamint a *Bognár Szilvia és az etNoé*. Az, hogy mindkettő az én nevemhez kötődően fut, igazából egy piaci megoldás is, mivel előadóként arra törekszik az ember, hogy egy bizonyos státuszba eljusson a neve, hisz szeretné, hogy legyenek meghívásai.

A saját zenekaraink zenei világa teljesen a miénk. Mi irányítunk, mi adjuk az ötleteket, minden alkalommal olyan, mint

egy saját gyermek. Amihez én magamat adom, ott mindig ezer százalékos szeretnék lenni. Így ha van olyan dal, amelyikről úgy érzem, hogy nem tudom megcsinálni, nem illik hozzám, akkor azt nem vállalom.

Előfordult, hogy Amszterdamba hívott egy Dj, együtt képviselhettük volna Magyarországot, de nem vállalhattam el, mert nem éreztem volna őszintének, hitelesnek. Ugyanakkor az *Animát* jobban élveztem, mint 20 éve.

Egészen meglepő, hogy az *Anima Sound Systemben* énekeltél!

Nagyon izgalmas, hogy 20 év után teljesen másképp tudok ránézni. Három évig zenéltem velük, és végül azért jöttem el, mert azt éreztem, hogy ez annyira nem az enyém, nem tudok belehelyezkedni. Alapvetően ma sem ez az én zenei világom, a népdalok feldolgozásának más útjait keresem. Az értékközvetítést én egy más zeneiségen keresztül tudom megadni. Viszont most már sokkal elfogadóbb és nyitottabb vagyok, ráadásul a mai tánczenékhez képest a 20 évvel ezelőtti *Animában* el lehet merülni, lehet rá táncolni, ringatózni.

Olyan ez egy kicsit, mint amikor egy színész különböző szerepekbe bújik. Nálam nyilván nem annyira látványos az átváltozás, de mégis másképp öltözik fel az ember, másképp hordja a haját, más arcot mutat, ami csak akkor lehet jó, ha így is

hiteles marad. Ez egy kulcskérdés számomra minden vonatkozásban: ha énekelek vagy beszélek a színpadon, vagy ha interjút adok, akkor is.

Mi kell ehhez? Hogyan jutottál el odáig, hogy egy „bizonyos státuszba kerüljön” a neved?

Ez azt jelenti, hogy egy bizonyos szinten ismertté és elismertté válni. Persze felmerül, hogy mit is jelent az elismerés. Az, hogy az ember valamilyen díjat kap, annak van egy pozitív ösztönző ereje. Emellett mindenki tudja, hogy a díjaknak egy része úgy zajlik, hogy ki kinek a jóakarója, és akkor nagyon szépen fogalmaztam.

Azért ehhez valamit már „le kell tenni az asztalra”! Egészen fiatalon részesültél már a „Népművészet Ifjú Mestere” díjban.

Igen, pontosan 21 évvel ezelőtt, és akkor ez óriási lendületet adott. Amikor ezt megkaptam, Kallós Zoli bácsi felháborodott, hogy ez botrány, egy 18 éves ember még semmit nem tett a népművészetért – utána fel is vitték a korhatárt 21 évre. Egyébként igaza volt, nekem mégis mérföldkő az életemben ez a díj, ráébredtem, hogy ha szeretnék valamit is tenni a népdalokért, ezért az örökségért, akkor tessek, itt a lehetőség.

Honnan indultál, hogyan kezdődött a népzenei pályafutásod?

Gyerekkoromban furulyáztam, fuvoláztam, énekkaros voltam, majd 16 évesen kezdtem egy népdalstúdióban komolyabban énekelni, 18 évesen néptáncossal foglalkozni, illetve énekelni a *Boglya* népzenei együttesrel. Ők kísérték a „Népművészet Ifjú Mestere” címért. Akkoriban énekeltem már az *Animában* is, 18-tól 21 éves koromig.

Sok tanárom volt, aki becsülte és értékelte ezt a fajta tehetséget bennem, ugyanakkor matekversenyekre is jártam; nemcsak az éneklés volt, sportoltam, táncoltam is, olyan kis „minden lében két kanál” gyerek voltam. Több területen el tudtam volna indulni, inkább az volt a probléma, hogy mindegyik tetszett és nem volt egy határozott irányvonal. Szó volt arról is, hogy fuvolistaként a konziba felvételizzek, de végül is biológia szakra mentem a középiskolában, majd gimnazista koromban etológus szerettem volna lenni. Gim után biológia-művelődésszervező szakra felvételiztem a szombathelyi főiskolára.

Ekkoriban már komolyan kezdtem énekelni, táncolni és egy éven belül be kellett, hogy lássam: ez nem megy, vagy ez, vagy az, valamit választani kell. Végül feladtam a reálvonalat és abban éltem ki magam, hogy bújtam a dísznövény-katalógusokat és berendeztem a szüleim kertjét. Hobbikertész lett belőlem, de az állatokat most is nagyon szeretem, most is nagyon vonzódok a biológiához, a természethez.

Később aztán egy tanárom ösztönzésére elvégeztem az ELTE-n a néprajz szakot, és a képzés végül – sok nehézsége mellett – egy komplex szemléletet adott. Tudom, hogy melyik könyvhöz kell nyúlni, hol keressék gyűjtéseket, teljesebb lett a háttértudásom.

Tudom, hogy kik és mikor énekelték a dalokat, mi volt azok funkciója. Akkoriban kézműveskedtem, szőttem, nemezeltem, csuhéztam is, nagyon érdekelt minden, ami népművészet és valóban az vezetett az egyetemre, hogy ezt a kultúrát mélyebben megismerjem.

Hogyan választasz dalt?

Már rengeteg gyűjteményünk van, azokból válogatok, a személyes gyűjtések ideje gyakorlatilag leáldozott. Jórészt meg-

haltak azok az asszonyok és bácsik, akik a hagyományos társadalmi közegben szocializálódtak. Akik pedig még élnek közülük, azoktól, szegényektől, évtizedek óta gyűjtenek. Persze nagyon fontosak ezek a gyűjtési élmények, én nagyon keveset voltam ilyen szituációban. Amikor eljutottam hozzájuk, inkább sokat beszélgettem velük, beöltöztettek népviseletbe, megmutatták a „buba-kendőt”, amibe a kisbabát csavarták születésekor. Gyönyörű élményeim voltak, úgy éreztem, hogy megcsapott a múltnak egy szelete. Ez mérőben új távlatokat nyitott előttem és én is – mint akkoriban sokan – piedesztálra emeltem a népi, paraszti kultúrát. Aztán persze kinyílt a szemem és láttam, hogy ez már mennyire töredezett, mennyire veszendőben van.

Az egyik legnagyobb élményem volt színpadon, amikor is a *Válaszút* néptáncgyűjtessel Diószegi László életre hívott több profi táncos és különféle zenészek közreműködésével egy produkciót, amelyben a százcslávás banda, meg egy gyimesi pár is muzsikált, utóbbi Zerkula János bácsi és felesége, Fikó Regina néni voltak.

Már egész öregecskén. A „Brassói pályaudvar” – ez volt a produkció címe – különféle kultúrák, népek, így magyarok, oláhok, románok, szászok, Erdélyben élő nációk találkozóhelyévé vált. Az előadás záró száma egy szürreális keringő volt, majd felszálltunk egy vagonba, aminek nem volt mozdonya, nem ment sehova. Egy megmerevített tablóban néztünk ki az ablakon, amikor is Regina néni és a vak János bácsi egy végtelenbe fordított reflektor fényében sétáltak ki a semmibe. Eksztatikus élmény volt, felemelő és egyben hátborzongató megjelenítése annak, hogy tűnik az egykori hagyományos paraszti kultúra a semmibe, hogy foszlik szerteszét.

De hát Ti vizitek ezt tovább!

Persze, de mint bármi másban, megérezni a lét végességét, az elmúlást, igen fájdalmas. Ugyanakkor erősítette az elhivatottságomat.

Sokféle más nemzetiségű dalt is énekel-tél.

Igen, hét évig énekeltem a *Vándor Vokál* nevű csapattal, akikkel elsősorban délszláv, bolgár, szerb, de rutén, szlovák,

görög többszólamú dalokat adtunk elő. De Herzku Ágival és Szalóki Ágival duóban, máskor trióban szintén voltak bolgár dalaink. Ez zeneileg is elképesztően izgalmas világ, más megszólalás, kicsit más hangképzés, más zeneiség és persze nyelv. A nyelvnek a zeneisége szerves egységet alkot az adott dallammal, így a műfordítások esetében is mindig megtanultam az adott nyelven – akár cseremiszi is, csuvasul is – a dalokat.

A magyar népzene mégis meghatározó egész pályafutásod alatt.

Amikor felkerültem Budapestre egyetemre, akkor nagyon tudatosan az autentikus népzene felé fordultam. Olyannyira, hogy a *Makámban* való népdalos debütálásom után Krulik Zoli szerzeményeinek előadása kapcsán komoly harcaink voltak. Volt kedvem ezekhez is, de nem tudtam kilépni egy bizonyos karakterből, népzenei megfogalmazásból; akkoriban nagyon be voltam zárkózva. A legnagyobb hatással aztán a párom, Kovács Zoli volt rám, akit már évekkkel később ismertem meg a *Makámban*, miután újra visszatértem a zenekarba. Igazából zeneileg mindenevő vagyok, ha valamire úgy érzem, hogy az jó, hogy az erős, szívesen hallgatom. Nemrég a Csík zenekarral koncerteztem a szlovákiai Paláston, előtte újra meghallgattam a „De szeretnék” című Kispál nótát, mert annak a feldolgozása is szerepelt a műsorban. Meg kellett állapítanom, hogy ez igazán jó, nehezen álltam át a Csík-nótára.

Idővel óriási változás ment végbe bennem, sokkal nyitottabb, befogadóbb vagyok különféle zenékre, és semmiben sem szeretem a gagyi megoldásokat, az áll tőlem a legtávolabb. Nagyon tudom szeretni, tisztelni zenéket, még akkor is, ha nem az enyém, de érzem, hogy jól össze van rakva, és amit csinálnak a színpadon, az a helyén van.

Mi a helyzet a saját zenekaraiddal? Mennyire vezérmotívum ezekben a népzene?

A kisebb, akusztikusabb formációnk a Bognár Szilvia és zenekara, akikkel a „Csíntekerintő”-t és a most teljesező „Títohtok”-ot játszunk. A repertoárban elsősorban magyar, mellette cseremiszi, csuvas, bolgár népdalfeldolgozások szerepelnek, de vannak megzenésített versek is (saját versek is). A dallamokat nagyrészt Zoli írja, a zeneszerzés kizárólag az ő érdeme. Ezeken az albumokon, előadásokon érezhető a népzene közelsége, illetve az egykori paraszti hagyományokra való építkezés. A *Csíntekerintő* az évszakok váltakozását, az ehhez kötődő ünnepeket veszi alapul, másutt a nagy életfordulók adják a vezérfonalat.

Az etNoé pedig egy másik, elektronikusabb felállás. Zeneiségében összetett,

egy intellektuális könnyűzene, amelyben vannak jazzes, popos, rockos elemek is, nyilván a folkos elemeken kívül. Így keveredik, válik sajátos egyveleggé. Itt már a dalokban is van improvizáció. A „Szerelem, szerelem” c. nótában a szám vége például egy dallam-improvizáció az eredeti népdalból. Vagy mondjuk a „Tavaszi szél”-nek négy változatát ismerem és variálom ezeket az Ileana számunkban, az „Addig élek” c. dal pedig egy általunk írt dallam, csak úgy hangzik mint ha népdal lenne. Olyan ez, mint a nyelvtanulás, előbb-utóbb tudsz írni egy fogalmazást.

Egy-két éve a Pán klubban középkori reneszánsz dalokat is hallhattunk tőled.

Kónya Istvánnal a mai napig muzsikálunk együtt, nagyon szeretnénk már újabb dalokat is beemelni a repertoárba. Mert az eddig felvonultatott, XVI-XVII. századig visszavezethető dalokon kívül számtalan szöveg, dallam datálható a barokk idejére, amelyeknek ismerjük az írásos forrásait, de dallamuk, szövegük a néphagyományban is fent maradt. Csupán idő és kapacitás kérdése.

Hogyan fér bele ez a sok minden az életedbe?

Nagyon nehezen; mindig vannak hullámhegyek- és völgyek, néha nagyon sűrű és sok minden jön egymás után, majd kell egy kis lélegzetvétel, hiszen egy előadónak is szüksége van arra, hogy kicsit kipőrgjön, feltöltődjön, mással foglalkozzon, vagy csak a gyerekeivel legyen. Olyan felkérés is volt most szeptemberben, amit nem tudtam elvállalni.

Most egy más időkerékben vagyunk, azt hiszem. Istvánnal egy éve beszélünk az új anyagról, de a *Titoktok* ötlete is legalább másfél éves, mégis csak tavasszal születhet belőle lemez. Három kislány mellett ez nagyon nehéz.

Milyen titkot rejt a Titoktok?

Más a műsor felépítése, mint a *Csintekintő*, nem az évszakok váltakozására épül, nem a négykarú tündért hívjuk segítségül, hanem van egy égszínkép kendő, egy „titoktok” és ebben rejtőznek a versek, a dalok, a játékok. Játsszunk persze az újak mellett a régi dalokból is. Attól függően, hogy mi kerül elő a kendőből. Kaphatunk meghívást egy lagziba, előbújhat a macska, amelyen Moldovába megyünk, vagy mondjuk a „Titkos út” c. Nemes-Nagy Ágnes vers, ami kellő játékosággal egy bossa nova alapon szólal meg.

Nagyon mókás és spontán dolog, hogy mi kerül elő a kendőből. Még kipróbálási fázisban van a műsor – ami eredetileg Zoli ötlete volt –, még alakul, hogy mitket jó kihúzni a kendőből: csak rajzokat, vagy legyen benne egy tárgy is, vagy egy olyan dolog, amit hazavihetnek a gyerekek. Vagy ne is legyen igazi kendő? Milyen gyorsasággal kerüljenek elő a titkok? A múltkor pl. Szombathelyen rögtön minden előkerült, annyira nyughatatlanok voltak a gyerekek. Ha nő a repertoár, akkor ez lehetőség ad arra, hogy kicsit korosztályok szerint vagy a közönség összetétele szerint változtassunk a műsoron.

Ezzel a műsorral leptetek meg bennünket is az idei városi Mihály-napon a közelmúltban. Kívülről nagyon jó hangulata volt. Te hogy érezted magad benne, mennyire sikerült magatokkal ragadni a gyerekeket?

Belülről is szívmenlengető élmény volt, a bennfentes 4. osztály Janka lányom nélkül is kitett magáért, élen járt a mulatságban, nagy kedvvel fújták velem a cseremis dalokat. Hálás vagyok, hogy volt profi hangosításunk, ez tényleg alapfeltétel egy jó minőségű műsorhoz. Némi feszélyezett, hogy mivel a *Titoktok*

műsor még csak most van születőben, így több *Csintekerintő* nótát játszottunk, de ez vélhetően csak az én vívódásom, a koncertélményt reményeim szerint nem csökkentette.

A sok közös munkán túl otthon is zenéltek a gyerekekkel?

Nem mindennapi szinten. Már önmagában véve elég nehezített a dolgunk, hogy mindketten zenélünk, és sokszor együtt dolgozunk. Bármennyire is igyekszünk külön választani a szakmai területeket a családi élettől, ez nem egyszerű. Figyelünk kell arra, hogy megszabjuk a határokat: eddig dolgoztunk és ma már nem folytatjuk. De azért szokott olyan is lenni, hogy Zoli behozza a gitárt és bent, a gyerekekkel kezdünk el gyakorolni egy új nótát. Máskor inkább azokat játsszuk el, amiket ők szeretnének, csak mert táncolni, énekelni van kedvük.

Bizonyára az átlagosnál intenzívebben van jelen az életünkben a zene. De míg Zoli nagyon szeret zenét hallgatni, én többször vágyom a csendre. Amiket aztán Zoli hallgat, arra a gyerekek is figyelnek, sokszor kíváncsiak a hangszerekre, lesik a mozdulatokat is.

Úgy ismerlek Benneteket Zolival, hogy jó szívvel, önzetlenül adjátok azt, amit tudtok. Díjazás nélkül vállaltátok már két városi Mihály-napunkon, bálunkon, Pán klubban is a fellépést és részt vetetek a Lélekápoló programban is több kórházban.

Ezt egy alapítvány szervezte, semmilyen profit nem volt ebben, az vezérelt bennünket, hogy próbáljunk énekelni, zenélni, beszélgetni ezekkel a gyerekekkel. Rendkívül szép élmény volt.

Persze szeretne előrelépni, boldogulni az ember, szeretné, hogy ha elismernék a munkáját. Ehhez az én szakmámban

fontos a hírnév, az ismertség. Innentől kezdve ez egy folyamatos libikóka. Egyrészt komolyan vallom a Weöres Sándor-i sorokat, hogy a hírnév, a nagy emberek halhatatlansága nem más, mint „későbbre halasztódó feledés”. Ugyanakkor, ha egy előadó nem elég ismert, akkor a szervezők nem fogják tudni meghívni, mert nem hoz be elég embert, amit nem enged(het) nek meg maguknak, hisz profitorientált a rendezvények jó része, a művelődési intézmények finansziális problémákkal küzdenek. A miénk nem egy népszerű műfaj, valójában rétegzene. Én nem kerülhetek fel a Nők Lapja címlapjára, mert nem vagyok celeb és nem is vágyom rá, hogy az legyek.

Azt is látni kell, hogy a világ tele van zsenialitásokkal, de az nem azt jelenti, hogy a többieknek nincs helye. Végső soron azt gondolom, hogy akármeddig is jut az ember, egyetlen feladata van: magához mérten a saját közegében megtegye azt, ami tőle telik.

Van, amikor nyughatatlan, elégedetlen vagyok, vagy perspektívátlanak érzem azt, amiben vagyok, mert látom a határait vagy azokat a megalkuvásokat, amivel ismertebb lehetnék. Ilyenkor mindig van, ami fejbe koppant, észhez térít. Hisz ha valaki egy beteget ápol, vagy azoknak a gyerekeknek énekel, akik kórházban kell, hogy töltsék a karácsonyt, az ugyanolyan fontos cselekedet, mint a Carnegie Hallban fellépni. Sőt! Akkor nyugszik meg a lelkem, ha megtalálom a saját küldetésemet abban a közegben, amelyben élek, amikor megértem, hogy minden rendben van, csak esetleg másik úton kell haladni.

Az interjút készítette: Kecskés Judit

A Dióhéj 2015 adventi számában indítottuk útjára közösségünk új családjait bemutató rovatunkat. Örülünk, hogy sokan várjátok, olvassátok, és köszönjük a kedves bemutatkozásokat minden közreműködő családnak. Ebben a tanévben is szeretnénk folytatni az új és még újabb családok bemutatását, elsőként most két első családot ismerhettek meg.

A Nagyok

Egy szép madárcsicsergős, kertes házban élnek Őrbottyánban. Már 10 éve megfigyelhetőek ezen az élőhelyen. A család négy plusz egy tagú. Szívesen látnak vendégül barátokat. A konyhai tűzhelyen mindig rottyog valami és néha még olyan dolgok is, melyek nem elfogyasztásra, hanem viselésre készülnek.

A legkisebb Nagy (Botond) elsőként okosodik Ruszkay Andrea néni osztályában. Vidáman és lelkesen indul reggelenként iskolába és sulis után csak azt szokta mondani, hogy minden jó volt. Néha persze gyarapodott a púp- és lilafolt-gyűjteménye, de ez persze nem olyan dolog, amin hosszasan érdemes lenne bánni. Szereti megmutatni, hogy miket rajzolt, írt, vagy körmöcskézett, és büszke arra, hogy már felismer egy-két írott szót. Imád biciklizni és nagyokat túrázni. A fákat az alapján osztályozza, hogy alkalmasak-e a megmászásra vagy sem. Már saját fűnyíróval rendelkezik, amivel lelkesen segít a kertcsinosításban. Nagy szíve van, viaggaz a kisebbekre és még a totyogó unokatesóval is szívesen játszik. Szereti, ha nagy társaság és barátok veszik körül. De a legnagyobb kedvence jelenleg a foci.

A második legkisebb Nagy (Réka) 17 éves és nagylányosan végzi a gimit. Jelles tanuló és színes egyéniség. Hatévesen már ülte a lovat, tízévesen pedig már ütötte a dobot. A lovak szeretetét anyai nagyapjától örökölhette, aki igazi lovas ember, tehetséges fogathajtó. Gondolatait sokszor veti papírra és szívesen olvas. Most informatikusnak ké-

szül, de a rajzolás és a horgolás nagyon nagy kedvence, és a horgolt apróságokat pénzre váltja. Elmondása szerint semmi pedagógiai érzéke sincs, de több barátnőjét megtanította már horgolni, és táborokban is többször segített már kisgyerekeknek kézműveskedni.

A legszebb Nagy (aki igazából Toldi és Bea) a legszebb a Nagyok között - legalábbis a legnagyobb Nagy szerint -, és csodálatos sapkákat, sálakat, kendőket horgol, amihez ő maga festi a gyönyörű fonalakat. Ezeket meg is találhatjátok itt: www.ibbiefonal.hu

A horgolás és fonalfestés mellett Bea szuper érzékkel rendelkezik az emberek

készségeinek fejlesztésében is, mely képességét tréningeken kamatoztatja. Jelenleg pár- és családterápiát tanul, hogy a válságok és krízisek megoldásában illetve feldolgozásában is segítséget tudjon nyújtani.

A legnagyobb Nagy (Gábor) informatikusként dolgozik, de a kockaalkatból mára egészen emberi formát öltött. Nagyon érdeklődik a párja hobbjára és a fúrás-faragás iránt. Kiválóan motringolja a fonalakat, igazítja a motollát, gombolyítót és a festékek is érdeklik. Zord téli estéken pedig önjáró szerkezeteket bütyköl. Emellett óriási álma egy bicaj nyergéből megismerni a világot. Erre folyamatosan készül és nyeregbe pattan, hogy felfedezze a környéket. Ezekre az útjaira gyakran a legkisebb Nagy is elkíséri.

És mint említettem, van egy olyan nagy, amelyik nem főemlős. Ő egy kutya (Leila) vagy eb. Kicsit izgága, kíváncsi, szeret mindenkit. Házat nem őriz, inkább haverkodik. De aranyos, és mindenkinek a farkát csóválja.

Hát így élnek a Nagyok. Nagyon szeretik egymást, és nyitottan fordulnak a világ és mások felé. Értik, élvezik és értékelik, hogy egy olyan közösség részesei lehetnek, amit a Waldorf-suli hív életre. Szeretnek a közös rendezvényeken aktívan részt venni, segíteni a többieknek és tenni-venni a többiekkel.

PAPP CSALÁD

A legtöbb, amit gyerekeinknek adhatunk: gyökerek és szárnyak." (Goethe)

Régen a szőlőültetvényeket úgy telepítették, hogy a szőlővesszőket egymáshoz közel ültették a silány, sokszor tőzeges, köves, homokos talajokra. A gazdák így érték el, hogy a szőlő erős, mélyre nyúló

gyökérzetet fejlesszen, erős tőkévé nőjön s később bő termést adjon. A családukat ilyen szőlővesszőnek látom. Éltünk egy erős tőkén, lemetszettek bennünket, új helyre kerültünk, kietlen körülmények közé, s itt kellett gyökeret eresztenünk. Isten adja, hogy mi magunk is olyan szőlőtőkévé nőjünk, mely a szőlősgazda kedvére való!

A férjem (Papp Zoltán) és én (Papp Komáromi Judit) Szerbiában, Szabadkán születtünk. Régi kapcsolat a miénk, egy osztályba jártunk elsőtől fogva, de az osztály egyik „strébereként” aligha hittem volna el, hogy az osztály egyik legnagyobb lőköetője lesz a férjem. Mikor középiskolába jártunk, Szerbiában háború dúlt. A hátszágban éltünk, lőni ugyan nem lőttek, de mindaz a nehézség, hiány, ami egy háborút kísér, napi szinten jelen volt az életünkben. 1994-ben jöttem „fel” Magyarországra, az egyetemre azzal a biztos tudattal, hogy az egyetem (és a háború) végeztével hazamegyek. Zoltánnal a háborús időben mélyült el a kapcsolatunk. Míg ő katona volt, leveleztünk. Amolyan kamaszkori – mit is gondolunk a világról – leveleket váltottunk, s kerültünk egyre közelebb egymáshoz.

2000-ben diplomáztam a Szent István Egyetemen mint növényvédelmi agrármérnök. Az egyetem elvégzése után lehetőséget kaptam, hogy doktoranduszként továbbra is növényvédelmi-rovartani vizsgálatokkal foglalkozhassak. Ledoktoráltam, és azóta is kutatóként ugyanott dolgozom. Miért maradtam Magyarországon? Talán vonzott a kutatói pálya, talán Édesapám hirtelen és fájdalmasan korai halála, talán az akkor még javában dúló délszláv háború és egy jobb élet reménye tartott itt. A mai napig nem tudom a pontos választ. Mindenesetre egy idő után eljött az a pillanat, amikor dönteni kellett.

Meghoztuk a döntést Zoltánnal: ő is ide költözik, Magyarországra.

2006-ban házasodtunk össze, s közös életünk kezdetét leginkább egy viharos hajóúthoz hasonlítanám: nagyon magas hullámhegyek és mély hullámvölgyek váltották egymást évekig, s mi egymásba kapaszkodva vártuk, míg csendesedik a tenger, s a romokból nekiállhatunk az építésnek. A tavalyi év (2015) volt az első, amikor úgy éreztem, már nem a túlélés a feladat, hanem indulhatunk előre.

Három gyermekünk van: Papp Judit (2008), Papp Zoltán (2011) és Papp Bence (2015). Judit talán kétéves lehetett, mikor először hallottam a Waldorf-pedagógiáról. Mélyen megérintett az a tisztelet, amellyel a Waldorf-pedagógia a gyermekek felé fordul. Ismerkedni kezdünk az antropozófiával, a Waldorf-pedagógiával, s egyértelmű volt számunkra, hogy gyermekeinknek ezt az utat mutatjuk majd. A gödöllői Waldorf-óvodában olyan közösségre találtunk, melynek lelki,

szellemi és anyagi értelemben is nagyon sokat köszönhetünk. Külön köszönet mindezért Gfellner Csillának és Sárközi Zsuzsinak (míg írom, számtalan kép, emlék, emlék tör elő bennem) köszönöm!.

Judit születése után nem sokkal új szenvedélyként az életembe lépett az aromaterápia. Az aromaterápia felé kislányom hörgőszűkülete terelt. Az illóolajok mérhetetlen hatását, tudását megtapasztalva beiratkoztam a PanArom Aromaterapeuta Intézetbe, ahol 2011-ben aromaterapeuta végzettséget szereztem. Jelenleg GYED-en vagyok Bencével itthon, s élvezem a babaszagú mindennapokat. Zoltán, az egyetem egy „spin off” Kft-jében dolgozik mint kísérleti asszisztens, gondnok. Bagon élünk, s kis kertés házunk udvarán nekifogtunk az állattartásnak: kecskék, disznók és tyúkok népesítik be az udvart a virágoskertem kárára.

Judit az idei évben kezdte az első osztályt Ruszkay Andrea osztályában, Zoltán pedig a harmadik évét a gödöllői oviban.

ISKOLAI ÉLET

A NÖVÉNYTAN-EPOCHA VERSEI - 5. OSZTÁLY

Tókécs Róbert: A gomba

Nagy erdőben jártam,
Szép gombákat láttam.
Kicsik és nagyok sorban álltak,
Körülöttük nyirkos ágak.
Esőcseppek öntözgették,
Napsugarak növesztették,
Nőttek, lassan cseperedtek,
Levél alól növekedtek.

Takács Anita: Gombák

Gomba, gomba, kalapos,
ott nő, ahol árnyékos.
Szereti a nedveset,
ismerik csak kevesen.
Spórából nő magasra,
lehet piros kalapja.
De ha fehér pötty van rajta,
rá ne tedd a tányérodra!

Keskeny Gabriella: Gomba vers

Esős nap után gombászni megyek,
Várnak engem csodaszép helyek.
Ehető vagy mérgező? A szakértő tudja,
De íme, néhány ehető,
Ismert gombafajta.
Erdő szélén csiperkét lelek,
Vigyázz! A galócával összetévesztheted!
Nézd csak, mit rejt a galagonya?
Ott, ni! A tövisalja gomba!

Fenyves erdő sűrűjében nő a sárgászöld pereszke,
Barnásvörös galambgomba ritkán kerül a gyűjtő
kezébe.
Kiváló ízéről híres a rókagomba,
Sok ízletes vargánya is kerül a kosárba.
Szeletelve, panírozva, finom a sárga gévagomba,
Öreg tölgyek ölén ül a fiatal májgomba.
Mivel a gyűjtést lassan befejezem,
A különleges kucsmagombát még megkeresem.
Főzők, sütők finomat,
Legközelebb is gyűjtök jó sokat!

Keskeny Gabriella: Fa vers

A fa nagyon gyönyörű,
mert jó sok rajta a tű.
De van rajta tetű.
Ami nem túl gyönyörű.
A mamutfenyő levele mérgező,
ezért ő a nagymenő.

Fülöp Áron, 5. osztály

Bekő Pál: Gombák

A gombák megtalálhatók itt-ott,
ha jófajta, az ember jóllakott.
A gomba laktató, kivéve, ha mérgező,
de sajnos azzal is teli van a mező.

Buzás Júlia: A gomba

Én vagyok a gomba,
Nagyon is goromba.
Aki leszed, aztán megesz
Rosszra fordul sorsa,
Mert a nevem:
A gyilkos galóca!

Póder Boróka: Itt a gomba

Itt a gomba, hol a gomba,
letapossam, minek az?
Finom falat, valamelyik
nyersen is jó a java.

Valamelyik gyógyhatású,
sok fajtája mérgező,
azt ne edd meg, szépen kérlek,
mert nem gyógyít meg soha!

Én már mindent tudok róluk,
szabályokat betartom,
te is tartsd be, mondd el másnak,
ő is tudja, mi tilos.

Kupi Zsombor: Gombák

Sétáltam az avarban,
gomba nőtt a talajban,
pöttyös volt a kalapja,
bogár mászott alatta.

Azt mondja a hangyamama,
ide figyelj hangyababa,
a galóca mérgező,
a csiperke ehető.

Szép kövér a vargánya,
de a kukac megrágta,
a rigónak így is jó,
embernek már nem való.

Takács Anita: Én azért szeretem a fákat

Én azért szeretem a fákat,
Mert ők mindig a földön állnak.
Hóban, fagyban és hőségben,
Mindig ott állnak szelíden.

Gyökerükkel kapaszkodva,
Ágaikkal égbe nyúlva,
Rejteket adnak sok madárnak,
Mókusnak és kisbogárnak.

Ijedős őz, ravasz róka,
Alatta tér nyugovóra.
Vadász, ha jó, semmi vész,
Ott az erdő-menedék.

Én azért szeretem a fákat,
Mert közöttük titkok járnak,
Éppúgy, mint egy népmesében,
Suttognak a messzeségben.

Székelly Barnabás, 5. osztály

Vízy Dorka és Balogh Réka:

Gombavers

Furcsa növény ez a gomba,
Nincsen lába, csak bocskora.
Gallérja van, de nincs gombja
Ezen röhög sok-sok gomba.
Nagy a lemezgyűjteménye,
Ő az erdő fő dj-je.
Fonala van, de sosem varr,
De ez minket úgysem zavar.
Spórája van, gyere tekintsd,
Eső után ő nagy-nagy kincs.

Dezső Lili: Gombák

Erdőben a gombát hadával találod,
Gyűjteni leginkább kosárban ajánlott.
Találsz ott csiperkét, légyölő galócat,
Hatalmas fák között gombászó apókát.

Van olyan gomba, mi seregesen terem,
Az óriás pöfeteget magányosan leled.
A kis kalaposok az esőtől megnőnek,
Hogy meg ne ázz, használd az esernyődet!

Dezső Lili: Az öreg fenyő

Szürke ködben úszik a táj,
A Nap az égen álmosan jár,
S valami furcsa az égből leszáll,
Érzi az erdő, érzik a fák.

Egy domboldalon öreg fenyő,
Hosszú törzsén borostyán nő.
Koronáját magasra tartja
S lenéz a színes hadra.

Egy titkot őriz egész lénye,
Ő itt a fák fővezére.
Csak ő ismeri, mi van télen,
Csak ő nem alszik hófödteben.
Szilárdan áll a jeges télben,
Vigyáz a fákra a sötét éjben.

Ujcsek Blanka, 5. osztály

RÓMA EPOCHA, 6. OSZTÁLY

A hatodikosok a Róma epocha keretében írtak fogalmazásokat, ezekből válogattunk

Kiss Bertalan Máttyás: Mucius Scaevola - A híres legenda

Az etruszkok körbevették Róma városát és ki akarták éheztetni őket. A rómaiak teljesen tanácstalanok lettek, de egy ifjú, Gaius Mucius azt mondta, hogy ő megpróbál belopózni az etruszk táborba. A szenátus elfogadta ötletét, és megparancsolták az őrségnek, hogy engedjék ki. Mucius átúszott a Tiberisen és csatlakozott a zsoldjukért tolongó katonákhoz, akik összevissza sorokban álltak egy színpad előtt, ahol két ember munkálkodott. Mucius, mikor sorra került, nem tudta, kit kell megölnie, így véletlenül az írnokot szúrta szíven. Megpróbált elfutni, de az őrség elfogta. Az etruszk király, Porsenna elé vezették. Azt mondta a királynak, hogy még sok ifjú akar az életére törni. Ettől Porsenna megijedt és megakarta égetni, de Mucius berakta a tűzbe a kezét és szemrebbenés nélkül tűrt. Porsenna ettől megijedt és elengedte, majd békét ajánlott Rómának.

Kerék Dominik: Romulus és Remus

Aneas utódai több száz évig békében uralkodtak. Procas király két fia Numitor és Amulius voltak. Amulius fondorlattal szerezte meg a trónt. Numitor leánya – bár Vesta-papnő volt –, mégis ikergyermeknek adott életet. Amint a király ezt megtudta, a Tiberisbe dobatta őket. Szerencsére egy pásztor kimentette és felnevelte őket. Mikor felnőttek, együttes erővel visszaszerelték a trónt. A királyságban újra béke uralkodott, és Numitor ült a trónra.

György Soma, 6. osztály

Korpics Kinga: A hármas ikrek harca

Alba Longaiak háborút indítottak a rómaiak ellen. Az albaiak és a rómaiak táborában volt egy-egy hármas iker.

A római ikreket Horatiusoknak, az albaiakat Curatiusoknak hívták. Össze kellett csapniuk, és aki győz, annak a városa lesz a vezér az etruszkok elleni harcban. Az ikrek kivonultak, s kezdetét vette a csata. Az első ütközetben a három albai megsérült, s kettő római meghalt. Az utolsó Horatius futni kezdett, s utána sorban lemaradva a három Curatius.

Az utolsó Horatius nekiment első, majd második ellenfelének. Sorban ölte meg mind a kettőt. Az utolsó Curatius könnyű prédának bizonyult. Őt is megölte.

Így nyerte hát meg "kis csatáját" Róma.

Standovár Nóra: Mucius Scaevola

Az etruszkok körülzárták Rómát. Élelmük fogytán volt, ezért Mucius elhatározta, hogy megöli Porsennát. Éjszaka kilópózott Rómából, és odaért a táborba. Porsenna király éppen a zsoldot osztotta szét, és mellette állt az írrok. Mucius nem tudta, hogy melyik Porsenna, ezért leszúrta az írrokot, mert azt hitte, hogy a király az. Megpróbált elmenekülni, de elkapták és Porsennához vezették. Elmondata, hogy még sokan fognak jönni őt megölni. A király megparancsolta, hogy tűzzel vallassák, de Mucius önként megégette jobb karját. Végül szabadon engedték, és az etruszkok behódoltak Rómának.

Váray Réka, 6. osztály

Október 2. cserépszavazás

Vegyék elő cserepeiket, közeledik október 2. S a bevándorlók közelegnek Róma felé.

Hírek

Elfoglaltuk Karthágót. A nép ujjong, a Római Birodalom kétszeresére nőtt.

A császár írnokát felakasztva találták a Colosseum falán.

Asterix és Obelix ellen expedíciót indítottunk, de a galád gallok újra visszavertek.

Fogathajtás

Az első futam rajtjánál a rajtbíró túl korán adott rajtot és két ló egymásnak ütközött és a nézők között landolt. 82 néző és a két fogathajtó életét vesztette. A harmadik futamon egy ló megpördült és egy másik ló is nekifutott. Szerencsére nem történt semmi baj.

A döntőben Gulio nagyot bukott és belehalt sérüléseibe.

A 8-as döntőben 4 ló egymásba futott. Kettő a helyszínen szörnyethalt.

PLETYKA ROVAT

Pílius Benginusz házat vesz

Píliusz Benginusz telket vett Róma negyedében. Pazar palotát kezdett építtetni, kerti tóval, fürdőmedencével, és hatalmas erkélye is lesz. Tíz hatalmas szoba, pince és padlás is épül. A házban megtalálhatóak lesznek elrabolt görög szobrok. Egy arannyal befuttatott porcelán étkészletet is vételezett a ház úrnője urának.

Irinesz szöktetése

Rúciusz kereskedő lányát, az ifjú alacsony sorban élő Recisz titkon megkérte. A fiatal Irinesz boldogan igent mondott. Tegnap éjszaka megszöktek. Útvonaluk: szárazföldön át Pompeji, onnan hajóval Myka. Aztán szintén hajóval Corinthusba mennek. Végül szárazföldön Athénébe indultak. Esküvőjüket Delphoiban tartják, majd Gallia egy eldugott szögletébe telepednek le. Ruciusz üldözőbe vette lányát és hitvesét. Részleteket még nem tudunk.

Kard

A karthágói fegyverművesek új kardokat készítenek a római légiók részére, erős vasból. A kovácsok 182 db erős pajzsot is készítettek.

Pannónia

A római seregek elfoglalták Aquincumot. Az ottani lakosok engedtek a légióknak.

Pékség

Új találmány az Arrabona-i pékségben. Aqué pékmester kifejlesztett egy gabonáróló masinát.

Koncert

Víziorgona koncert lesz az amfiteátrumban. Előad: Aksié Martis.

Gladiátor Viadal

lesz október 10-én az Estadio Santiago Bernabeuban!

SERVIUS ET URRUS

Elben a rovatunkban egy gladiátor küzdelemről számoltunk be.

A két ellenfél Servius et Urrus megküzd a következő piacnapon délelő napkor...

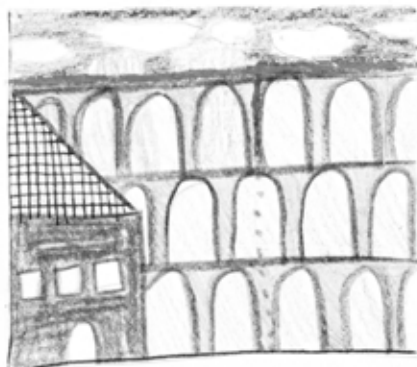
ÚJ VÍZVEZETÉK

Az új vízvezeték az óváros külső részén a cocles rand fölött épül.

KARD

A karthágói fegyverművesek új kardokat készítettek a római légiónak részére, erős veréből. A kardoknál 182 db erős pajzsot is készítettek...

LÉGIONI HÍREK

- A Mutius légiónak új hadvezére van neve: Atticus Katus ifjú úr.
- Meghalt Fallus ezredes egy összecsapás során. Temetése más Saturni napon lesz.

CSILLAGÁSZAT EPOCHA, 7. osztály

Fogalmazások

„Örök időkre állította fel őket; törvényt szabott, és nem tér el attól.”

Zsoltárok Könyve

HOLDRASZÁLLÁS

- Mesélj valamit!
- Mégis, mit?
- Valami érdekeset!
- Hát, jó. Úgy 26 éves lehettem, amikor jelentkeztem asztronautának.
- Az mi?
- Űrutazó. Olyan ember, aki kimegy az űrbe és új dolgokat keres. Mintákat vesz, méréseket végez, ilyesmi. Tehát jelentkeztem asztronautának, és fel is vettek. Egy csomó kiképzést kaptam. Én voltam az egyik legjobb.
- Jó, jó, és?
- Jól van, a lényegre térek. Egy ideje tervezgették, hogy elküldenek a Holdra egy csoportot, de most végre tényleg megtörtént. Kiválasztották a legjobb, legtapasztaltabb asztronautákat, köztük engem is. Sokáig tartott, amíg kiképeztek minket az útra. De végre eljött az a várva várt nap, amikor felszálltunk. Hatalmas szenzáció volt az egész világ számára. Az első emberek, akik a Holdra lépnek (már ha sikerül), mi voltunk. Felszálltunk végre, vagy inkább kilövédtünk. Na, mindegy, a lényeg az, hogy elhagytuk a Földet. Pár óra múlva kiléptünk a légkörből. Minden simán ment. Kiértünk az űrbe. Nagyon szép volt. A Föld olyan picinek tűnt, olyan távolinak. Körülölelt minket a végtelen feketeség és a bolygók sokasága.
- Ez tök uncsi. Nem történt semmi? Nem zuhantatok le, vagy nem robbantottak fel az ufók titeket?
- Nem. Teljesen véletlenül egyetlen ufó

- sem akart minket felrobbantani. Viszont történt valami, amire nem számítottunk.
- Ugye, mégiscsak, mégis az ufók?!
- Nem. Valami...
- Akkor egy üstökös! Igen, csakis egy üstökös lehetett, ami belecsapódott az űrhajótokba, és az egészet szétrobbantotta.
- Nem! Mint láthatod, még mindig élek, tehát semmiképpen nem robbanhatott fel az űrhajónk. Viszont ha még egyszer belevágsz a szavamba, nem mondom el, mi történt.
- Hát jó, csöndben maradok.
- Tehát, valami meghibásodott. Még jelteni se tudtuk, mert a rádiókapcsolat nagyon recsegett és nem értették, amit mondani akartunk. Végül visszajött a kapcsolat, és azt mondták, hogy az elmondásunk alapján nincs nagy gond. Végül sikeresen leszálltunk. Az a tudat, hogy az összes ember közül mi vagyunk azok, akik először eljutottak és léptek a Holdra, hatalmas büszkeséggel töltött el minket. Jól van, látom, kezded unni, akkor majd máskor befejezem. Pedig csak most jött volna az izgalmas rész. Na, mindegy, majd holnap.
- Neee....
- De.
- De inkább fejezd be most.
- Nem, majd holnap.
- Hát jó, de ne felejtss el befejezni!
- Nem felejttem.

Horváth Zsófia, Várkonyi Dalma

A VILÁG ELSŐ HOLDRASZÁLLÁSA

Most indulok egy társammal a világ első holdutazására! Már itt ülünk az űrhajóban és várjuk, hogy kilökjenek. 3,2,1... és száguldunk a Hold felé!

Három hét alatt végre odaértünk a Hold közelébe. Ki akartuk rakni az űrhajó talpait, de valami technikai hiba miatt nem lehetett. Kétségbe estünk. A cél előtt kéne feladnunk?

Már azt hittük, elkerülhetetlen a becsapódás, mikor – csodák csodája! – kinyílt a talp, és baj nélkül földet, illetve Holdat értünk. Már ott tartottunk, hogy kiszállunk, mikor bekövetkezett a második hiba. Nem nyílt ki az ajtó. Megint kétségbe estünk. De aztán ezt is sikerült megoldani (szerecsére).

Elindultam lefelé a lépcsőn, ekkor óriási robbanás hallatszott, de nem törődtem vele. És egy óriási dolog történt: a Holdra léptem! Még gyorsan kivettem a zászlót, szelfiztünk egyet-kettőt a barátommal és visszasiettünk az űrhajóra, hogy megnézzük a robbanás okát.

Ezt nem hiszem el! Az üzemanyagtartály robbant fel. Azonnal vissza kell indulnunk a Földre. Talán kitart a tartalék üzemanyag.

Mentünk, mentünk. Végül belecsapódunk a tengerbe, kimentettek minket. Megcsináltuk!

Eljutottunk a Holdra!

Ui.: Aki nem hiszi el, hogy jártunk a Holdon, az utazzon oda. A lábnyomunk örök időig ott marad!

Kiss Napsugár, Kiss Réka

HOLDRASZÁLLÁS

A mai nap különleges a NASA űrállomás számára, újabb holdra szállást hajtanak végre. Mindenki felszállt a gépre? – kérdezi az irányítóközpont.

Igen, mindenki a helyén van! Nagyszerű! 9...1 Felszállás! Kint vagyunk az űrben. Mennyi csillag, és de szép innen a Föld! Jé, és ott van a Nap is, milyen szép! Lassan megérkezünk a Holdra. Hopp, már itt is vagyunk. Több hét utazás után végre éppen fogyó Föld van alattunk. Beöltözzünk, hogy kimehessünk és megnézhessük közeliről?

Gyűjtsünk néhány kőzetet! Versenyeztünk, én nyertem, de ez csalás; na, nem baj, majd legközelebb. Na, azt hiszem, ideje lenne indulni. De jó végre itthon lenni, de azért a Holdon sem volt rossz. Már alig várom, hogy újra visszamehessek.

Aranyi Boglárka

HOLDRASZÁLLÁSOM

1982. augusztus 12.

Meleg, nyári időben készülődünk a holdra szállásra. Társaim, (maga) Viktória királynő, Janka parancsnok, Moncsi, a közlegény és Csengi, a ló (vagyis az első ló a Holdon!) És én (Juli) persze mint apród.

Kéthetes kiképzés után megtekinthettük az űrhajót. A Fecske (az űrhajó) még nem állt készen az indulásra, ahogy mi sem.

1984. szeptember 19.

Kétéves kiképzés után elérkezett a nap, amire mindannyian vártunk.

Györgypál Ildikó táblarajza

A Fecske tökéletes volt. Mi is indulásra készen. Viktória királynő kutyáitól búcsúzkodott. 10 perc volt az indulásig.

Mindannyian felszálltunk a gépre. Csengi is felkösztartott a hátsó részre. 10, 9, 8... – a szívem a torkomban dobogott, 7, 6... – mi lesz, ha..., 5, 4, 3 ... – most már nincs viszszaút, 2, 1 – BUMM! A rakéta kilövedött.

- Halló, vétel, vétel – hallottuk a mini fülhallgatóban.

- Halló, NASA... Vétel?

Sikeres volt a kilövés. A kapcsolat a NASA-val még nem egészen.

- Közlegény, nézd meg a 3 főkapcsolót!
- Igenis, parancsnok. Csengi rálépett a vonalra. Na, így már jó lesz.

- Vétel... vétel...

- Halljuk, halljuk.

30 napot szenvedtünk az űrhajóban.

- Nézd... vétel... Holdra szállás 5 perc múlva.

- Értettük.

Tü... Tü... Tütütütű...

- Viktória királynő lépett először a Holdra. Aztán Moncsi és én és Janka parancsnok és végül Csengi is kitrappolt a Holdra.

60 nap múlva tértünk vissza a Földre. Viktória királynő nyugalomba vonult, Csengi pedig kitüntetett ló lett!

Czakó Mónika, Dallmann Júlia,
Ludányi-Horváth Csenge,
Szabó Janka, Zsóka Viktória

Fogalmazások a nyolcadik osztály történelem-epochájából

Az ipari forradalom korában életem...

Én Kira vagyok, 13 éves és nagyon keveset aludtam ma is, éjjel szöktem meg. Nekem a nevelőanyámmal kéne a szövőszéknél ülnöm. De én már nem bírtam, 5 éve segíték. Így hát elszöktem, és most ennivalót kéne szereznem. Igaz, hogy volt nálam kenyér, de azt nem mostanra szántam. Így hát a falu felé futottam, közben sok kóbor kutya szegődött hozzám. Szegények nagyon ki voltak éhezve. Még egy kölyök farkaskutya is volt köztük. Az állatokhoz nagyon közel állok, így nem hagytam őket egyedül. A kis kölyköt beleraktam a táskámba, a többi kutya követett. Beértünk a faluba, megláttam egy vágóhidat. Egy öregembert is láttam, aki őrzi a húst. Hirtelen szagot fogott az egyik kutya, és elkezdett egy felboncolt marha felé szaladni. Nem tudtam semmit tenni, így a kutya egy épület mögé futott, az ő pedig elkezdte kergetni. Én ezt kihasználva gyorsan egy táskába húst pakoltam. Amikor újra megláttam a kutyát, elkezdtem futni, az öregember ordított. Nem néztem hátra, csak futottam. Az összes kutya mögöttem volt. Megálltam egy mellékutcában, és vettem egy mély levegőt. Leültem egy kis időre, hogy kifújjam magam, a kutyák csak rám figyeltek. Ez olyan volt, mintha én lennék a vezérkutya. Továbbmentünk. 3 óras gyakorlás után egy erdőben találtam magam. Tűzet akartam rakni, de elkezdett esni az eső. Így hát futólépésben egy barlanghoz mentünk, itt találtunk menedéket. Itt már raktam tüzet, és megsütöttem a húst. A többit odaadtam a kutyáknak. A tűz mellé feküdtünk, és a kutyák összebújtak. Reggel arra ébredtem, hogy valami nyalogatja a kezemet. Felkeltem, és megmosakodtam egy pataknál. Az új barátaimnak odaadtam a maradék húst. Elindultunk egy magas hegy felé. Hirtelen láttam lovakat vágatni. Megpróbáltam egyet elkapni, de a kutyák az összeset visszatartották. Az

egyik lónak nagyon mély seb volt a lábán, így – miután megfogtam – szép lassan lementünk a patakhoz, lemostam róla a sok koszt és a kabátom egyik ujjával bekötöttem. Így volt nálam 4 ló és 10 kutya. Nem tudtam, hogy honnan jöttek a lovak. Pedig egész felszerelés volt rajtuk. Este, mikor mindenkinek szereztem valami ennivalót, felmentem a hegyre. Amit ott láttam, borzalmas volt. Egy bányából hozták ki a szenet, és lovakkal húzták még feljebb. Utána megbökött valaki, egy kb. 9 éves fiú volt. Majdnem lebuktam, mert ordítani akartam, amikor megláttam a sebeit. Mindenhonnan folyt róla a vér. Meg akartam gyógyítani, de visszament a bányához. Odament hozzá egy öltönyös ember, meglökte a fiút, aki már nem volt elég erős, hogy ne essen el. Felállt, de nagyon lassan. Az öltönyös férfi kihúzta a pisztolyát és agyonlőtte. Csomó ember odafutott és kérdezték, hogy miért kellett meghalnia. A férfi annyit mondott, hogy már nem volt képes dolgozni. Lementem a barátaimhoz és elmeséltem, hogy mit láttam. A lovakat is bevitettem a barlangba. Másnap arra ébredtem, hogy egy lánchoz voltam kötve és valamit kellett húznom. Rájöttem, hogy a bányában hordok szenet. Amikor szünetünk volt, lerohantam a barlanghoz, és közben reménykedtem, hogy az állatok megúszták. De nem találtam benn senkit. Visszamentem a bányába dolgozni. Ez már a 4. nap, hogy alvás nélkül dolgoztam, mert a főnök azt mondta: „Nincs elég szén”. 5. nap: most van az, hogy már nem látom az élet értelmét, mindenem fáj, és még ostorral is megütöttek, amikor túl lassú voltam. 6. nap: a bánya legmélyebb pontján dolgoztam. Amikor kijöttem, leakasztották rólam a láncot, mert egy nagyobb kellett. Egy gorma férfi fogott a kabátomnál. De hirtelen elkezdett bedőlni a barlang mögöttünk; a férfire egy csomó

szén esett. Épp, hogy kifutottam a bányarendszerből. Elérve a barlangot, alig kaptam levegőt. Megállt a szavam, amikor előjöttek az állatok, mindenki jól volt. Így mentünk tovább, magunk mögött hagyva az összeomlott bányát.

Fink Daniella

Ma megint hajnalban kellett kelnem. Az utcán zajosan mentek az emberek a bányára felé. Igazán tekintettel lehetnének az utca lakosaira. Általában 9:30 után szoktam felkelni, és innentől kezdve az egész napom teljesen be van osztva: reggelizek, olvasok, sétálok a parkban, bár ezt az időtöltésem mostanában hanyagolnom kellett, mert a sövényem mögött megint ott játszanak a beesett arcú bányászgyerekek. Már szóltam az inasomnak, hogy adjon nekik kenyeret és zavarja el őket, a kertészemnek pedig, hogy ültessen még egy sor leandert a kerítés mellé. Sajnos a növények nem nőnek elég gyorsan. A szobalányom is – akit apám kedvéért a tapasztalatlan és buta parasztok közül választottam ki – folyton a családja bajait ecseteli, remélve, hogy megszánom őket. Sajnos igaza van, hogy amikor elmondta a bátyja halálát, és hogy emiatt az öccse megy dolgozni a bányába, küldtem a kisfiúnak egy pár cipőt. Már úgyis szakadt volt, de a nevelőm még így is megszidott ostoba jószágomért.

Rábel Luca

Reggel van. Fekszem a párnáim között. Ez mennyire más, mint régen. Öt napja már, hogy apám este ujjongva érkezett haza, és azt mondta, hogy holnap megyünk a bányába dolgozni. Ennek örültem, mert találkozhattam régi játszótársammal, Tommal, akit már hónapok óta nem láttam. Másnap már a bányában dolgoztam. Este fáradtan feküdtem le aludni. A következő reggel újra mentünk dolgozni. Délután nagyon rosszul voltam már, és amikor kihúztam a szenet a felszínre, hánytam. Ekkor üvöltöttek velem, hogy nagyon lassan húztam fel a szenet. Mikor leértem a tárnába, Tom ott feküdt. Mikor szólítottam, nem mozdult; megmozdítottam, hideg volt. Mikor felmentem, szóltam, hogy meghalt. Értesítették az apját. Hazafelé még sokszor hánytam. Másnap reggel, hiába, hogy beteg vagyok, menni kellett dolgozni. Egy kocsi robogott el mellettünk, hirtelen megállt. Az ablakán kihajolt egy úr, és ráparancsolt apámra, hogy vigyen oda. Rám jött egy hányinger, megint hánytam. Mikor újra jobban éreztem magam, azt hallottam, hogy apám nem ad el. Ekkor az úr apám egy évi fizetését ajánlotta, mert azt mondta, hogy neki ez egy napi bevétele. Az apám eladott, majd a pénzzel együtt eltávozott. Én meg az úrhoz kerültem. Azért vett meg, mert meghalt a fia és én emlékeztettem rá.

Póth Boldizsár

KÖZÖSSÉGI ÉLET

Városi Mihály-nap — vajon érdemes?

Nem mindennapi bátorság- és erőpróba ez a nagy horderejű rendezvény évről-évre Mihály-nap táján egész közösségünknek. Október 1-én rendeztük meg ezt, idén ötödik alkalommal, és büszkén mondhatjuk, hogy idén is remekül sikerült.

Csiribiri-pályázatunk óta már hagyomány, beépült iskolánk és mindkét óvoda éves rendjébe is, hogy minden évben ezzel a nagyszabású programunkkal kilépünk iskolánk és óvodánk falai közül, hogy megmutathassuk magunkat, értékeinket, és hogy minél többen megismerhessenek bennünket. Az alapötletet az adta, hogy az iskolánkban és óvodánkban nagy gonddal előkészített, mélyen átélt, színvonalas Szent Mihály-ünnepnek él legkevésbé a hagyománya a köztudatban, így ez egy olyan plusz minőség, amivel hozzátehetünk a bőséges városi programkínálathoz. Ugyanakkor azt is érzékeljük, hogy a több mint 25 éves fennállásunk ellenére továbbra is sok téves mende-monda kering városszerte a Waldorfról, a „waldorfosokról”. Azt is tapasztaljuk, hogy a széles körben meghirdetett programjainkra nem nagyon jönnek el hozzánk. Így született meg a külső helyszín ötlete a város szívében, a Zeneiskola melletti füves területen, amit nagyon megszerettünk. Valamennyi eddig itt – és 2013-ban a Világfánál is – megrendezett programunkra várakozáson felül nagyon sokan ellátogattak és kapcsolódtak be színes program-kavalkádunkba.

Sok tapasztalat van már mögöttünk. Az első két alkalommal, akkor még pályázati

forrásból, egész napos programot szerveztünk, 2012-ben egy nappal a napfelkelte-néző iskolai ünnep után, 2013-ban pedig Szent Mihály napján, hajnalban köszöntve a felkelő napot. Annak ellenére, hogy mindkét alkalommal nagy sikert arattunk, úgy éreztük, hogy ez nagyon megfeszíti minden résztvevő teherbíró-képességét. Így döntöttünk a félnapos program mellett, ami aztán – a visszajelzések alapján – jóval könnyebbnek, viselhetőbbnek tűnt, sokkal több örömet, sikerélményt adott. Azt is látjuk, hogy bármekkora erőket mozgósítunk, bármennyire is jól előkészítjük, az időjárás viszonyosságain nem tudunk úrrá lenni, és ez nagyban meghatározza az alaphangulatot, a vendégek ellátogató-kedvét. Így talvaly megélhettük azt is, hogy még mielőtt nekikezdhetünk volna, elmosta az egészet az eső. Idén viszont már jó előre igyekeztünk ennek elejét venni, esőnapot is terveztünk, és nagy izgalommal követtük figyelemmel az időjárás-előrejelzéseket. Az égiek aztán várakozáson felül nagyon kegyesek voltak hozzánk, és ragyogó nap-sütéssel ajándékoztak meg bennünket.

Igazi kihívás ez a rendezvény mindig számunkra, nemcsak a szervezőknek, hanem valamennyiünknek. Több száz látogatóra számítunk mindig, és nem mindegy, milyen képet mutatunk magunkról. Hihetetlen előkészítő- és háttérmunka szükséges a közterület-foglalási engedélytől kezdve az utolsó csavarig, ami fontos alkatrésze lett a lassan elnyűtt egyesületi sátrunknak. Kezdetről fogva sok erőt és meg-

erősítést adott, hogy a város vezetése első pillanattól erkölcsileg támogatta ezt a törekvésünket, a pályázat óta pedig jelentősen anyagilag is. Az erő és összefogás, amiről a megvalósítás folyamán újra és újra tanúbizonyságot teszünk, nagymértékben hozzájárult jó kapcsolatunk megalapozásához, továbbépítéséhez az önkormányzattal.

A sok előkészítő munka során talán a legnehezebb az osztályok és az óvoda, egész közösségünk mozgósítása. Persze, mindig vannak nagy, pozitív meglepetések, váratlan felajánlások is. De mint ahogy az lenni szokott, mindig nehezen telnek meg a táblázatok, személyes kommunikáció lehetőségének hiányában kevés válasz, visszajelzés érkezik a felkéréseinkre. És akkor újra és újra felmerül a kérdés: érdemes? Kell ez nekünk? Bevallom, pár nappal a rendezvény előtt, beszélve néhány szülővel, egyre erősebb lett a lelkipurdalásom, hogy belesodortuk ebbe közösségünket. Mindenkin ezerféle teher van, és akkor még ez is. Aztán, amikor elérkezik a „nagy”; nap, lassan átfordul a sok

kétely, szertefoszlanak az aggodalmak. Ahogy közeledünk a kezdéshez, idővel egyre többen érkeznek és tesznek hozzá a sikeres megvalósításhoz. A közösen, együtt végzett munka igazi örömforrássá válik, mindig nagy az izgalom (legalábbis bennem), de a hangulat is egyre emelkedtebb, ahogy a helyére kerül minden. Kezdetben csak kevés látogató érkezik (jaj, lehet, hogy nem hirdettük meg elég jól és idén először kevesen jönnek majd?), később aztán egyre többen érkeznek, régi Waldorfosok, teljesen külsős vendégek is, idősek, fiatalok, családostok egyaránt. A kézműves-foglalkozásoknál hihetetlen volt a tumultus, a sárkánykészítésre még nagyszülők is vállalkoztak. Rendületlenül ment a szőlőprés, sülték a sárkánykenyereket háttérben a kovácsműhely csengő kalapácshangjával. Megállás nélkül pörgött a fakörhinta, a kicsik pedig megpihenhettek a Játszóház nyugodt szigetén.

A büfé roskadozott a sok finomságtól, a színpadon pedig egymást váltották a színvonalasabbnál színvonalasabb műsorok,

diákjaink, vendégiskolák és Bognár Szilvi-
ék kedves, bájos műsora.

Rengetegen érkeztek, a vártnál jóval több-
ben, és csak remélni tudjuk, hogy tovább-
viszik iskolánk, óvodánk jó hírét, nekünk

pedig erőt és lendületet ad a további foly-
tatáshoz.

Mert bátran mondhatjuk: igenis, érdemes
volt!

Kecskés Judit

FALAK ÉS HIDAK

Tudósítás a Waldorf-szülők konferenciájáról

Miért a Waldorf? – ez az egyszerű kérdés
állt a középpontban a Waldorf-szülők eu-
rópai hálózata, vagyis az ENSWaP éves
találkozóján, amelyet idén egészen közel,
Veszprémben tartottak egy októberi hét-
végén.

Ez a kérdés bennünk, Waldorf-szülőkben
– és nyilván sok külsősben is – fel szokott
merülni időről időre, és mindannyiunk-
nak megvan rá a maga válasza. Ezúttal
azonban hamar túlléptünk a személyes
motivációkon, és a világ, az emberiség
mai helyzete, problémái és kihívásai felől
közelítve vizsgáltuk a kérdést olyan Ma-
gyarországon és külföldön is ismert és
elismert előadók révén, mint Christopher
Clouder, Samuel Betts és Salamon Eszter.

Christopher Clouder arra kereste a vá-
laszt, hogy mitől fajulhat el az ember
odáig, hogy nemcsak gonosszá, hanem
kegyetlenné is válik. Mi az, ami arra kész-
tet valakit, hogy akár a saját szomszédja, a
vele együtt élők ellen forduljon? A válasza
az volt, hogy az a mentalitás, amikor a má-
sik ember identitása számunkra elvesz.
Amikor elveszünk az absztrakcióban,
ezzel feloldódik az a gát, amely normáli-
san megakadályozza, hogy embertelenül
viselkedjünk. A hagyományos oktatási
rendszer, az intellektuális tudás túlzott
hangsúlyozása, a művészetek mellőzése
éppen ezen absztrakció irányába vezet.
A Waldorf-iskolákra jellemző, hogy fala-
kat építenek maguk körül, hogy megvéd-
jék magukat a világ ezen kihívásaitól. Ez
jogos is, szükség van falakra, hogy óvjuk

gyermkeinket. Azonban ahhoz, hogy be-
töltsük szerepünket a világban, nemcsak
falakat, hanem hidakat is kellene építe-
nünk. Hidakat a szülői ház, hidakat a va-
lóság, hidakat a külvilág felé. E szerepünk
felvállalásának lényegi eleme, hogy kiáll-
junk egy olyan tanterv mellett, amelyben
a művészetek hangsúlyos szerepet kap-
nak. A művészet nem a waldorfos gyere-
kek privilégiuma, hanem minden ember
alapvető joga kell legyen. Mit tehetünk mi
mint Waldorf-közösség? Teremtsük meg –
gyermkeink és magunk számára – azt a
közeget, ahol a csoda élővé tud válni, ahol
a hidak fel tudnak épülni, sőt, az épülő hi-
dak el tudnak hozzánk jutni.

Sam Betts a mai világ egy másik jelensé-
ge felől közelítette meg a kérdést. Onnan,
hogy hogyan változtatták meg életünket a
gépek. Azon túl, hogy már egy ideje olyan
gépek vesznek körül bennünket, amelyek
működését nem értjük és érzékeinkkel fel
nem foghatjuk, ugyanakkor függünk tőlük,
ma már ott tartunk, hogy ezek a gépek
az embertől függetlenül működnek. Ez
felveti a felelősség kérdését. Ki a felelős,
amikor egy algoritmus olyasmit „követ el”,
amit emberileg nem tartunk helyesnek? A
kérdés elgondolkodtató. Szükségünk van
a felelősség érzetére, az akarati elemre
ahhoz, hogy úgy érezzük, a világ egy biz-
tonságos hely. Ez elvezet oda, hogy mit
tehetünk mi azért, hogy a gyermekeink ne
vesszenek el ebben a világban? Ahogy a
kisgyermeknek a szülő határozott dönté-
se biztonságot ad és erősíti őt, a később

biekben úgy kell őt nevelni, hogy kialakuljon benne a „meg tudom csinálni” és a „meg akarom csinálni” érzése. Adjunk neki lehetőséget, hogy valódi tapasztalatot szerezzen, értelmes munkát végezzen, érzelmeivel lehessen benne a tevékenységekben. Örökljön bűzát, ültessen virágot, építsen házat. Talán látjuk, hogy jutunk el a Waldorf-iskolákhoz.

Salamon Eszter, az EPA (European Parents' Association) elnökének előadása több szempontból is érdekes volt, főként azért, mert ritkán hallunk – legalábbis én – arról, hogy mi újság a Waldorf falain kívül. Egyrészt, ki gondolta volna, hogy van egy olyan szerv, amely összefogja az európai szülőket? Másrészt kiderült, hogy Európában az oktatás terén – szülői részről legalábbis – éppen olyan trendek alakulnak, amik számunkra, Waldorf-szülők számára paradigmának mondhatók: a szülői részvétel, a szülő-tanár partnerség illetve annak elismerése, hogy a szülő a gyermek elsődleges nevelője (és mint ilyen, van némi köze ahhoz, hogy mi történik az iskolában).

Ami számomra érdekesebb volt, hogy tükröt tartott elénk: amellet, hogy elismerte a Waldorf-iskolák tevékenységét és eredményeit, rámutatott néhány pontra, ahol – szerinte – még van dolgunk. Úgy véli – és alighanem igaza is van –, hogy a Waldorf-iskolák szülői köre túlságosan homogén. Egy viszonylag szűk társadalmi-gazdasági-etnikai körből kerülnek ki a családok, holott a diverzitás sokat tudna adni közösségeinknek. Ez elgondolkodtatott: habár ez a gondolat nagyon is közel áll Steiner elképzeléséhez, de vajon a valóságban mennyire lenne nyitott a mi közösségünk például egy – netán több – egészen más társadalmi és gazdasági háttérű migráns vagy roma család befogadására? Nyilván a gazdasági megfontolásokat nehéz félretenni, de vajon ez az egyetlen akadály?

A másik kritikus gondolata, hogy a Waldorf-közösségek nem állnak ki eléggé magukért. Elszomorítónak tartotta, hogy még ma is élnek a tévinformációk, közhelyek és előítéletek a Waldorf-oktatással szemben: az átlagember nem tudja, mi ez az egész, mit csinálunk és miért és nem ismerik a Waldorf-iskolák eredményeit. Ugyanakkor mi, Waldorf-szülők sokat tehetnénk e tévhitek elosztatása érdekében. Érdemes lenne összegyűjteni az eredményeinket igazoló konkrét statisztikákat és tényeket, és ezeket lobogtatva hangosan tiltakozni, amikor olyan kijelentések hangzanak el rólunk, mint egy nemrégiben megjelent sikerkönyvben. (Az érdeklődők számára név és cím a szerkesztőségben.)

Érdekes színfoltja volt a konferenciának, amikor a nemesvámosi gimisek számoltak be az egyéni és osztályszintű olasz cse-reprogramjukról, valamint a végzősök a firenzei művészeti útjukról. Elbűvölő volt látni, milyen magabiztosan, folyékony angol-szával és önmagukat adva tudnak kiállni ezek a „gyerekek” egy ekkora felnőtt közönség elé.

A konferencia azonban nem csak előadásokból állt. A nemesvámosi iskola (egyéb-ként kiváló munkát végző) szervező csapata tudatosan úgy alakította e két és fél nap programját, hogy bőségesen legyen idő a személyes beszélgetésekre, kapcsolatépítésre és -ápolásra, tapasztalatok megosztására, na meg hogy jól érezzük magunkat, hiszen ez is fontos.

Nekünk, magyar szülőknek a találkozó legnagyobb hozadéka mégis talán az, hogy kimondtuk, hogy látjuk értelmét egy magyar Waldorf-szülői szervezet megalakításának és elkezdjük lerakni ennek alapjait.

Remélhetőleg hamarosan hallunk róla!

Skarka Cecília

A Dióhéj szerkesztésének kulisszatitkait nem fogjuk most felfedni, de annyit elárulhatunk (ami egyébként is sejthető), hogy rendkívül lelkes, ám amatőr csapatunk munkájába azért időnként be-becsúszik egy-egy hiba. Így alakulhatott, hogy a János-napi számból kimaradt a tanév végének egyik szép momentumáról szóló tudósítás, aminek ezúton szeretnénk helyt adni.

IV. Néptánc Gála és Színpadavató

Negyedik éve, hogy ha év vége, akkor Néptánc Gála!

Most dupla ünnepünk is volt, mert nagy örömünkre felavathattuk iskolánk új, kinti színpadát. Köszönjük a megálmodók és kivitelezők kitartó munkáját!

Jó érzéssel töltött el, hogy a támogatói jegyek szinte mind elkeltek. A nagyobb táncos lányokkal (Nóri, Luca, Réka) elmentünk a májusi turai vásárba, ahol a tavalyi Gáláról befolyt összegből eredeti Galga-menti szoknyákat vásároltunk. Az idei Gálán érkezett támogatásokat is hasonló célokra fogjuk felhasználni.

A gyermek táncosok immáron 44-en szórazottatták a lelkes közönséget. Műsorukban Somogy, Sárköz, Szatmár és Felcsík táncait mutatták be. A meghívott táncosok az én „Anya-csoportomból” – ahol 17 éven keresztül folyamatosan táncoltam – a salgótarjáni Nógrád Táncgyűttesből jöttek.

Név szerint: Jelinek Emese, Juhász Krisztián, Telek Andris és Bauer Ádám. Ádámot még negyedikes korában tanítottam Salgótarjában, jó volt látni, milyen ügyes legénnyé cseperedett. Dékány Kinga pedig a Pannónia Táncgyűttes táncosa. Ízelítőtadtunk a Barkóság (vasvári verbunk, csárdás), Kalotaszeg (legényes) és Mezőség (szökös, csárdás, sűrű csárdás) táncából. Köszönöm nekik ez úton is, hogy színesítették a műsorunkat.

A zenekarunk a jól bevált „Bori és bandája” volt, akik ismét nagy figyelemmel voltak a gyerekek iránt, és igazi talpaláláló zenét muzsikáltak nekünk. Az idő is nekünk kedvezett, kellemes, napos délutánunk volt. Az előadás végén pedig érezhettük, hogy a jó Isten is velünk volt és elkergette az esőfelhőket.

Benderné Jelinek Eszter

Egy régi álmom valóra vált...

MESÉHÁZI KEMENCEÉPÍTÉS KÉPEKBEN

Bátori Melinda képriortja

Érkesnek a téglák

Ássák az alapot

És kész az alap a lábasattal

*Előhészítés alatt az agyag,
arraja nagyjá dolgozik*

*Nyári családi nap, nap
végén kész a fűtőten,*

Nyári hőség, száradás és egy kedves gyíkocská már birtokba vette lakásnak

Készül a tető, his tető nagy segítség

Nap segítése kész a tető és a kémény

végre szerkeszthess, indulhat a felfűtés

Csendélet, az első próbasütés

ÉLETMÓD

KÖNYVAJÁNLÓ A KÖNYV-KUCKÓBÓL

Egy rövidke, épp csak harminc oldalnyi Rudolf Steinert ajánlanék Gyermekeknevelés címmel. A Waldorf-képzésen ez volt az első steineri olvasmányunk, de úgy gondolom, nekünk, szülőknak (hiszen mi vagyunk az első és legfontosabb nevelőik gyermekeinknek) sem árt, ha ismerkedünk ezekkel a gondolatokkal, merthogy ez az alapja, erre épül mindaz, amiben a gyermekeink a délelőttiüket töltik, s milyen jó lenne nekik, ha a délutánjaik, estéik is hasonló elvek mentén épülnének fel!

Egy nagyon szép képpel indít Steiner: az életet egy növényhez hasonlítja, amely nemcsak abból áll, amit szemünkkel látunk belőle, hanem rejtett mélyében egy jövőző állapotot is hordoz. Ha például egy leveles növényt látunk, tudjuk, hogy bizonyos idő múlva virágok és gyümölcsök is lesznek majd rajta. Rejtett mélyén ott vannak a növény virágot és gyümölcsöt létrehozó adottságai. De csak akkor tudja bárki is megmondani, hogy ezek a virágok, gyümölcsök milyenek lesznek, ha a növény igazi lényét megismerte. Az emberi élet is tartalmazza jövőjének csíráit, de ahhoz, hogy erről bármit is tudjunk mondani, az ember rejtett természetébe kell behatolnunk. Ez a feladata – többek között – a szellemtudománynak.

Nézzük hát az alakuló, fejlődő emberi lényt, annak rejtett természetét! Amit érzékszerveinkkel megfigyelni tudunk, az az ember fizikai teste, amely ugyanolyan anyagokból és erőkből áll, mint az egész ásványi világ. A fizikai testen túl a szellemtudomány egy másik lényiséget is fölismer az emberben: ez az étertest,

amely az életjelenségeket hozza létre: a növekedést, a szaporodást. Tulajdonképpen a fizikai test lakója és építészé egyszerre. Az emberen kívül a növényeknek és az állatoknak is van étertestük. Az ember lényének harmadik tagja az asztráلتest: a fájdalom, öröm, ösztönök, vágyak, szenvedélyek hordozója. Az embernek és az állatoknak van asztráلتesté. Ez az érzékenység hordozója.

Az emberi lénynek van egy negyedik tagja, amellyel egyetlen más földi teremtmény sem rendelkezik. Ez az emberi „én” hordozója, amellyel bensőleg nevezi meg magát. Ezzel az „én”-nel Isten nyilatkoztatja meg magát, az ember bensőjében kezd beszélni. Ez az „én” az ember magasabb rendű lényének hordozója, általa az ember a földi teremtés koronája.

A mai embernél az „én” nem egy egyszerű lény. Akkor tudjuk megismerni, ha különböző fejlettségi fokon álló embereket hasonlítunk össze. Képzeljünk magunk elé egy képzetlen bennszülöttet és egy európai átlagembert. Mindkettő képes „én”-t mondani. A képzetlen vadember szenvedélyeit, ösztöneit, vágyait követi ezzel az „én”-nel, majdnem úgy, mint egy állat. A magasabb fejlett ember bizonyos hajlamokra, vágyakra azt mondja magának: ezeket szabad követned, másokat megfékez magában. Az „én” feladata az, hogy lényének más részein dolgozva megnevelje, megtisztítsa azokat. Az ember megtestesülései során küzd fel magát egy magasabb fejlettségi szintre, miközben az „én”-je a többi tagokon dolgozik.

A nevelő a gyermek négy lénytagján dolgozik: a fizikai testen, az étertesten, az asztráltesten és az „én”-en. Ezek a részek a különböző életkorokban eltérő módon fejlődnek. A fizikai születés előtt a leendő embert körülveszi egy másik ember fizikai teste. Az anyatest fizikai burka szabadon engedi a fizikai születéssel az embert, így a fizikai világ közvetlenül is tud rá hatni.

A fogak kicserélődéséig (iskoláskor kezdete) még egy éterburok és egy asztrálburok is körülveszi. Aztán még egy asztrálburok marad meg a pubertásig. Az éter- és asztráltest is kezdettől jelen vannak, csak védőburkaikon belül. Az első hét év alatt a fizikai szervek formálódnak. Ebben az időszakban a két varázsszó az utánzás és a példa. Ami a környezetben végbemegy, azt utánozza a gyermek, és az utánzás során nyerik el a szervei a formájukat. A későbbiekben folytatódik a növekedésük, de a formájuk az marad, ami ebben az életkorban kialakul. Ha megfelelő fizikai környezetben egészséges formák fejlődtek, akkor egészséges formák növekednek majd (ha torzak, torz formák nőnek). Az öröm és a jókedv olyan erők, amelyek a fizikai szervek formáit a legmegfelelőbb módon fejlesztik. A nevelő derűs arca, a becsületes, nem színlelt szeretet melegséggel árasztja el a környezetet és a szó igazi értelmében kitölti a fizikai szervek formáit. Nagyon fontos ebben az időszakban, hogy a szeretet ilyen légkörében egészséges példákat utánozzon a gyermek. Ezért nagyon kell ügyelni arra, hogy semmi olyan ne történjen a környezetében, amit nem szabad utánoznia! Legyen az tett, szó, gondolat, érzés.

A fogak kicserélődésével az étertest leveti külső éterburkát, és ezzel kezdetét veszi az az idő, amikor az étertestre kívülről, neveléssel hathatunk. Az étertesttel állnak kapcsolatban a hajlamok, szokások, lelkiismeret, jellem, emlékezés, temperamentum. A növekvő étertestre nem absztrakt fogalmak hatnak, hanem képek és példák.

Mindaz, ami szemléletes, de nem az érzékszervek számára, hanem szellemileg. Szimbólumok, hasonlatok segítségével megsejti, megérzi a lét rejtélyeit. A megértés a léleknek olyan ereje, ami majd a nemi érettséggel születik meg; korábban kívülről egyáltalán nem volna szabad rá hatnunk. Addig a gyermeknek emlékezetrel kell elsajátítania mindazt, amit később fogalmakkal ragad majd meg. A nevelés két kulcsszava ebben az időszakban a követés és a tekintély: „Minden embernek ki kell választania a maga számára a hóst, akinek lábnyomán halad majd, midőn utat tör magának az Olümposz magasságaihoz”. Az említett nevelési elvek helyes alkalmazásával egészséges, erőteljes akarat fejlődésének alapjait rakhatjuk le.

Nagyon fontos még megemlíteni azokat az erőteljesen ható impulzusokat, amelyek révén a gyermek átéli és átérzi viszonyát a világmindenség örök alapjaihoz. Ilyenek a vallásos élmények. Csak akkor fog jelleme és akarata egészségesen fejlődni, ha érzi, erős szálak fűzik egy isteni-szellemi valósághoz. Egyfajta egészséges jókedv és jóérzés kell, hogy uralkodjon a gyermekben, hogy azt érezze, növekszik ereje. Az asztráltest a nemi érettséggel születik meg. Ekkor érkezik el az idő az önálló véleményalkotásra azokról a dolgokról, amelyeket korábban megtanult. Csak akkor ítéltet az ember, ha előtte magában anyagot gyűjtött hozzá.

Néhány nevelési szempontot mutatott be számunkra Rudolf Steiner a szellemtudomány megvilágításában. Fontos dolognak tartja, hogy az emberek feladják a szellemtudománnyal szemben táplált előítéleteiket. Állítja, hogy az, aki ténylegesen foglalkozik vele, látni fogja, hogy nem valami fantasztikus dolog, hanem olyan valami, ami nélkül hosszú távon nem lehet megenni.

Tari Henriette

ŐSZI KONYHA

Kuntz Orsolya összeállítása

Fogadjátok szeretettel őszi receptválogatásunkat!

Magos, ropogós sós keksz „knäckebröt”

250 g teljes kiőrlésű búzaliszt
250 g lágy zabpehely
120 g szezámmag
50 g napraforgómag
25 g tökmag
20 g lenmag
(a magokat variálhatjuk családunk ízlése szerint)
2 tk. só
6 ek. olaj
3,5-4 dl víz

A lisztet elkeverjük a zabpehellyel, a magokkal és a sóval. Hozzáadjuk a vizet és az olajat, és összedolgozzuk. 2 sütőlemezre vízfelével lemosunk.

A tésztát 2 egyenlő részre osztjuk, és mindegyiket az előkészített sütőlemezen, vizes kézzel kb. 37x32 cm-es lapokká simítjuk. A lapokat kb. 6x10 cm-es darabokra vagdoszuk. Betoljuk a 250 fokra előmelegített sütőbe, 4-5 percre sütjük, majd a hőmérsékletet 200 fokra állítjuk, és további 15-20 percre sütjük. Rögtön le-
szedjük a sütőlemezről, és hűlni hagyjuk.

Dobozba zárva, hűvös, száraz helyen egy-két hétig eláll.

Almaszirup

Mikor a gyerekeink kicsik voltak, sokszor készítettem alma- vagy körteszirupot. Csak türelem kell hozzá és finom, édes gyümölcs!

Hozzávalók (kb. fél liter sziruphoz): 6 kg alma (minél édesebb, annál jobb)

Az almából levét préselünk: géppel, vagy reszelt almából kézzel passzírozva.

A 6 kg almából kb. 3 liter levet nyerünk. Az almalét egy széles lábasba tesszük és közepes tűznél kb. három órán át főzzük. A keletkező habot mindig lemerjük a te-
tejről. Végül átszűrjük, és kis üvegekbe töltjük. Ne tömény édes ízre számítsunk, hanem finom, gyümölcsös ízvilágra! Kínálhatjuk pl. palacsinták, kekszek mellé vagy édesíthetünk vele italokat.

Íme, az egyetlen szójaétel, amit rendszeresen készíték:

Fűszeres, sült tofu, ahogy én szeretem

egy doboz natúr tofu
4-5 ek. olaj
curry – lehet csípős is
őrölt római kömény
kurkuma
só
szójaszósz

A tofut lecsepegtetjük, és kis kockára vágjuk. Egy serpenyőbe tesszük az olaj felét, hozzáadjuk a tofu kockákat, sózzuk, a fenti három fűszerrel és 1-2 lötytyintés szójaszósszal (dark) fűszerezzük. Jól elkeverjük, ha az idő engedi, kis ideig állni hagyjuk. Közepes lángon sütjük. Néha megkeverjük, és várjuk, hogy a tofuról eltűnjön a víz. Mikor a kis tofukockák már kezdenek „kérget” kapni, akkor hozzáadjuk az olaj másik felét, és még egy kis szójaszósszal, ha kell, még fűszerezzük. Kicsit nagyobb lángon kevergetve átpirítjuk – akkor jó, ha szép aranybarna!

Tálalhatjuk rizsszel, sült tésztával, wok-zöldségekkel és salátával. Zöldségekkel együtt szendvicsbe téve is finom.

A következő két recept Szentmarjay Livi konyhájából való. Köszönet érte!

Ezt az izgalmas salátát kóstolhattátok a városi Mihály-ünnepen, sokaknak nagyon ízlett.

Bulgursaláta

(1 bögre = 250 ml)
 1 bögre bulgur
 egy kis marék mazsola
 1 és 3/4 bögre forró víz
 2 ek friss kapor
 3 szál újhagyma - felkarikázva
 1/2 bögre pirított kesudió - durvára vágva
 2-3 db paprika - apróra vágva
 só, bors,
 olívaolaj
 frissen facsart citromlé

A bulgurt és a mazsolát egy tálba tesz-szük, megszózzuk és leöntjük a forrásban levő vízzel.

Lefedve állni hagyjuk, amíg a bulgur megpuhul. Hozzákeverjük a többi hozzávalót, ízlés szerint sóval, borssal, citromlével ízesítjük.

Sütőtökös-gyömbéres sütemény

Kívül ropogós, belül szaftos és fűszeres. Vajjal megkenve a legfinomabb.

175 g olvasztott vaj
 140 g méz
 1 nagy tojás, felferve
 250 g nyers, meghámozott sütőtök, lereszelve
 100 g nádcukor
 350 g liszt
 2 tk sütőpor
 sütőpor
 1 ek őrölt gyömbér

Melegítsük elő a sütőt 180 fokra, a püspökkenyérformát béleljük ki sütőpapírral.

Keverjük össze a vajat, mézet, tojást, majd adjuk hozzá a tököt, a cukrot, a sütőporral kevert lisztet és a gyömbért.

50-60 percig süssük. Sütés után pár percig a formában hagyjuk hűlni, utána vegyük ki.

Gyógynövények a mindennapokban

kézműves teakeverékeim története

Waldorf-óvodás éveink során egyre közelebb kerültünk a gyógynövényekhez a napi gyógyteafogyasztás és a betegségek gyógynövényekkel való gyógyítása révén. Az antropozófus orvoslásnak fontos része ez teák, fürdők, pakolások, inhalációk formájában. Amikor a gyerekeink nagyobbak lettek, külkeres múltamat hátrahagyva a gyógynövények felé fordultam. Lendületet adott ehhez, hogy Dorka lányunk a mezőgazdasági gyakorlatáról, egy osztrák biofarmról csodaszép, illatos gyógynövény-teákat hozott haza. Képezni keztem magam a témában, ami a mai napig tart. Kialakítottam itthon egy kis gyógynövény-kertet.

Ültettem bele levendulát, citromfűvet, kakukkfűveket, zsályát, szurokfűvet, mentákat, kasvirágot (echinaceát), körömvirágot, izsópokot, citromverbénát. Ezeken kívül tavasztól ősziig figyelem erdőn-mezőn, hogy mi virágzik, mi hajt éppen, mit lehet gyűjteni. Ilyen vadon nőző gyógynövények például a pásztortáska, a bodza, a galagonya virágos hajtásvége, a hársfavirág, a lándzsás útifű, a cickafark, a kanadai aranyvessző, a csalán.

A leszedett növényeket azután megszáritom az erre a célra készített polcokon, majd kézzel leszededgetem a leveleket a szájról vagy ollóval felaprítom őket. Hatóanyag-tartalmuk alapján összeállítottam hatféle teakeveréket. Van közöttük tisztító, frissítő, nyugtató, női és meghűlés elleni tea. Céлом, hogy minél több ember fogyasszon naponta gyógynövényekből készült teákat. Ez egészséges és finom!

Arra törekedtem a teakeverékeim összeállításánál, hogy ne csak hatásosak, hanem illatosak és jó ízűek is legyenek. Ezt többek között azzal érem el, hogy a kézi feldolgozás során minél nagyobb darabokban hagyom a növények levelét, virágát, ezért forrzás előtt kell az ujjainkkal összemorzsolni, így jobban kioldódnak az illatok, ízek, hatóanyagok. Sőt, emiatt már maga a teakészítés is egy nyugtató, „illatos folyamat”.

Néhány keveréknél szép színes virágokat is tettem a gyógynövények közé, mint például pipacsszirom, echinaceaszirom, napraforgószirm, körömvirág. Élvezeti teaként is bátran igyunk gyógynövénykeverékekből készült teákat!

György Soma, 6. osztály

Ha azonban kúraszerűen, valamilyen konkrét betegségre iszunk egy adott gyógynövényből készült teát, vegyük figyelembe a felhasználási javaslatot! Ha tavasszal vagy ősszel csalánból vagy diólevélből készült teát iszunk tisztító kúránk részeként, fontos 6 hét teaívás után 6 hét szünetet tartani. De lehet naponta váltogatni a kétféle gyógynövényt.

Fontos még, hogy a gyógyteák mellett mindennap igyunk vizet is, mert sok gyógynövény elvonja azt a szervezetből.

Megfázás idején különösen fontos a sok meleg vagy langyos folyadék fogyasztása.

Meghűléses megbetegedésekre például az alábbi összetevőkből állíthatunk össze teakeveréket:

szurokfű, zsálya, kakukkfű, hársfavirág, bodzavirág, lándzsás útifű.

Gyuri bácsi, a bükki füvesember az immunrendszer erősítésre az alábbi gyógynövényeket ajánlja:

kakukkfű, orbáncfű, fürtös menta, csipkebogyó, kisvirágú fűzike, aranyvessző.

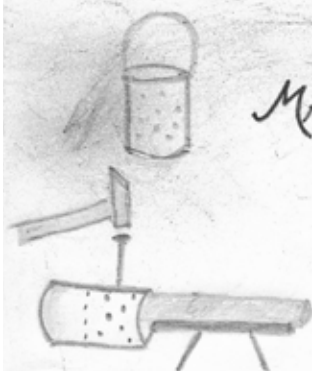
Javasolja továbbá a nyers fokhagyma fogyasztását ebből a célból.

Jó szívvel ajánlom a könyvüket: „Lopes-Szabó Zsuzsa: A bükki füvesember nyomában - Házi patika Gyuri bácsi gyógynövényeivel”, valamint a honlapjukat: www.gyorgytea.hu.

A nyár folyamán többször szerveztem gyógynövényes délutánt, amelyen levendulát szüreteltünk, megnéztük a gyógynövény-kertemet, morzsoltuk, daraboltuk a növényeket teázás és kellemes beszélgetés közben. Jövőre tervezem a folytatást!

Pesei Rozália

MÁRTON NAPI LÁMPÁS KONZERVDOBOZBÓL

A kimosott konzervdobozba
belehelyzünk egy vastagabb
farudat, amit egy segítő
megtart.

Kalapáccsal, egy nagyobb méretű szöggel
lyukakat ütünk a doboz hengeres falába.
A lyukak elrendezése lehet szabályos
(valamilyen minta), vagy szabálytalan.
Fémre alkalmas festékekkel bekenjük a doboz
felületét. Fokozhatjuk a hatást, ha a doboz
alsó részét eltérő színű festék szóróval (spray)
fűjjük be.

A dobozba elhelyezett
gyertya varázslatos
fényt ad.

Lámpásunkat drótra
akasztva hordozhat-
juk, de elhelyezhetjük
a kertbe, ajtónk előtt,
vagy valahová fel-
fűggesztve.

Jó munkát kívánok!

Kati

KITEKINTŐ

WALDORF-ISKOLAI KÖRKÉP

Korábbi írásainkból talán már kiderült, hogy azt a szemléletet szeretnénk az olvasók felé közvetíteni, hogy a Waldorf-közösség valójában egy nagy család. Rengeteg szál köt össze bennünket, hasonlóak az értékeink, céljaink, problémáink, ugyanazon az úton járunk. És ahogy a biológiai családban is, a hasonlóság mellett itt is felfedezhetjük a sokszínűség gazdagító erejét.

Mostani riportunkra ez különösen igaz. Emich Szabolccsal, négygyermekes édesapával beszélgettem, aki az Óbudai Waldorf Iskolában aktív szülő, az iskolaszék elnöke. Civilben szervezeteknek, vállalkozásoknak segít, hogy olyan helyt tudjanak válni, ahol mindenki a helyén van és öröm együttlenni.

„Az lesz, amivé tesszük”

avagy szülőnek lenni az Óbudai Waldorf Iskolában

Mesélj arról, miért vállaltál aktív szerepet az iskolában!

Pont abban az évben, amikor mi elkezdtük az iskolát, volt az iskolaszék- és osztályképviselő-választás.

Akkor fogalmam nem volt, hogy az mi, nem is nagyon volt érthető. Mondta az osztálytanító, hogy két szülő kellene ebből az osztályból is. De mire? Hogy képviselje az osztály ügyeit, hogy mi, a szülők mit szeretnénk. Nem jelentkezett senki, és én elkezdtem gondolkodni azon, hogy itt leszünk az iskolában

20 évig, nem baj, ha belelátok abba, hogy itt mi van, és mi miért van, sőt, akár hatást is gyakorolok arra, hogy mi hogy legyen. Osztályképviselő lettem, és az iskolaszékbe is bejutottam.

Nem tudtam, mi ez, de úgy voltam vele, hogy az lesz, amivé tesszük. Megválasztottak az iskolaszék elnökének is. Az iskolaszék két tanárból, két szülőből és két

alapítványi képviselőből áll. Azt láttam, hogy akkor ennek volt egy kezdetleges struktúrája, havonta találkoztunk, de a tanárok elég leterheltek voltak, ahogy nyilván más iskolákban is.

Az osztályképviselői rész addig nem működött, hát elkezdtem struktúrákat keresni, hogyan tudna működni. Akkor nem akartam felvállalni, hogy azt is vezetem, gondoltam, majd vezeti valaki más

Már rájöttem, hogy ez nem így működik. Ha nincs valaki, aki viszi a stafétabotot, akkor az szétfolyik, szétesik. Igaz, hogy a szülői közösség tartja fenn az iskolát és a tanárok a pedagógiát, de ez nem egy egyensúlyos tartófal, hanem vannak tartóoszlopai: néhány szülő, még egy ekkora iskolában is 6-8-10 fő. Beszélgettem régi szülőkkel, akik azt mondták, hogy új szülőként persze, hogy lelkes vagy, de majd meglátod, betörsz te is, és 5-6. környékén már nem fogsz részt venni, mert ez egy ilyen iskola. Mire mondtam, hogy

nem az iskola ilyen, mi vagyunk ilyenek – hiszen mi vagyunk az iskola.

Milyen tapasztalatokat szerezte az itt végzett munka során?

Ahogy szerettem volna építeni ezt a szülői szerveződést, láttam, hogy rengeteg bizalmatlanság van, mindkét oldalon. Például az egyik felől, hogy már rengetegszer volt, hogy több pénzt kértek a szülőtől és nem volt elmagyarázva, hogy miért. A másik oldalon pedig, hogy a szülők jönnek a problémájukkal és a kritikáikkal, de el is tűnnek, amint tenni kéne valamit. A tanárok ezt nem tudják komolyan venni, hogy a szülő elkezd hőzöngeni, de amikor nem oldódik meg egyből a probléma, elmegy. Nincs meg még az a lojalitás sem, hogy akkor megpróbáljon azon a helyzeten tényleg változtatni. Tanárként nincs is arra kapacitás, hogy azzal foglalkozzanak, hogy min kéne igazán változtatni, hanem inkább kívánnak. Ha valami előjön harmadszor is és már nagyon gennyes a probléma, csak akkor foglalkoznak vele, hiszen nagyon túlterheltek. Ez szép lassan elkezdett változni. Most, három év után jutottunk el oda, hogy ezt a szervet, az iskolaszéket elkezdte komolyan venni az iskola, és már felkérések érkeznek az iskola részéről, hogy találjunk megoldást a problémákra. Most érzem, hogy elkezdett valami változni.

Miben nyilvánul ez meg?

Egyik ilyen jel, hogy a konferencia az utóbbi időben elkezdett transzparensbé válni, és tavaly például a teljes iskolai költségvetést át tudtuk beszélni. Ez mindig egy sötét folt volt, hogy mibe rakjuk a pénzünket. És azt nem értették meg, hogy nem beleszólni akarunk, csak ezt a gesztust várjuk, hogy partnerek vagyunk ebben az egészben, együtt tartjuk fenn, szeretnénk rálátni. Ez most elérhető lett és megszűnt mint feszültség. Nem szólt bele senki, de legalább tudtuk. A másik nagy eredmény a szociális bizottság működése

kapcsán született meg. Először volt egy iskolaszintű, de ez nem működött, a tanárok nem tudták működtetni, hiszen az ember nem tud közösséget érezni olyanul, akivel nincs informális kapcsolata. Itt még nem tartunk a testvérieség gyakorlatában. Akkor ezt levitték osztályszintre, ahol jól működött, de osztályszinten eltérő hőfokkal. Egy ideig működött, majd kevéssé. Az iskola olyan gesztussal fordult az iskolaszékhez, hogy ne csak próbáljuk újjáéleszteni ezt, hanem próbáljuk újra kitalálni az iskola költségvetését teljesen. Hogyan lehetne transzparensbé tenni – ha több pénze lenne az iskolának, miben tudna többet adni, ha kevesebb, mit kellene elhagyni. Nálunk szerencsére nem az van, hogy a minimumból élünk és ennél kevesebből meghalna az egész, hanem működne, de nem szeretnénk, ha dolgok kiesnének vagy nem működnének úgy, mint most.

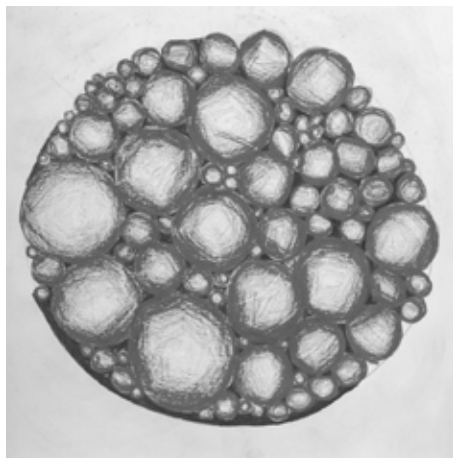
Meséltél a LelkEstről mint szülői kezdeményezésről. Kifejtenéd, hogy mi ez és miért jött létre?

A Lelkest ötlete Hidegkútról származik. Ott ParenTed néven jött létre, Ákos, az igazgató kezdte el, és viszi most már három éve. A lényege, hogy van a Ted mint

Dallman Júlia, 7. osztály

előadásforma, ott 18 perces – mi azt mondtuk, hogy ez egy nem gyakorlott előadónak sok, legyen 9 perc egy előadás, és építsünk fel egy estét, amikor 3 szülő beszél a szenvedélyéről vagy az életútjáról, hogy hogyan jutott el oda, amit éppen most csinál. Hozzunk be idősebb diákokat zenei programmal és akár végzett diákokat is, hogy meséljenek arról, hogy velük mi történt azóta, hogy elhagyták az iskolát. Ezek kerek kis estek. Amikor ezt elindítottuk, az elsők voltak kb. húszan. Aztán lettek 30-40- 50-en. Az nagyon sokat segített, hogy elkezdtük ezeket felvenni, felkerültek a YouTube-ra – egyrészt visszanezhető volt, másrészt maguk a szülők is nagyon büszkék voltak, hiszen eddig nem adtak elő publikum előtt. Segítettünk a felkészülésben, hogy hogyan lesz az előadás izgalmas, érdekes az ív, a szál, gyakorlási lehetőséget biztosítottunk, tehát bele kellett ebbe is tenni időt, áldozatot. De ez szépen elindult, és ma már azok a szülők, akik előadtak, mutogatják büszkén az ismerőseiknek. Sokan már maguktól jelentkeznek, hogy előadnának, miközben mi is megszólítjuk újra és újra a közösséget, hogy tudsz-e valakit, aki ott ül melletted és van egy izgalmas szenvedélye, de eddig nem tudtunk

Keskeny Gabriella, 5. osztály

róla. A nagyon személyes motivációnk az volt, hogy elmegyünk egymás mellett, találkozunk futólag, egymásra pillantunk az iskolában, de nincs igazi emberi kapcsolat. Ahogy halljuk egymás történeteit, ezzel érünk össze, ezzel lesz szorosabb a kapcsolat. Az emberiségnek ősidők óta ez volt a fő eszköze, hogy a táborúzt körül egymás történeteit hallgatjuk – ezt öntjük mai formába. És amikor hallottam a másik történetét, máris vannak közös témáink a beszélgetésre. Ez két éve indult és évente hármat tudunk szervezni.

De ebben is jellemző, hogy két tanár van benne, és én. Tehát újra ugyanazok vannak benne, és viszik az egészet, holott mindig van egy nyitott gesztus, hogy ha bárki bármit tud segíteni, akár a videókat összeszerkeszteni, az hatalmas segítség lenne. És semmi.

Tehát azt még nem oldottátok meg, hogy hogyan lehet jobban bevonni a szülőket.

Azt még nem. Néha szégyellem magam a szülők nevében, hogy néhány ember aktivitásával jutottunk el ide, és a többi továbbra is hallgat és úgy jön az iskolába, hogy szolgáltatást vesz igénybe. Persze, úgy gondolom, hogy nem lehet cél, hogy mindenki egyformán részt vegyen az iskola életében, hiszen sokféle élethelyzetben vagyunk, de az, hogy sok százból mindössze 5, vagy pedig inkább 30, az nem mindegy. És azt gondolom, hogy a kulcs még mindig a bizalomban van, hogy egyszerűen az iskolával való múltbeli sűrűlódásokból úgy kerültek ki szülők, hogy vesztésként élték meg magukat és onnantól teljesen visszahúzódtak. Sajnos sok, nagyon aktív, lelkes szülőt láttam így visszahúzódni. Valahol azt gondolom, hogy nincs elég tűz, amivel vissza tudnánk őket húzni.

Mit lehet tenni?

Amit tenni tudunk, hogy az új szülőket új melegséggel, új fáklyákkal már eleve úgy

indítjuk el, úgy „inicializáljuk”, hogy ebbe nőjenek bele. A csapatdinamika szerint, amit az első hetekben, hónapokban megél valaki, azt tekinti adottságnak, utána azzal fog gazdálkodni – nyilván a tudatossága függvényében. Ha azon tudunk segíteni, ahogy befogadjuk az újakat és velük meg tudjuk értetni, hogy ez nem egy szolgáltató iskola kéne hogy legyen, akkor ez szép lassan meg fog változni.

Ennek érdekében elkezdünk foglalkozni a vezérképünkkel. Ez most egy száraz szöveg, valamikor beleöltek energiát, időt, nekik élő volt, ma már nem az. Ez az év erre van szánva, megpróbálunk minél több embert bevonni a vezérkép-alkotásba, megpróbáljuk minél mélyebben, minél jobban megalkotni, hogy aztán abból fakadjon az értékrendünk, hogy mit, miért csinálunk, ebből fakadjon a szellemi alap újjáélesztése. Ebben részt vesz egy olyan szülői kör, aki ennek a felhívásnak a hatására újraaktiválódott.

Vannak más terveink is, mindig felmerül, hogy legyen egy szülők iskolája, legyen több közös szülői est, amikor egy-egy területet mélyebben végigjárunk, akár kezdve az alapoktól, például az ünnepköröktől. Úgyhogy most van egy új lendület, van egy új erő – ez a megélésem.

Miben látod a legfontosabb szerepét a szülői körnek, hol tudnak legtöbbet tenni – valójában?

Szerintem a szülői est az a tér, ami működik, ahol találkozhatnak az iskolával tudatosan, és azért jönnek oda, hogy azzal foglalkozzanak. Azt gondolom, hogy a szülői esten kellene egy olyan rész, ami a szülőké, amit nem a tanár tervezett meg, hanem a szülők hoznak oda valamit. És persze nem rossz, ha ebben segít egy olyan tanár, aki tanulta, hogy hogy kell facilitálni, hogyan kell egy ilyen végigvinni.

Van olyan tanár, aki ezt jól csinálja, de ez nem általános. Innen sok minden kiindul-

hatna. Nekem például nagyon nagy élmény volt, hogy nálunk elsőben még volt olyan, hogy összejöttünk szülők, csak úgy, valamelyikünknel, vagy egy sörözés közben, és beszélgettünk ezekről a furcsaságokról, hogy tényleg nincs tévé? Vagy hogy mi a baj a focival és miért nem fényképezhetem a gyerekeket? Akkor nekünk ezek nagyon fontosak voltak, és ritkán látom ezt megtörténni. Ha a szülők ezt elkezdenék elvárni, hogy ilyen kapcsolatok is kialakuljanak, az nagyon jó lenne. Ami még kulcs, hogy szerintem a legtöbb dolgot a feltételezések, a pletyka okozák, nem néznek utána, nem mennek oda, hogy tényleg igaz, amit hallottam? Holott a gyerekeinknek ezt tanítjuk, hogy legyél nyitott, menj oda, kérdezd meg.

Sőt, kérdőjelezd meg.

Kérdőjelezd meg, igen, és ne állj meg ott, hogy leráznak valami általános válasszal, hanem kérdezd meg, hogy jó, de ez nekünk miért is lesz jó! Van egy könyv, amiből én mint felnőttoktató nagyon sokat inspirálódtam, a címe „Felnőttképzés mint az akarat felébresztője”. A lényege, hogy egy felnőtt oktatásánál már nem az a lényeg, hogy az illető minél többet megtanuljon, hanem az akarata ébredjen fel. Ezt kell nekünk is megvizsgálnunk magunkban, hogy hol alszik az akaratunk. Sok minden megoldódna. Ha csak addig teszem bele valamibe, míg kifejezem a panaszomat, az nem oldja meg a dolgokat. Sokszor elhangzik, hogy miért nem kommunikálnak a tanárok időben, jobban. Egyszerűen nincs már rá kapacitásuk. Amit mi, szülők tehetünk, az az, hogy keressük, hogy mi- ben tudunk többet segíteni, többet tenni értük/nekik/helyettük, hogy több idejük és energiájuk maradjon arra, ami nekünk fontos – a gyerekeinkre, ránk.

Lejegyezte: Skarka Cecília

„SÁRKÁNY PARIPÁN VÁGTATTAM...”

Mihály-napi körkép külföldi Waldorf-iskolákból

A cikk egy nyolcadikos éves munka keretében készült, melynek témája az ünnepek a külföldi Waldorf-iskolákban, és a gyakorlati munka része az ünnepek bemutatása a Dióhéj hasábjain. Első alkalommal a Mihály-napokról olvashattok.

Amikor szeptember 29-én, hajnali hatkor felébredtem, kinyújtóztattam elgémberedett tagjaimat és feleszméltem, hogy ma végre egy napra elhagyhatom földalatti barlangomat (ez nagy dolog, mert csak évente egyszer van ilyen). Kiszálltam a barlangom elé, a hűvös hajnali szellő végig simította a hátamat. Ekkor gyönyörű énekszót hallottam. Felnéztem a barlang előtt állva a szemben lévő dombra és egy nagy csapat embert láttam, akik énekelve köszöntötték a dombok között felkelő napot, ami pirosas-sárgás színeivel festette éppen az őt körülvevő tájat. Miután befejezték az éneklést, egy apró bárányszerű hűbőrebe burkoltam magam, és legyintettem egyet a szárnyaikkal. Folytattam volna még a repülést, ám lenéztem és a saját képmásomat láttam kanyargózni egy udvaron. Leszálltam, és körülnéztem, hol vagyok. Persze senki nem láthatott, mert a bárányszerű miatt olyan volt, mintha köd ült volna meg a tájat. De ez az érzés csak egy pillanatig tartott, mert megéreztem a levegő és a föld illatából, hogy Magyarországon vagyok. Úgy éreztem, hogy tovább kell mennem, így felemelkedtem a levegőbe.

Óceánokon és tengereken, erdőkön és mezőkön repültem keresztül, és mikor elfáradtam, leszálltam. Beleszagoltam a levegőbe. Úgy éreztem az illatokból, hogy valahol Amerika környékén járhatok. Még egyszer beleszagoltam, hátha pontosabban be tudom tájolni magam, ám ekkor egy gyerek szaladt a felhőmben. Körülnéztem és láttam, hogy egy parkban vagyok, ráadásul fák között kifeszített kötelekkel körülvéve. Az összes kötél egy-egy kisebb gyerek egyensúlyozott és nevetve

mutattak rám. A nagyobb – gimnazista korú – gyerekek, akik vigyáztak rájuk, nem értették, mire mutatnak, mert ők csak azt érezték, hogy hirtelen rosszabb idő lett. Annyira felébresztette érdeklődésemet, mi lehet itt, hogy a park egyik sarkába lekucorodtam és nagyon figyeltem a történéseket. A délelőtti csodálatos volt!

Kiderült, hogy Kaliforniában vagyok. Egy Waldorf-iskola játszik itt a parkban. Gimnazista tanulók készítik a kisebb osztályoknak a bátorságpróbákat és az egyéb érdekes és izgalmas játékokat. A gyerekek vegyes életkorú csoportokba voltak osztva, és így játszottak. A délelőtti egy énekléssel és egy újabb bátorságpróbával zárták, ahol ismét megpillantottam a saját képmásomat, amit a gyerekek éppen megpróbáltak legyőzni. Nagy bánatom volt, hogy nem tudtam meg, mit ünnepeltek a mai napon, csak azt, hogy ezt Horvátországban, a Rijeka nevű városban is megrendezték ma. Gondolkoztam, hogyan tudnám kideríteni, milyen ünnepet ülték. Ekkor rájöttem, hogy a nagyapámtól még pár ezer éve kaptam egy órát, amit ha visszatekerek, akár az időben is tudok utazni. Így hát tekertem egyet az órán. Éppen úgy, hogy reggel öt óra lett, így még volt időm bőven, hogy Rijekába érjek.

Amikor Rijekában találtam magam, az ottani idő szerint 8 óra volt. Ekkor jöttem rá, hogy Rijekán belül nem tudom, hova kell mennem. Forgattam az agykerekeimet, hogy most mit csináljak, amikor is egy csapat gyerek és felnőtt jött arra, és azt mondogatták, hogy kirándulnak a szél-sárákánnyal. Engem megfogott a rokonom neve, úgyhogy követtem a csoportot.

A kis séta után bementek egy iskolaépületbe, amire szintén rá volt írva, hogy W-A-L-D-O-R-F. Több ezer éves életemben még nem találkoztam eddig ezzel a névvel, és ma már kétszer is. Na, szóval, itt az épületben énekeltek, én meg az ablakból hallgattam.

Beszélgetéseikből kiderült, hogy a héten minden reggel elénekelték ezeket a dalokat, a mai napot előre köszöntve. Még mindig nem értettem, mit ünnepelnek itt, mivel a nyelvjárásokat csak kissé ismerem. Ugyanis amikor én születtem, még egy nyelvet beszéltek az emberek. Tehát az éneklés után kis csoportokba álltak és egy-egy előadást készítettek a többieknek. Ezután egy francia ember gitározott és énekelt, de mint kiderült, ő csak ide volt itt.

Elmesélte nekem egy negyedikes fiú, aki látott engem, hogy néha, ha van rá lehetőség, kovácsolni is szoktak. A kisfiú viccből nem mondta el, hogy mit ünnepelnek, de azt javasolta, repüljek el Kanadába és ott is egy Waldorf feliratú épületben keressem meg ezt az ünnepet.

A mai nap céljának tettem meg, hogy megtudjam, mi ez az ünnep és kiderítsem, miért csak néhány helyen ünneplik. Ugyanis jártamban-keltemben – szárnyaltamban eddig még elég kevés helyen láttam ezekhez hasonló ünnepet.

A nap végén tehát megtekertem az órát és elindultam. Repültem nagyon sokáig, míg úgy elfáradtam, hogy lezuhantam az égből az óceánba. Miután úszva kipihentem magam, újra felemelkedtem és megéreztem szerint nekivágtam Calgary megtalálásának (Calgary egy város Kanadában). Odaérésem után elkezdtem keresni a Waldorfot. Bekukkantottam egy épület ablakán, amiről azt súgta valami, hogy a Waldorf lesz. Egyből tudtam, hogy jó helyen járok. Egy játékot játszottak, amit most részletesen leírok: a 4. osztályosok vezették a játékot, de az összes többi osztály is részt vett benne. Voltak, akik a falusiakat jelenítették meg, mások eljátszották, hogy kardot kovácsolnak, megint mások dobokkal meteorzáport imitáltak vagy más hangszereken játszottak különböző dalokat. Ekkor ismét megjelent a képmásom – persze csak jelmezből – és a jelmez alatt 6 gyerekkel.

Tapsra sétáltak be a színre és megküzdöttek egy Mihály nevű emberrel, akit szintén egy gyerek játszott. Az idősebb gyerekek (6-9. osztályig) elénekelték a „Firmly on the Earth I stand” kezdetű dalt együtt.

A játék után az idősebb gyerekek egy náluk kisebb gyereket kaptak párnak és elmentek (én meg utánuk) sárkányt eregetni. A sárkányeregetést követően újra egybegyűltek és felválták az úgy nevezett sárkánykenyeret (aminek a formája sárkány alakú volt). Ezután az összes osztály vitt magával egy kosár almát az osztályterembe és ezt megosztották egymással. Ezzel vége volt az ünnepnek, én meg tovább utaztam.

Ugyanis megtudtam, hogy ez az én küzdelmem ünnepe Mihállal! Nem is értem eddig, erre hogy nem jöttem rá, hiszen ott volt minden ünnepen a képmásom, egy

sárkány, amivel engem akartak ábrázolni. Még többet szerettem volna ebből az ünnepből ismerni, és mivel megtudtam, hogy szinte minden „Waldorf-iskolában” ünneplik (tudomásom szerint az ázsiai kontinens nagy részén nem; Nepálban és Indiában biztos, hogy nem; de pl. a Fülöp-szigeteken ünneplik), tekertem egyet az órámon és repülni kezdtem úti cél nélkül. Egyszer csak nagyon hideg, jeges szél vágott végig a pikkelyeimen. Leszálltam, nehogy a szél taszítsa le az égből. A földön már nem volt olyan szeles az idő. Beleszaggoltam a levegőbe, hogy megtudjam, hol vagyok. Norvégiában! Bevillant egy mondatfoszlány, amit ma hallottam: Norvégiában sok Waldorf-iskola van. Elmentem hát keresni egyet. Nem sokkal rá találtam is.

Bergenben leltem meg az érzéseimre hagyatkozva. Furcsa volt, mert ugyan rá volt írva, hogy Waldorf, de bent nem ünnepeltek, hanem tanultak. Jártam az osztályokat, az ablakon át kukucskálva és az egyik osztályban végre kiderült számomra, hogy csak a „főoktatás” után kezdik az ünnepet. Hogy mi az a főoktatás, azt én nem tudom, de ti biztos tudjátok. Míg azon gondolkodtam, meddig kell várnom még, megelevenedett az iskola. Először a 7-8. osztály mutatott be egy rövid előadást Szent Mihályról, Szent Györgyről és rólam (azaz a sárkányról).

Ez nagyon izgalmas volt, majdnem tüzet okádtam izgalmamban, de aztán észbe kaptam, hogy ez nagyon veszélyes lenne, ezért inkább odébb mentem a játék végéig. Ezután 2 órát különböző bátorságpróbákkal töltöttek a gyerekek: először is 16 csoportra oszlottak, egy csoportban egy osztályból 1-2 gyerek volt, és keverve voltak a különböző korosztályok. Mindegyik csoportban volt egy tanár, aki vezette a csoportot. 17 bátorságpróbát kellett kiállniuk (nekem meg ezt a két órát kellett végig állnom, el is fáradt a lábam). Voltak mindenféle kihívások: pl. egy percig jeges vízbe tartották a kezüket, lemásztak egy

Istoc Mihály, 6. osztály

tűzlétrán, ami körül igazi füst gomolygott, átugrották a tábertüzet, mezítláb mászkáltak szögeken, lefröcskölték őket vízzel, leugrottak magasról egy puha szivacsra... Szóval sok minden volt. A tanárok próbáltak különböző nehézségű dolgokat kitálatlani. A próbákon pedig a fiatalabbakat segítették az idősebbek. Én is kipróbáltam egypár próbát a végén észrevétlenül; hát becsülöm a gyerekeket, akik végigmentek ezeken, mert nagyon nehéz volt. A nap végén újra elindultam.

Most pontosan tudtam, hova akarok menni, mert találtam a földön egy cédulát, ami valószínű az egyik tanár zsebéből hullott ki és erre rá volt írva a baseli (Basel Svájcban van) Waldorf-iskola címe. Szóval tekertem egyet az órán és szárnyalni kezdtem. Sikeresen odaértem, pont az iskola udvarára szálltam le. Ez volt az első olyan utazásom ma, ahol nem kellett sétálva keresnem az úti célom. Az iskolában éppen egy beszédet tartottak, ami elég

rövid volt. Aztán a kisebb diákok verset mondtak, énekeltek, körtáncoltak, amit én annyira élveztem, hogy kicsin múltott az iskola épsége. Majdnem leomlasztottam. Utána egy csoportos feladatot kaptak a gyerekek, akik vegyes életkorú csoportokba voltak beosztva, és ennek elvégzése után jött egy tüzet okádó sárkány. Ezt jelmezbe bújt diákok játszották. A többiek nagy durrogással, hangoskodással legyőzték, majd elégették. Én hihetetlenül megijedtem, hogy én leszek a következő gyújtós, ezért rohanni kezdtem. Futás közben fordítottam el az órámat. Repülve folytattam a menekülést, míg el nem fáradtam. Akkor leszálltam, inkább lezuhantam és ránéztem az órámról. Jézusom! Nem jó irányba fordítottam. Képzeldétek, hogy október 1. volt ott, ahol voltam. Annyira elfáradtam, hogy már gondolkodni se tudtam. Ránéztem az órámról: 10 óra volt. Ekkor egy Mihály-napi dalt hallottam. Ettől erőre kaptam és elmentem keresni

a dal forrását. Egy iskola összes diákja és tanára állt egy nagy aulában és énekeltek. A nagyobb diákok persze kelletlenül. 10 körül volt ez, és a levegőből végre rájöttem, hogy Finnországban vagyok, pontosabban Helsinkiben, az itteni Waldorf-iskolába. Az éneklés után a 2. osztály előadott egy darabot, ami arról szól, hogy Lucifer elrabol hercegnőket, Szent György megmenti őket az angyalok segítségével és elpusztítják a sárkányt (most már nem menekültem el, mert tudtam, hogy csak játszanak). A darabot követően ismét egy dalt énekeltek, amire még emlékszem, úgyhogy leírom ide finnül:

Kun syksy saapuu Mikael
Han mikan ja kilven
Kera kulkeeyli metsain
Ja peltoin kultaisten

Ez kb. ez magyarul:

Mikor az ősz megérkezett
Mihály karddal és pajzsral
Átvág az erdőkön
És az arany mezőkön

Ez után a gyönyörű dal után valami vásárra mentünk, ahol a gyerekek árulták házi készítésű dolgait. Mint később kiderült, a bevételből mennek osztálykirándulni. Én vettem magamnak sok mindent, ugyanis találtam a földön egy papírpénzt. A maradék pénzt pedig a gyerekeknek adtam. A vásár után vége volt az iskolai napnak.

Nagyon-nagyon fáradt voltam már, hiszen napok óta talpon vagyok (furcsa, hogy elvileg csak egy napra jöhetek ki évente a barlangomból és én sokkal többet voltam idén kint, mégse szólt rám egyik angyal sem, pedig sokkal találkoztam), és az időutazás sem olyan könnyű, mint amilyennek leírtam.

Így hát nem időutaztam többet, csak szárnyra kaptam és elindultam Magyarországra. Napnyugtára értem a barlangomhoz. Bevánszorogtam a nyílásomba és már végig se tudtam gondolni a mai „napokat”, mély álomba zuhantam.

Kiss Nóra, 8. osztály

Laurán Emese, 5. osztály

Saint Martin

N. Fulstow

1. Saint Mar - tin, Saint Mar - tin, he lived long, a - go, in days of the
6 glo - rious em - pire of Rome. His heart was for - giv - ing, his cour - age was
12 strong, as Mar - tin the sol - dier rode brave - ly a - long. "My du - ty," said
18 Mar - tin, "lies here with my sword, to hon - our my coun - try, my
23 king - dom and Lord, to hon - our my coun - try, my king - dom and Lord."
29 "This cloak from my back is my one gift to share."

2. The ways of a soldier bring valour and fame.
And battle brings glory and vict'ry the same.
So ride on, Saint Martin a long way from home
and ride on, Saint Martin, a soldier of Rome.
"My duty," said Martin, "lies here with my sword,
to honour my country, my kingdom and Lord,
to honour my country, my kingdom and Lord."
3. As soldier by soldier they passed him on by,
the beggar looked up with a sorrowful eye.
When Martin, Saint Martin, then looked to the ground
and there in the shadows the beggar he found.
"For shame now," said Martin, "there's nothing I own
to offer this poor man, all frozen with cold,
to offer this poor man, all frozen with cold."
4. Then Martin, Saint Martin, he hung his head low,
for riches of money, he'd nothing to show.
No food nor refreshment to give this old man,
who knelt down before him and held out his hand.
"This beggar," said Martin, "lies frozen and bare,
this cloak from my back is my one gift to share,
this cloak from my back is my one gift to share."

DÍÓHÉJ

A Weöres Sándor Oktatási Kulturális
és Szabadidős Egyesület kiadványa

Megjelenik 120 példányban

Honlap: www.waldorf-godollo.hu

Facebook: Gődöllői Waldorf Hírek

Főszerkesztő: Fábian Zsuzsa

Szerkesztők: Forgács Erzsébet, Fülöp Hajnalka,
Kecskés Judit, Kuntz Orsolya, Skarka Cecília
és Skoda Mercédesz

Tördelő: Skoda Mercédesz

Lektor: Petricsák Judit

A borítón Mária Woloschina: Erzsengel Gabriel
című műve látható